

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленик

6 / 2007

**Прослава хиљаду-
шестогодишњице
представљења
светог
Јована
Златоустог**

Георгије Металинос
**Вера и наука у
православној
гносеологији и
методологији**

Коста Брадић

**Предлог
мозаика за храм
Светог Саве**

Зоран Крстић
**Будућност
Хришћанства
у Европи**

**Христос се роди -
ваистину се роди**

Фото репортажа

МАНАСТИР ТРЕСИЈЕ

ФРИЗВОЛЕНИЕМ СЪМ
И ПОСПЕШЕНИЕМ СЪМ
НЕПРШЕНИЕ СЪМ АХА:
СОБНО СЕ СЪ ВЪО
ЖРВНИ ХРАМ СЪ СЛА
ВЕПЛАТИ ТРАХЪ ПЛАТЬО
ИГУМЕНЪ И СЪНЪ СЪСРЪ
СЪВРАТИТИ ДАРИ МОИ СЪ
ИРА ЗОВЕМЪ ЧИСОБИЦА
БАИЪ ВЕЛЪЕРА АЪ 3 СЪ
ИИРИАЖШ - ВЪВЪЕНО

Фотографије: Дејан Мандеџић

Манастир Тресије на Космају 2009. године прославља три значајна јубилеја: седам векова од устројења, три стотине година од велике обнове и седамдесет година од последње обнове

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленић

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXVIII
Број 6, (174), 2007.

Издавач
Српска православна
епархија шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и
одговорног уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј
- ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић,
протојереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и
администрација
"Каленић"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic@sezampro.yu

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

Христос сероди- ваистинусероди

Свети Јован Златоусти, <i>О сујети</i>	2
Литургијско-богословско прослављање хиљадушестогодишњице представљења светог Јована Златоустог у Крагујевцу:	
- Епископ Сафита и Тартусе Василије, <i>Учење светог Јована Златоустог о неодвојивости вере од дела</i>	6
- Епископ Атанасије (Јевтић), <i>Пету јеванђелист свети Јован Златоусти као егзегета Речи Божије</i>	8
Преподобни Јустин Ћелијски, <i>Молитва светом Јовану Златоустом</i>	15
Георгије Металинос, <i>Вера и наука у православној гносеологији и методологији</i>	17
Зоран Крстић, <i>Будућност хришћанства у Европи</i>	22
Освештане нове цркве у Дрену и Црном Калу.....	28
Слава Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.....	30
Светлост Византије, Предлог иконографског решења за мозаике храма Светог Саве на Врачару Косте Брадића	36

Из летописа Епархије шумадијске
Нове књиге
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Г. Јована
Дечија страна

Насловна страна: иконописац Дејан Манделц - свети Јован Златоусти

О СЈЕТИ

акле, ко је учинио оно што сам тражио? Ко се, дакле, помолио Богу и за нас и за све тијело Цркве, да се угаси пожар настао од сујете, која наноси штету свему тијелу, која једно тијело раздељује у многе дијелове и разара љубав? Баш као дивља звијер, када навали на тијело племенито и њежно и немоћно да се брани, тако и она зарива своје гадне зубе и испушта отров и испуњава силним зловоњем, па једне одсекавши баци, друге - изгризе, треће прождере. И да је било очима видјети сујету и

Цркву, угледао би се биједни призор, много гори од онога што се догађа у асени: тијело оборено на земљу, а она (сујета) одозго притисла, све надзирава, палима господари, никако се (од њих) не удаљујући.

Пита их штедећи: Ко је међу нама који га може угасити? Дјело је онога који је и поставио подвиг да на наше молитве пошаље ангеле своје, да као неким

ужадима завежу (ἵλασόν) њена срамна и бестидна уста и тако одстране је. Но, Подвигоположник ће то учинити онда, када ми, пошто она буде одстрањена, ка њој више не будемо тежили. Ако их, пак, Онај који је кадар да заповиједа да одступи од нас ова ужасна звијер, а ми, пошто се од ње избавимо и пошто она буде сузбијена у сопствену јазбину, оставши са бројним ранама, овој опет почнемо да тежимо и куцамо њој на врата и упињемо се да је отуд изведемо, онда нам се (Бог) неће више смилovati нити ће нас поштедјети: "Јер ко ће се смилovati, кад се (Писмо), забављају (Сирах, 12,13) која је змија ујела и (свима) онима који приносе (жртве) звјерима?"

2. Шта дакле? Како да се ослободимо од злог и лукавог демона? Јер ради се заиста о демону који има привлачан изглед. Као кад би неки демон узео на себе лик блуднице, и окитивши се силним златом и обукавши у мекане хаљине, намирисан мноштвом мириса, претворио се у жену сјајне спољашности, прикривши сву претјераност своје љепоте. И када би

се потрудио да узме изглед девојке такве доби, која би понајвише мамила душе младића, у самом цвијету младости, опасан златним појасом, а вјешто сплетеним власима на глави, сличним персијској пунђи (κεωβύλοφ). И када би на главу ставио дијадему, голе власи уденувши у многе украсе, и сав сијајући од златног накита и драгога камења око врата. И када би, као веома млада блудница, стао у осами испред куће, градећи се да се боји да је ко од пролазника не узме? И као када би последије тога увевши га у дом, одбацио сву ону љепоту, показујући се црним, распаљеним и дивљим, као што је својствено демону, чини избежумљен смртнога кога спопадне докопавши мисао му душе обрвавши оргија бахато. Управо је такав лукави демон сујете.

Има ли шта да од њеног изгледа љепше? Или нешто привлачније? Међутим, ако видимо да је у питању маштарија и лицемјерје, нећемо се ухватити у мреже, нити ће нас чадор поклопити. Оно што је речено (у Светом Писму) за блудницу, може се с разлогом рећи и за ову: "Мед капље са усана жене блуднице" (Приче С. 5,3). Човјек не би погријешило када би то исто рекао и за сујету.

3. Јер какав је плод Содоме, таква је и сујета: и њему је спољашњост сјајна, па онима који гледају одају утисак здравих плодова. Ако пак узмеш у руку крушку или јабуку, спољашња кора се под прстима одмах проваљује те се у прах и пепео претварају. Таква је и некако сујета. Споља гледана чини се велика и дивна, а прихваћена нашим рукама одмах у прашину нашу душу врже. А да је сујета таква, види се са много страна. Елем, хоћеш да прво почнемо са спољашње стране?

4. Пуни се позориште и сав народ сједа пружајући свечани призор од толико састављен лица да је често и сама зграда и горњи спрат покривен тијелима људи, тако да се ни цигле ни камење не могу видјети, него само људска лица и тијела. А када прије свих уђе честољубиви муж који их је окупио, одмах сви устају и као из једних уста пуштају један глас, сложено га називајући покровитељем и предстојником заједничког града и руке испружајући. Потом га са највећом између свих реком савијују као пуноћу чести и поштовања и оно што излива са изобиљем вода Нила упоређујући, и тврде да је он прави Нил дарова. Други опет још више му ласкајући, сматрајући да је овај примјер, примјер Нила ситан, остављају ријеке и мора, и у средиште постављају Океан, тврде да је он управо то - оно што је Нил по водама, овај је по части и поштењу! Једном ријечју ни једну врсту похвале не запостављају.

Сјајан је изглед сујете! Али ви ми се сјетите примјера дјевојке са којом смо сравнили демона, окитивши га златом и узраст жељен га доведши, и видјеште да нема велике разлике са овом сликом. Шта бива после овога? И он се њима поклати, и сам им ода част, па седа слављен од свих присутних, желећи свакоме од њих да постану то што је он, и

одмах да умру. И пошто се уложи много злата, сребра, коња, хаљина, робова и уз све то потроши много блага, поново га испраћају са многим похвалама. Но, више их нема толико: када се заврши представа свак хита своме дому. Потом се код куће припремају многоцени ручкови, настаје силно гошћење, мноштво мириса и велика светковина дана. У касно поподне опет исто, и тако два до три дана. Пошто, дакле, све потроши и безбројне златнике, тада се тек покаже ништавност ове славе, пепео и прах.

6. Кад најзад код куће сведе рачуне и схвати да је прекомерно потрошио, тада јауче; Докле год ужива у својим жељама, као од неке медовине опијен сујете, трошиће како му се хоће и не помишљајући ни најмање шта губи. Али када се поврати у своју унутрашњост у којој господари демон сујете види тада да је тренутак прошао, светковина окончана, види да су гледаоци напустили позориште, да нико реч не проговара, да новчани губици нису умишљена ствар већ да је стварно изгубио свој иметак; тада схвата да је све то био само пепео.

7. Ако пак више него што има потроши, осиромашити и сбијен с ногу почне да проси наред трга, тада нико од оних који су га звали заштитником ни руку да му пружи, чак се радују томе што се догодило. Чак и онда кад су му клицали, уједала их је завист и сматрали су као утјеху за своја зла његово (зло): да он који је био постао тако славан, има да постане бједнији од свих. Када се нико не примиче и руку не испружа - има ли шта од тога јадније? Шта више зар није достојно плача? Има ли шта од тога теже?

8. Зар баш никога не знате коме се ово догодило? И то не само да му руке не пруже, него насупрот и да га оптужују они који су га хвалили. Зашто је, кажу, бијесан? Зашто славољубив? Зашто је даривао блудницама и глумцима? Неблагодарни човече, зар му се ниси баш ти дивио? Зар га ниси ти хвалио? Зар га ти ниси до овога довео својим плескањем и похвалама? Зар га ниси звао Нилом? Океаном? Зар ниси читаве дане проводио у похвалама њему? Откуд да се тако неочекивано промијениш? И кад би требало да се сажалиш, ти га што више нападаш? За оно за шта си му раније плескао? Јер ако кад видимо некога кажњеног за оно за шта смо га осуђивали, нисмо толико окамењени да се не сажалимо, када видимо некога да је доживео зло због онога због чега смо га хвалили, зар не би много више требали да се сажалимо? Сада осуђујеш? А када ти је приређивао светковине, када си данима остављао своје (послове), зашто то не осуђујеш?

9. Зар не видиш ђавоља посла? Какви су плодови сујете? Ја рекох - прах и пепео. Сад видим - не само прах и пепео него и огањ и дим. Јер се та ствар завршава не само на пуној бескорисности, него и на упадању у зла. Прах и пепео би био у случају губитка много чега а не добијања ничега; но тако не бива код оних који ово доживе о чему сам говорио.

10. Шта дакле? Кажу кад их многи поштују и диве им се због оних примједби, зар је то мали плод? И те како мали. Јер није то велика част о којој управо што је било ријечи: бити блаћен, осуђиван и клеветан.

тан. А што се тиче оних којима се указује почаст? Не почастују њих због пријетњи, него због ишчекивања масе да им опет приређују гозбе. Ако тако чине за оно од раније (претходно) зашто их онда нападају кад немају? Зашто им се чак и не приближавају него их презиру распусницима и биједницима их називајући? Зар не видиш да је сујета заиста нека врста лудила.

11. Но, оставимо ову врсту (сујете), својствене једном или другом, и пређемо на другу. Ако неко каже: а шта са онима који умјерено троше за вријеме градских слава? Реци ми, молим те, каква је (од тога) корист? Јер пролазна је и њихова слава и глас. А да је то тако, кад би им неко дао да бирају између узимања онога новца, макар то била трећина или још мањи дио, или да уопште не чују такву похвалу, мислиш да се не би хиљаду пута одредјелили за ово (прво)? Јер ако су они спремни да учине за један динар толико срамотних и прљавих ствари, шта би тек урадили за толики новац узалуд потрошен?

12. Овдје ћу упутити ријеч нашим вјерницима који гладноме Христу и без потребне хране, неће баш ништа дати. Оно што они чине (дају) блудницама, глумцима и свирачима само да би били на гласу, то ови не дају (чак ни) ради вјечног царства.

13. Но да пређемо на другу врсту таште славе (сујете). Која је то? Она је својствена не једном и другоме но многима: Радујемо се кад нас хвале и због ствари за које смо свјесни да немамо никакве заслуге. И сиромаш све чини да би се обукао у лијепо рухо, ни ради чега другога сем да га маса хвали. Често премда је у стању да себе послужи, изнајмљује слугу не ради потреба него да не би изгледао понижен служећи себе. Ради чега, реци ми, у свако доба сопственим рукама послужујући се, сада хоћеш да те служе руке другога? Потом, ако стекне нове златни-

Благослов епископа шумадијског Г. Јована прослављању хиљадушестогодишњице упокојења светог Јована Златоустог

*аша преосвештенства, оче ректоре,
браћо свештеници, драга браћо и сестре,
и још једном, драга и вазљубљена браћо
архијереју!*

Вама, ученим теолозима, учесницима ове научне академије посвећене хиљадушестогодишњици престављења светог Јована Златоустог, коме је ово училиште и посвећено, не треба ни да кажем да сте овде добро дошли, као ни колико је изузетно важно ваше учешће и ваше присуство овде. Зато је наша радост вечерас велика, због свих вас, браћо и сестре.

Овај духовни храм, посвећен светом Јовану, у сталном је успону ка достизању велике и пребогате ризнице сазнања, учења, духовног опита и богословствовања великог и мудрог светог Јована Златоустог. Зато, ваши дарови богословске мисли и речи и те како ће помоћи да ова млада богословска школа достигне своју зрелост а са њом и сви ми. Јеванђелска је реч Спаситељева да човек домаћин из ризнице своје износи старо и ново. Тој речи треба безусловно веровати када је у питању и ова богословска школа, која старо освежава и обнавља и која је саображена изазовима нашег времена оплемењеног и облагодатаћеног непресушним предањем које наслеђујемо из древности, из живота, рада и раних литургијских списа светог Јована Златоустог.

Данас се, Богу хвала, обнавља а не реформише литургијски живот, јер је све више народа Божијег који себе уграђује у тај прави Живот. И сви ми морамо имати то на уму. Зато овај скуп, уз ваша излагања, треба да допринесе стваралачкој и вечно присутној жељи да се све више и правилније олитургишемо уз молитве Богу и светом Јовану.

Не бих даље говорио, јер нисам ни стручан ни позван, а не желим да личим на оног сујетног човека који је уобразио да може да збори о свему, па још и о понечему више. Стога, нека ваше мудре речи прославе, по величини и значају, вечерашњег домаћина – светог Јована Златоустог. Свима од срца хвала што сте овде са нама. Наша срца су испуњена радошћу за све вас овде присутне. Посебно бих истакао присуство Његовог преосвештенства епископа Василија из Антиохије који нам долази са извора хришћанства и који је, да тако кажем, земљак светог Јована Златоустог. Добро дошли!

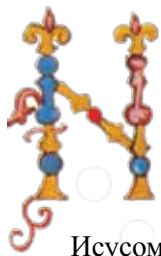
ке и сасуде сребрне купује и раскошну кућу. Па и то без икакве потребе. Кад би то било због потребе већи дио човјечанства био би изгубљен и разорен. Ево шта хоћу да кажем: Постоје нужне ствари без којих нема живота, као што је на примјер родност земље нужна ствар: ако она не доноси род, нема живота; одијело за покривање, кров и зидови и обућа, то је нужно а све друго је сувишно. Ако би пак и оно било нужно, човјек не би могао живјети без слуге, као што се без овога не може живјети, већина људи би пропала, јер већина нема оне који им служе. Ако би било нужно употребљавање сребрног посуђа, и без њих се не би могло живјети, онда би већина људи пропала, јер већина њих нема сребра. Ако пак неко каже онима који имају сребра: шта ће ти то посуђе? Кажи разлог, и за какву је оно употребу? Ништа друго не би могао навести, осим почасту од стране мноштва: "Имам га да би ми се дивили и да ме не би презирали па га опет скривам да ми не завиде или ме угрозе." Има ли шта горе од овог безумља? Ако га имаш због похвале од многих, свима га показујеш, а ако се од зависти бојиш, није га добро ни имати!

14. Да наведем још једно безумље? Често неки себе лишавају најнужнијих ствари, пропадајући од глади, али посуђе не занемарују. А ако их упиташ о томе "дужан сам чувати своје достојанство", одговарају. Какво достојанство, човјече? Није у томе човјеково достојанство! Тада би био понижен великим понижењем праведни Илија и Јелисеј и Јован, јер ништа друго није (Илија) имао сем кожуха и имао је потребу жене удовице, и то сироте, и просјачки живео долазећи на врата те сироте жене и изговарајући ријечи просјака. Је ли се и Јелисеј понижавао зато што га је сирота хранила? Да ли се понижавао и Јован зато што није имао ни хаљине ни хљеба? Једно је понижење (срамота) бити богат, и то велика срамота. Јер њиме човјек задобија славу суровости, разблудности, сулудости и надмености, таште славе, животињства. Није достојанство ношење лијепих хаљина, него је достојанство у украшавању (опасавању) добрим дјелима.

15. А многе чујем како се томе диве. Тај и тај је достојанствен: "Кревет му је раскошан, мноштво посуђа од бронзе. То је човјек домаћин! Зашто приговараш нама, говори, који ово поседујемо, треба приговарати онима који имају више од нас." Постојећима преко вас још више њих прекоријевам. Јер ако не допуштам оправдање онима који мало имају, утолико прије то важи за оне који много поседују. Достојанство није сјај куће, нити раскош тапета, ни драгоцене простирке, ни украшени кревет, ни мноштво рогова. Све је то изван нас и нема никакве везе с нама. Оно што се нас тиче јесте умјереност, презир новца, презир славе, исмијевање почасту гомиле, сматрање ни зашта људских ствари, пригрљавање сиромаштва, превазилажење природе врлинским животом. То је благообразност, то слава, то част. А ово је узрок свих зала од самог почетка.

превео са грчког
митрополит Амфилохије (Радовић)

СЛАВА БОГУ ЗА СВЕ

неизбројиве су реке учења светог Јована Златоустог које се више од шеснаест векова разливају хришћанском васељеном. Сваки од многобројних рукаваца води, показала је црквена историја, ка једино могућем и једино спасоносном циљу – сједињењу са Господом Исусом Христом. Велики број тих путева поменули су учесници молитвено-богослужбеног и богословско-научног сабрања у Златоустовом богословском училишту у Крагујевцу (25. и 26. децембра 2007), на слави богословије, а поводом великог јубилеја. Сви они (Г. Василије, епископ Сафита и Тартусе из Антиохијске патријаршије, Г. Атанасије, умировљени епископ захумско-херцеговачки), као и други свештенослужитељи на свечарској Златоустовој Литургији (Г. Амфилохије, архиепископ цетињски и митрополит црногорски, Г. Иринеј, епископ новосадски и бачки и Г. Јован, владика шумедијски, домаћин и духовни покровитељ заједничарења), настављачи његове мисли и духа у наше дане, објашњавајући будућим златоустима – ученицима крагујевачке богословије, многобројне боготражитељске стазе које је неразрушиво поплочао овај васељенски учитељ, исходиште свих Златоустових учења видели су у два источника – светом апостолу Павлу и првохришћанској Антиохији.

У омилији на Другу посланицу Коринћанима (11, 1), свети Јован каже: „Ја додуше волим све светитеље, али понајвише блаженога Павла, онај суд изабрани, трубу небеску, вођу Христове невесте. Рекох и споменух како га волим, да и вас учиним учесницима

те примамљиве љубави... Ако ова љубав уђе у нашу душу и сјајан пламен у њој зажеже, па ако и нађе у нашим мислима – било трње, било камење, било жестину и неосетљивост, она ће, једно поништивши, друго ублаживши, учинити нашу душу плодним и трајном њивом за сејање Божанског семена. Нека ми нико не говори, да сада нема Павла, нити да га не можемо видети нашим очима, или – како је могуће љубити онога кога не видимо? Ништа не може сметати оваквој љубави, јер је могуће волети и онога ко одсуствује и љубити онога кога не видимо, а понајвише онда када сваког дана гледамо таква и толика дела његове врлине: Цркве по целом свету, пропаст безбожништва, промену поквареног живота на бољи, нестанак неваљалштине, преврнуте жртвенике незнабожаца, затворене храмове њихове, мртву тишину демона. Све је то и много још сила Павловог језика, надахнута Божјом благодаћу, порушила и посвуда жарки пламен побожности зажегла!“ На другом месту, уместо да се правда, свети Хризостом заповеда: „Опростите ми љубав према Павлу, или радије, немојте ми опростити, већ се отимајте о ту љубав.“ Овај благородни однос Симеон Метафраст, у Јовановом житију, овако објашњава: „Тако је велика и неисказана била његова љубав према Павлу, да онај ко то признаје, мора рећи да је Павле био Јовану оно што бејаше Павлу Христос, шта више – и Јовану бејаше Христос као Павлу, пошто и његова љубав према Павлу бејаше тако велика због Христа.“

Колико је знаменити хришћански град Антиохија био плодотворан за укрепљење Златоустовог учења, нека послужи подсећање да су у њој Благу вест про-

поведали апостоли Патар и Павле, па Варнава и Сила, јеванђелист Марко... Ту се родио и јеванђелист Лука. Исто је тако важно да се не заборави да су следбеници Спаситеља Господа Исуса Христа у Антиохији први добили славно име – хришћани, што се, како рече сам свети Јован Златоусти, није догодило чак ни у Риму.

УЧЕЊЕ СВЕТОГ ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ О НЕОДВОЈНОСТИ ВЕРЕ ОД ДЕЛА

Литургијско-богословско прослављање хиљадушестогодишњице упокојења светог Јована Златоустог, организовано у крагујевачкој богословији којој је овај васељенски учитељ заштитник, обележило је и учеиће епископа Сафита и Тартусе Г. Василија из Антиохијске патријаршије. Указујући на личност, дело и нарочито реч светог Јована, говорио је и о месту Антиохијске цркве у историји и данас. Излагање преносимо на основу тонског записа симултаног превода Јелене Касанис

име Оца и Сина и Светог Духа, у све векове векова, амин!

Захваљујем Богу и сматрам великим благословом то што ме је удостојио да поново дођем и нађем се у освећеном и веома лепом граду Крагујевцу. Када ми је било шеснаест година, посетио сам један угледан српски манастир, важан за историју православља и посебно значајан за Србе. Изузетне је лепоте, а за мене посебно, јер је положај међу брдима упоредив са околином Божијег града Антиохије, тамо где је боравио свети Јован Златоусти. У том српском манастиру сусрео сам једног смерног српског монаха. Тај монах нас је врло гостољубиво дочекао, срдечно као што смо ових дана дочекани у Крагујевцу. Говорим о тадашњем игуману Студенице, а данашњем епископу шумадијском Г. Јовану. Говорим о вашем владици Јовану који од вере чини дела, а дела преточава у живот. Могу му узвратити за то само благодарношћу. Уједно, преносим и поздраве патријарха антиохијског Г. Игнатија IV.

Долазим из земље рајске лепоте и настанка првих хришћанских списа. Долазим из земље Сирије у којој, где год да пођеш, сусрешћеш се са цивилизацијама из свих праисторијских и историјских периода. Један књижевник је за Сирију рекао да хришћанство поседује овако високо учење јер се родило у Сирији. Наш председник каже о Сирији да је она колевка хришћанства. У време Рима и Византије главни град велике Сирије била је Антиохија. Ту се и родио свети Јован Златоусти. Ми, хришћани из Антиохије, не

бисмо могли посебно да се похвалимо да изузетно добро познајемо учење и дело светог Јована. Можда нисмо свесни значаја својих светитеља. То је заиста штета, као да не знамо да се Антиохија показала као творница и радионица светитеља – светородна Црква. Антиохија је колевка многих светитељских чуда и то из свих светитељских редова, од апостола до обичних монаха, свештеника и лаика. У овом светоме граду ученици Христови први пут назвали су се хришћанима. И колико год чињеница наводили о историји ове Цркве, показале се на крају да нам многе информације недостају. Довољно је рећи да је Антиохија дала свету светог Јована Хризостома.

Свети Јован се родио у кући високоплеменитог рода, у породици која је била чувена у Сирији. Његов отац је заузимао високо место у војсци Средњег Истока. Филозофским списима Јован се научио од филозофа Ливанија, многобошца из Антиохије. Но, пре него је окончао изучавање филозофских и правних наука, крштен је. Када су Ливанија пред смрт питали кога сматра најдостојнијим да га наследи на челу школе, одговорио је – Јована, да га нису хришћани отели. Ех, додајем, када би сви ми хришћани постали „крадљивци“ таквих људи. Ливанијеве речи јасно показују велику љубав Јованову према науци и према значају и снази речи. Хришћанско учење је примио од отаца Цркве из Антиохије.

По упокојењу мајке, и он је напустио свет и пошао у манастире где су живели монаси беспорочним животом. Тада се потпуно посветио свом новом животу, и то свим својим срцем. Ту је провео, подвизавајући се и изучавајући Свето писмо, четири године у искреној и строгој побожности. Потом се вратио у завичај да види да ли га је Господ припремао и за неке друге дужности у Цркви, наине вратио се у Антиохију. У Антиохији није губио време и одлучно је ставио Цркви на располагање све своје способности. Најпре га је патријарх Мелетије рукоположио у чин ђакона, а 386. године патријарх антиохијски Флавијан рукоположио га је у презвитерски чин.

Свети Јован Златоусти је најрепрезентантнији тумач Антиохијске школе. Као што знате, Антиохијска школа се разликовала од Александријске по начину на који су Свети оци схватили Свето писмо. Антиохијска школа повезивала је стварност са науком у тумачењу Светог писма. Са амвона Саборног храма Антиохије свети Јован је изрекао највећи број својих проповеди у којима је тумачио Свето писмо. Упоредо је подучавао људе хришћанским вредно-

стима. Учио их је како се повезује вера са делима. У том смислу, он није раздвајао учење од дела која се чине у животу. Истовремено, свети Јован је јако подржавао и помагао монаштво. Увек би се нашао при руци људима, а најчешће би се налазио уз сиромашне, несрећне и намучене. Свети Јован је делао у складу са јеванђелским подстреком да добра вера помаже хришћанима, па је зато и он помагао сирочади, удовицама и, колико је било у његовој моћи, задовољавао је њихове потребе – као што о томе говори апостол Јаков у својој посланици. Тада је и написао своју чувену *Књигу о свештенству*. Ко је прочитао ово дело, зна какво духовно пастирство је носио у себи свети Јован. Заиста, ова књига, уз Свето писмо, представља устав свештенства.

Личност светог Јована, његово дело и речи подстакли су антиохијски народ да га још више заволи. На основу свега тога, глас о његовој личности проширио се све до византијског двора. Иначе, константинопољски двор нема једно уво, већ више ушију. И тако, године 397, када се упокојио цариградски архиепископ Нектарије из Антиохије, цар и Црква константинопољска трагали су за добрим наследником. И тако су пронашли светог Јована који је овога пута био по други пут „украден“. Сада га је украо царски двор. У Константинопољу је наставио да самопрегорно дела за Цркву и да се бори за хришћански морал. Све са циљем да би помагао сиромашнима и онима који живе од свог рада. Уједно, и да очисти Цркву од кукоља. Као његов учитељ апостол Павле, он је до последњег даха ревновао за Цркву. Након два прогонства са константинопољске катедре, оставио је своју Цркву 407. године.

Дух светог Јована Хризостома, у сваком времену и добу, према приликама, обнављао се. Свети Јован, као што смо видели, био је пастир, монах. Увек је био уз људе. Био је учитељ речи Божије. Живео је и делао када односи између Цркве и државе нису били увек добри.

Сада бих нешто рекао о утицају духа светог Јована Златоустог на развој Антиохијске патријаршије. Његов прави дух почео је да се пројављује у Антиохијској патријаршији од прошлог века. Од тада у нашој Цркви постоје многе добротворне установе за народ. За народ су отворене црквене болнице и школе. Црквене и духовне установе су богословске школе и угледни Теолошки факултет Светог Јована Дамаскина у Балану. Подигнуто је више манастира и многи млади

људи постају монаси и монахиње и живе у њима. Неки стари манастири су обновљени. Угледајући се на овакав дух светог Јована, архијереји, свештеници, монаси и сви пастири наше Цркве имају најбоље односе са народом. Налазе се уз људе у часовима када су им потребни, у часовима када паства има и духовне и материјалне потребе. Јер, свештеник није свет за себе, већ је пастир народу, стаду.

Придајемо велики значај младима који представљају најбитнији чинилац будућности. Тражимо од себе и свештеника чистоту живота – како може један свештеник да подучава ономе што лично не примењује? Ако говоримо о односу Цркве и државе, морамо рећи да наша Црква у историји није егзистирала у хришћанској држави, као што је био случај са Србима, Румунима, Русима. Ми смо тамо били увек под окупацијом различитих народа и држава, Грка, Арапа, муслимана, крсташа, Француза. Ми Сиријци смо увек под окупацијом. Од пре шест деценија, када су отишли Французи, ми имамо државу и локалну администрацију нашега народа. Зато што наши верници нису у историји имали увек подршку државе, ми у Цркви настојима да смо увек уз народ, да смо заједно, да представљамо једно тело Христово. Молимо се за смерне, добре пастире, за Свете оце, а не за војску, владе и томе слично.

У наше дане Антиохијска патријаршија је у процвату, и у спољашњем и у унутрашњем смислу. То се односи на јурисдикцију Антиохијске патријаршије широм света, у Америци, Аустралији, на југу Европе и у арапским државама. И имамо добре односе са многим часним епископима Српске цркве, са светим владиком шумадијским Г. Јованом, са владиком новосадским Г. Иринејем, као и са владиком Атанасијем.

Молитвама светих епископа наших, Господе спаси и помилуј нас, амин.

ПЕТИ ЈЕВАНЂЕЛИСТ СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ КАО ЕГЗЕГЕТА РЕЧИ БОЖИЈЕ

вога Лета Господњег, 2007-ог, празнујемо 1600-годишњицу блаженог преставања Светог Јован Златоуста (14. 9. 407 – 2007. године), Архиепископа Цариградског, једнога од Три Васелњска Јерараха Православне Цркве и великога Оца Цркве Божије и наше.

Личност несумњиво и неоспорно велика, богата, многострана, какав је био као - хришћанин, монах, јереј, Архиејереј, Пастир, беседник, богослов, проповедник и егзегета Речи Божије. Реч је о човеку равноапостолске величине, светости и мудрости, истинском облагоданеном човеку у Христу Богочовеку, који је, по речима Оца Јустина (Поповића), заиста био "живо ходеће Јеванђеље" Божије.

Из пребогатих, пре-дубоких и многодимензионалних његових дела,¹ која заиста представљају бесценблага за Цркву Христову, њено "пето Еванђеље", како је рекао опет Отац Јустин, изабрали смо да одмуцамо неку реч о његовом **ерминевтичком** делу, то јест о његовом схватању и тумачењу Свете Речи Божије, записане само делом у Светим Књигама. Он је протумачио скоро цело Свето Писмо - Стари и

Нови Завет. Тумачио је Пророке као пророк, Апостоле као равноапостоли, Јеванђеља као пети јеванђелист, због чега је и назван "Пети Еванђелист" од стране Православних, и конкретно од оца Јустина, како ћемо даље видети.

Свети Златоуст је библијска и црквена личност, облагоданени лик светог пророка, патријарха, апостола, јеванђелиста, заиста Свети Отац Цркве и духоносни егзегета Речи Божије, гласник и весник (=толмач) Самога Христа као Ипостасног Само-Логоса (Аутологос), Само-Речи Божије, како он често, а с њиме и други Свети Оци, поистовећују свету писану Реч Божију са Христом као Личном Речју Божијом.² За Златоуста и друге Свете Оце: слова и речи Светога Писма у Старом Завету су месо и тело Христово, а у Новом Завету то је - Јеванђеље, Црква, Божанска Евхаристија, Свете Тајне, Светитељи.³

После Христа, Свети Златоуст је волео више од свих других Светих Старога и Новога Завета - Апостола Павла. Толико дубоко га је волео, да га је тако дубоко протумачио да, као што вели једно предање - а то предање хоће нешто да каже - да није било њега, било би потребно да Апостол Павле поново дође да протумачи своје Јеванђеље, то јест своје Посланице. "Јер, вели Златоуст, Павле нас је нагнао да учинимо овај скок. Павле, и љубав према Павлу! Опростите ми, или боље немојте прапштати, него подражавајте ту љубав!" (О промени имена. ПГ 51,118). Толику је велику љубав имао према Апостолу Павлу, да му је заиста и долазио Апостол Павле у Духу Светоме, и учинио га духонаданутим тумачем његовим, то јест њему повереног и њиме проповеданог и записиваног Јеванђеља Христовог. Златоустово понирање у дубине Светога Писама личи заиста на Павлово удубљивање у Реч Божију Старог Завета и у Ипостасну Реч Божију, јављену лично у Новом Завету - у Христу Оваплоћеном, Сину и Логосу, Богочовеку Спаситељу, Који је у ствари сав садржај и смисао и циљ и Старозаветне и Новозаветне усмене и писане Речи Божије.

Изабрао сам, рекох, да говорим о Златоусту као егзегети Светога Писама да бих показао из самих његових текстова: какве је то врсте или рода светописамски егзегета и тумач био, и какви треба да су истински православни егзегети и тумачи Светописамске Речи Божије. Повод за то ми је дат од самог почетка његовог тумачења Матејевог Јеванђеља. Сам Златоуст у својој 1. Омилији на Матејево Јеванђеље, дакле на почетку тумачења Новог Завета, говори о ономе што је најзначајније у православном приступу Светоме Писму, у Православној ерминевтици и егзегетици, у правом православном ставу и сазнању и схватању и доживљавању Речи Бога Живога.

Да прочитамо почетак те његове 1. Омилије на Матејево Јеванђеље, како је написано у оригиналу, уз наш превод и појашњења:

"Требало је да ми уопште не потребујемо помоћ од слова (и писаних књига), него да имамо тако чист живот да сама благодат Духа (Светога) буде у нашим душама; и као што су књиге (Светога Писама) исписане мастилом, тако да наша срца буду исписана Духом (Светим). Но пошто смо ту благодат одбацили - тј. немамо чиста срца да у њих директно Дух Свети уписују Речи Божије, - хајде да прихватимо ову другу пловидбу (=пут/начин). Јер, да је први начин био бољи, - тј. да је боље било да Реч Божју учимо од Светога Духа него ли од слова и књига - показао је Бог и оним што је рекао и оним што је учинио. Јер и Ноју, и Аврааму, и његовим потомцима, и Јову, и Мој-

сију, није говорио словима (=књигама), него (им је говорио) Самим Собом, налазећи чистим ум њихов. Али, пошто је сав Јеврејски народ упао у саму дубину зла, тада су настала слова (=списи), и плоче (Закона), и подсећање кроз њих (тј. тако је настало Свето Писмо). И то није било само код Светих у Старом Завету, него се догодило и код оних у Новом Завету. Јер, ни Апостолима није Бог дао ништа написано, него је уместо слова (и књига) обећао дати им благодат Духа (Светога). Јер, вели (Христос), Он ће вас - Дух Свети - потсетити на све (Јн. 14,26). И да дознаш да је то било много боље, слушај шта каже (Бог) кроз Пророка: Завештају им Завет Нови, дајући законе Моје у ум њихов, и на срце ћу их написати, и сви ће бити научени Богом (Јерем. 31,32; Јевр. 8,10;10,10). И Павле (Апостол), - наставља даље Златоуст - показујући то исто преимућство, говорио је да је примио закон не на каменим плочама, него на плочама телесног срца (2Кор. 3,3). Но пошто су током времена (људи) скренули: неки због (искривљених) учења (=наука/заблуда/јереси), а други због (рђавог) живота и понашања, потребно је било опет подсећање кроз слова (и писма). Замисли, дакле, колико је зло: да будући дужни тако живети да нисмо потребовали слова (и списе), него да уместо књига дајемо наша срца Духу (Светога); па пошто смо изгубили ту част, дошли смо до тога да потребујемо слова (и књиге), да се и овим другим леком нисмо користили како треба!? Јер, ако је преступ (већ) то да потребујемо слова (и списе), а не да стекнемо благодат Духа, погледај колика је оптужба (на нас) да нећемо да се користимо ни овом помоћи (Светога Писма), него презиремо ова слова (=Свето Писмо), као да она ту стоје узалуд и непотребно, и тако навлачимо себи већу казну. Али, да тога не буде, пазимо са тачношћу на оно што је написано (у Светом Писму), и научимо се како је дат Стари Закон, а како Нови Завет" (Омилија 1,1 на Матеја). Даље Свети Златоуст прелази на тумачење Матејевог Јеванђеља.

Ето на који начин Свети Златоуст објашњава како је настало Свето Писмо Старог и Новог Завета, а исто можемо рећи и за Списе Светих Апостола и њихових наследника, Светих Отаца, и самога Златоуста. Дакле: требало је "да не потребујемо слова/списе" - ни Божанске списе Светога Писма, ни утолико више људске списе и књиге - него да "уместо књига пружамо срца наша Духу Светога": да Он у њима уписује своју Божанску Реч, то јест Самога Христа, Логоса Божијег и Мудрост Божију. Али, пошто на тај први спасоносни начин нисмо поступили, нисмо га прихватили, онда је Бог нашао овај "други лек", други начин да наш немар, наш заборав творачке Речи Живота и Смысла, исправи и излечи, па нам је зато дао писано Свето Писмо, говорено и записивано Духом Светим преко духо-надахнутих људи (1Петр. 1,20-21), те је зато потребно слушати и изучавати Свето Писмо. Тако, дакле, започиње овај Свети

и Златоусти егзегета своју херменевтику, своје тумачење Речи Божије - Светога Писма.

То јест, започиње давањем потпуне предности Духу Светога над писаном речју, над текстом Светога Писма. Тиме он показује и пројављује тајну Православне херменевтике, тајну и смисао самога Светога Писма као живе и спасоносне Речи Божије. Тиме нам уствари открива и тајну своје сопствене херменевтике, свога надахнутог тумачења Свете Књиге Божије, као уосталом и тајну осталих Светих Отаца и правих Црквених егзегета. Зато је за нас тако важно свето-отачко тумачење Светога Писма. Греше они међу православнима, и још више међу западним хришћанима, који мисле да је прошло доба Светих Отаца и да треба сада дати места неким другим, било којим, необблистима, или тако названим "библијским

наукама" да бисмо пошли даље у схватању и тумачењу Речи Божије. Не кажемо, наравно, да не требају и савремене библијске науке, даља истраживања и продубљене студије савремених библиста, итд., али - ако изгубимо Светога Духа као руководиоца и надахнитеља поимања и тумачења богоданог садржаја и смисла Светога Писма, онда смо изгубили живу и спасоносну Реч Божију и остајемо само при голом слову и мртвом тексту. А као што је познато: слово убија, а Дух оживљује (2Кор. 3,6). А нас у Цркви Православној Господ је удостојио и оспособио Духом Својим да будемо служитељи Новог Завета, служитељи не слова, него Духа, и та служба Духа је много већа у слави (2Кор. 3,6,8), тј. много више Духом Светим служимо и сведочимо Славу Бога Живога и Истинога, и нашу вечну славу и живот и спасење у Њему и са Њиме. Јер Дух Свети, Утешитељ Цркве, "помаже у нашим немоћима... и сам се Дух моли за нас уздасима наисказаним" (Рм. 8,26) - како у свршавању Свете Литургије, тако и у светом служењу проповедања и објашњавања Речи Божије - Светога Писма.

Леонид Успенски - Свети Јован Златоуст

Врло је интересантно и веома значајно да је овај Златоустов херменевтички увод и приступ Јеванђељу Матејевом, и уопште Светоме Писму, ушао у живо Предање наше Цркве, и остао у дубоком сазнању и осећању Православља, тако да је и буквално употребљен од бројних Светих Отаца и Црквених писаца кроз векове. Навешћу само један пример. Кад сам се бавио словенским преводима и издањима Псалтира (о томе сам и написао један чланак), запазио сам да као срж предговора или поговора у Псалтир, стоје напред наведене богонадахнуте речи Светог Златоуста. Тако, у предговору ободског Октоиха Ђурђа Црнојевића са Цетиња, из 1494. године, и такође у од њега изданом Псалтиру, следећ

лавне Цркве било присутно и делатно живо осећање те истине коју наглашава Свети Златоуст: да Живи Бог Духом Својим открива директно, без слова и писма, живу Реч Своју живим људима, који имају отворено и чисто срце и чист ум. Тако је Дух Божији и давалац и критеријум Светога Писма, а не обратно. Према томе, није Свето Писмо као слово и текст, него Дух Божији оно главно у и око Светога Писма. Јер иначе, не би Бог ни јављао се ни силазио у наш свет и историју, и не би сама Ипостасна Реч Божија - Син и Логос, постао оваплоћењем човек, него би било довољно "написати" неко писмо, или дати неку "књигу" (као муслимански "Китаб", или чак и као јеврејску "Тору"). Због тога су и сами Божији људи, и сами писци Светога Писма, били и према самоме Писму слободни у Духу Светоме, као Творцу и Надахнитељу самих њих као писаца, и онога што су они написали. Такав пример је Златоустов љубљени Апостол Павле, а затим и сам Златоуст. На пример, када неки библисти, протестантски или римокатолички, кажу како Апостол Павле цитира Стари Завет час по преводу Седамдесеторице, час по јеврејском тексту, а час опет не чини ни једно ни друго, него својим речима слободније предаје Реч Божију из Старог Завета, често дајући и посебан, "павловски" смисао, другачији од наизглед буквалног смисла текста, они тиме само показују да не схватају истину: да није Апостол Христов роб слова и текста, нити је он ученик преводилаца Септуагинте, или Масорета и рабина, или још мање да је везан схватањима ондашњих "књижевника"

е 1495. године, а онда и у даљим издањима ових и других богослужбених књига у милешевској, грачаничкој и др. нашим првим штампаријама, мудри штампар - на Ободу је то био јеромонах Макарије - унео је ову мисао и дословни текст Светог Златоуста.⁴ Ту стоји поновљена мисао Златоустова: да је Бог са Авраамом, Мојсијем, Давидом, као Његовим причесницима и саговорницима, разговарао не "писмом" - словом и књигом - него уживо и лично, па после Оваплоћења Христовог, Он је Духом Светим, у Цркву као у царску ризницу, преко Пророка и Апостола положио "непотрошиво богатство" Речи Божјих, а онда после ових Божијих саговорника, "божанствени мужеве Дамаскин и Козма и Јосиф, песници црквени, научавани наиласком Духа Светога, предадоше нам да песмословимо трисветим гласима Онога Кога у Тросунчаном Божанству славослове на висинама Анђели. И тако избобиловасмо у Писмима (=божанским Књигама), која су учитељ целомудрија, измирење с Богом, узрок сваког доброг дела"... итд.⁵

Ово показује да је у живом предању Правос-

или данашњих "библиста", већ он као Апостол има у себи Духа Божијег (Рм. гл.8), има ум Христов (1Кор. 2,16), одакле и потиче сво Свето Писмо и Старог и Новог Завета. Из овога је такође јасно: зашто фарисеји и књижевници јеврејски нису могли да Апостолима и првој Цркви наметну своје схватање и тумачење Закона и уопште Светога Писма, јер су Апостоли и писци Речи Божије, у Новозаветним Јеванђељима и осталим књигама, имали у себи Духа Светога Утешитеља, Који у њима у Цркви пребива, и уводи њих и њу у сву Истину, и Он им лично сведочи о Живој и Ипостасној Речи Божијој (Јн. 14,16-17.26; 16,13; 15,26).

У наведеном тексту предговора штампаних Псалтира вели се даље да су писци тих црквених богослужбених књига, као што су песници Свети Јован Дамаскин, Свети Козма Мелод, Свети Роман Слаткопевац, имали истога Духа Светога као и Давид и остали Пророци, и зато су њихов песме - химне, тропари, кондаци, канони - продужетак Псалтира. И заиста, за дивљење је како се у нашем богослужењу проткивају

и преплићу Псалми и Црквене песме, збива се заиста "плетеније словес", како каже премудри Соломон (Прем. 8,8 "строфас логон" = плетенј или извитј словес). Зато су ови Оци - песници Цркве - наставак Псалтира, писци нових Псалтира. Јер Дух Свети није престајао да надахнује и руководи народ Божији и људе Божије у Цркви, и да тако продужује и обнавља живу Реч Божију, изражавану кроз речи и списе Светих Апостола и Светих Отаца, па дакле и Црквених песника. Узмимо, на пример, ранохришћанску песму "Свјете Тихиј", или величанствену песничку синтезу Великог Славословља, или песме Велике Недеље и Васкрса и Педесетнице. Какви су то богонадахнути састави и творенија! Каква духонадахнута поезија, какво богословље и богославље. Није био у праву о. А. Шмеман кад је, у своме "Дневнику" (последњи његови текстови), говорио да песме Велике Недеље заостају за Псалмима и Библијом. Јер, један је исти Дух Свети надахнуо истим дахом, истим благодатним искуством и те њихове речи, као и речи Пророка и Апостола; разлика је можда само у мери вере и мери дара Христовог. Сигурно је да су и једни и други били учесници Трапезе Господње, у предокусу, у предокушају, да би затим сви они заједно опет били још приснији и непосреднији учесници у пуноћи Вечере Царства Небеског.

Дакле, Свети Јован Златоуст, као егзегета живе Речи Божије, као тумач Светога Писма, имао је Духа Светога, творца Светога Писма, и Њиме је тумачио цело Свето Писмо и нарочито Посланице свога љубљенога Апостола Павла. Исти је Дух Утешитељ надахнуо Апостола Павла да напише то што је написао, и Златоуста да објасни и шире протумачи то што је у својим егзегетским Омилијама објашњавао и излагао народу Божијем - из Јеванђеља Светих Четворице Јеванђелиста и код Петог Јеванђелисте - Апостола Павла, који недвосмислено назива своју проповед Речи Божије - Јеванђељем (Рм. 1,1.9.16; 2,16; 15,16.19.29; 16,25итд.), јер ни Јеванђеље није завршено са бројем четири.

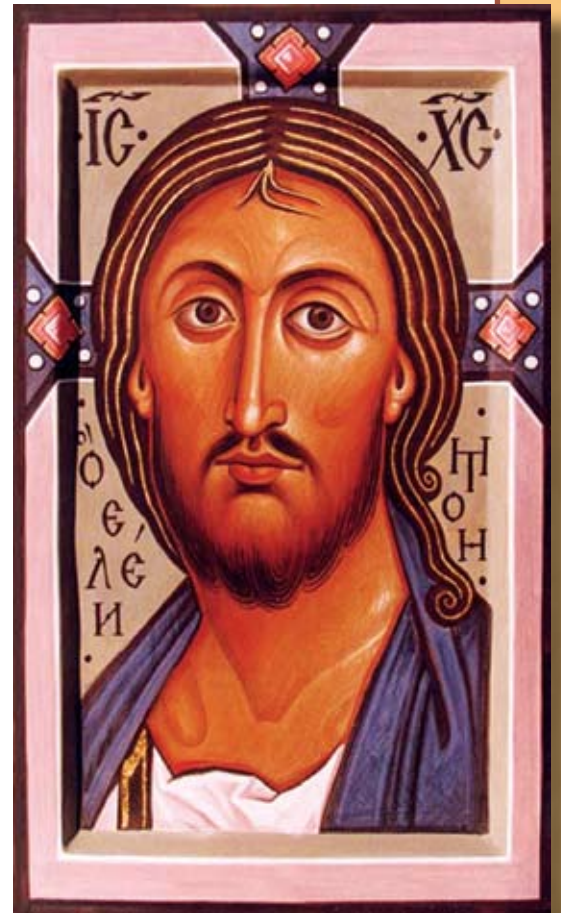
Златоуст се, са слободом надахнутог ученика Христовог и Павловог, односио слободно и према слову и тексту Светога Писма, тако да из његових егзегетских дела видимо да је Свето Писмо доживљавао изнутра, и према њему се односио као свој према своме, свој у своме, па је, рецимо, и надопуњавао смислом понешто што је Апостол Павле у брзини оставио нејасно или недоречено. За пример, наводимо Павлове речи у 1Кор. 12,12: Јер као што је тело једно, и има удове многе, и сви удови једнога тела, иако су многи, једно су тело, **тако и Христос**, које задње речи Златоуст мења, па каже: "Апостол је овде рекао (уствари) да су Црква и Христос једно, зато је ставио (реч) Христос, уместо (речи) Црква, називајући тако тело Његово" (Омилија 30,1 на 1Кор. ПГ 61,250). Интересантно је да ову наизглед "грешку" у Павловом тексту, тј. замену речи Црква са речју

Христос, нико од преписивача или егзегета никада није покушао да измени (не постоји ниједан рукопис Новог Завета са таквом "корекцијом" или "варијантом").

Међутим, Златоуст из овог оваквог Павловог текста, као и из других сличних места, изводи сву своју Еклисиологију, која је заиста доследно изведено - "егз-егетизирано" (потсећамо да реч **ексигисис**= егзегеза /од глг. **екс-сго**/ значи буквално: извођење на јавност!) Павлово Црквословље - богословско исповедање и сведочење о Тајни Цркве, још тачније: о Тајни Христа **као** Цркве. Златоуст слично изводи и своју Евхаристиологију, тј. сведочење о поистовећењу Евхаристије и Цркве, из познатог, иначе врло кратког, Павловог места у 1Кор. 10,16-17: "Чаша благослова коју благо-сиљамо није ли заједница крви Христове? Хлеб који ломимо није ли заједница тела Христовог? Јер је један хлеб - једно смо тело многи, пошто се сви од једнога хлеба причешћујемо."

Из овога темељног места Павловог Јеванђеља о јединству Цркве и Евхаристије у Једноме Христу, Свети Златоуст изводи кратак и јасан закључак: Павле речју "**заједница - коинониа**" показује да "смо ми (верни =чланови Цркве= Христа)само оно Тело. Јер шта је хлеб? - Тело Христово. А шта постају причасници? Тело Христово. Не тела многа, него једно

Тело... Јер је Христос нас учинио Својим Телом, и Тело је Своје опет нама дао. Тако, сви постадосмо Један Христос, пошто смо Тело Његово" (Омилија 24,2 на 1Кор.; Омилија 3,3, на Еф.; Омилија 8,2 на Кол. ПГ 61,200; 62,27; 62,353). Ови дубоко еклисиолошки и евхаристиолошки текстови Павлови и Хризостомови показују јединство Речи Божије у обојици, јединство Једнога и Истога Духа Светога Утешитеља у њима, јединство Тела Христовог, Цркве, у којем су они, и сви ми,

сједињени у једном Хлебу и једној Чаши, тј. у Једном Христу - једно Тело и један Дух.

Такви су, мање-више, били и сви остали Оци Цркве Христове Православне, било да су писали мања или већа богословска, истим Духом надахнута дела. Или, пак, да су написали врло мало, као што је, на пример, Свети Сава Српски, други Просветитељ нашег и других околних народа на Балкану. (Први Просветитељи су били Света Браћа Кирило и Методије).

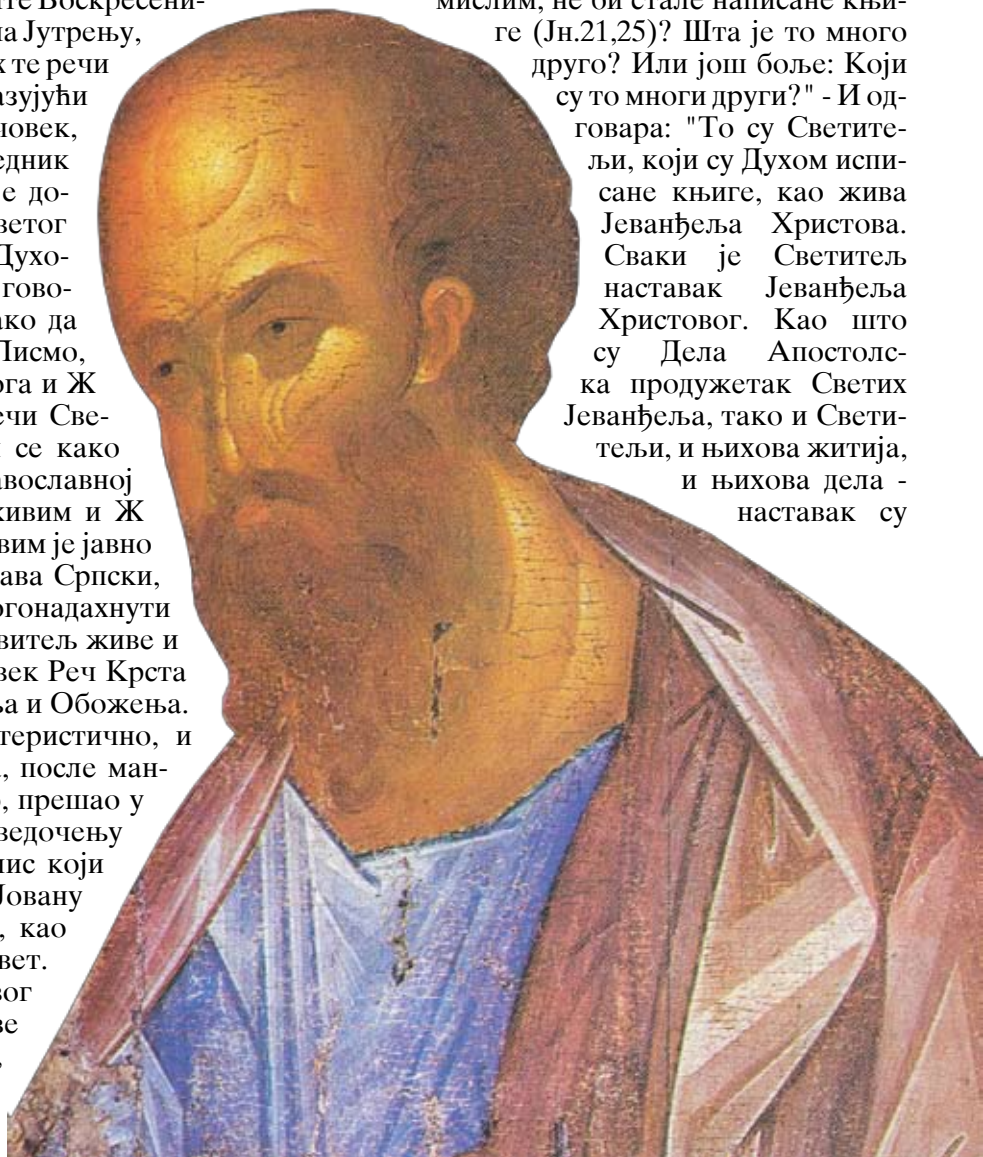
Када је Свети Сава Српски, када се повукао са положаја Архиепископа Жичког, и отишао 1232. године у Јерусалим, тада, како пише његово биограф Доментијан, дочекао га је тамо Патријарх Јерусалимски Атанасије Други (1224-1236.г.), Свети Првојерарх Мајке свих Цркава Божијих - који ће ускоро мученички пострадали за Христа од муслимана, и зато се слави као Свештеномученик - и он га је поздравио речима васкрсне песме (што значи да је вероватно то било у време Ускрса, или је то Патријарх изговорио пред Гробом Господњим, где се стално живи у атмосфери Христа Распетога и Васкрслога): "Гробу отврсту, аду плачушчусја, Марија вопијаше ко скрившимсја Апостолм: Изидите, винограда делатељије, пропоједите Воскресенија слово!" (Васкрсни Сједален 1, на Јутрењу, глас б). Затим је Свети Патријарх те речи применио на Светога Саву, указујући да је и он, као духоносни Божиј човек, са Апостолима сведок и проповедник Васкрсења Христовог, и уз то је додао управо ове наведене речи Светог Златоуста: "Ево, и овај је човек Духоносац, и он нам говори оно што говори Свето Писмо: говори нам тако да му није потребно писано Свето Писмо, јер има у срцу своје Духа Светога и Животворнога!" - Ето, из ових речи Светог Патријарха Атанасија види се како је живо Свето Предање у Православној Цркви, живо јер живи Свагдаживим и Животворећим Духом Божијим. Овим је јавно посведочен и потврђен Свети Сава Српски, попут Светог Златоуста, као богонадахнути и духоносни проповедник и објавитељ живе и истините Речи Божије, која је увек Реч Крста и Васкрсења, Реч вечног Спасења и Обожења.

Да додамо, као врло карактеристично, и ову чињеницу: да је Свети Сава, после манастира Русика где се замонашио, прешао у манастир Ватопед, и тамо, по сведочењу његових биографа, први параклис који је подигао посветио Светом Јовану Златоусту! Толико га је волио, као што га воли и сав православни свет. Зато су свети ликови Златоречивог Благовесника Јована, његове иконе и фреске, и његова дела, рукописи његови, тако многобројни, далеко бројнији од

свих осталих Отаца Цркве. А пре и после свега - његова Божанствена Литургија, која је постала свагдашња Литургија целе Православне Цркве у свим вековима и на свим континентима.

Блажене упомене отац Јустин (Поповић), српски богослов и егзегета наших дана, који спада у исту линију, или боље у исто сазвежђе православних, духонадахнутих и духовођених егзегета и проповедника Речи Божије, веома много је волео Светог Златоуста. Говорио нам је: "Бог да ми опрости, али ма колико да волим све Светитеље, Златоуста волим изнад свих!" - Питали смо га: "Зашто, аво?" - "Зато што он изражава сву пуноћу Јеванђеља, све димензије Благости Христове за свет и човека." И наравно, Ава Јустин је одмах додавао: "И Јеванђеља Павлово!" Јер је и он, како и Златоуст особито волио и следовао Апостолу Павлу. (Своје духонадахнуто тумачење Павлових Посланица назвао је: "Са Апостолом Павлом кроз живот!"). Отац Јустин је то говорио и из још једног разлога.

Наиме, он се, вели, дуго питао: "Шта значе речи Светог Апостола Јована на крају његовог Јеванђеља: А има и много друго што учини Исус, које кад би се редом пописало, ни у сами свет, мислим, не би стале написане књиге (Јн.21,25)? Шта је то много друго? Или још боље: Који су то многи други?" - И одговара: "То су Светитељи, који су Духом исписане књиге, као жива Јеванђеља Христова. Сваки је Светитељ наставак Јеванђеља Христовог. Као што су Дела Апостола-ка продужетак Светих Јеванђеља, тако и Светитељи, и њихова житија, и њихова дела - наставак су

Јеванђеља." - Ето, то је Живо Предање Јеванђеља Христовог, настављано и продужавано у Цркви Духом Светим кроз Светитеље до Златоуста и до данас, и до краја века.

Ово је говорио Отац Јустин и за Светог Златоуста. Касније смо, по Јустиновом упокојењу, дознали да је он волио Светог Златоуста и из једног посебног разлога. Наиме, њему се јавио сам Свети Златоуст лично, и Ава је то јављање записао у својој личној Молитвенику својом руком, где каже да му се јавио Свети Златоуст и "над главом му читао молитву из свога Требника! После тог јављања живео је, вели, дуго једно благодатно стање, плод благодатне посете благодатног и духоносног Златоустог Светитеља. Обојица су, дакле, били људи духоносни, и такође духонадахнути егзегети живе Речи Божије. И Свети Златоуст и блаженопочивши Отац Јустин протумачили су Матејево и Јованово Јеванђеље, и скоро све Посланице Апостола Павла. Наравно, да Отац Јустин не би никако пристао да се упореди са Светим Златоустом, кога је називао Петим Јеванђе-листом!

Свети Јован Златоуст је, заиста, био нови Јеванђелист, настављач и продужавалац Јеванђеља Христа Логоса и Спаситеља, и као жива христолика и духоносна личност, и као надахнути истим Духом Светим егзегета новозаветне Благовести спасења и вечног живота за човека и сву творевину. У истом смислу и смеру Златоуст је био и настављач проповеди и свештено-дејства

Јеванђеља, по угледу на Апостола Павла, који своју проповед Јеванђеља назива **јерургијом** = свештено-дејствовањем Јеванђеља Божијег (Рм. 15,16). Од свих Светих Отаца Цркве Златоуст је био најближи Светом Апостолу Павлу. Зато је с правом речено: "Уста Христова - Павле, уста Павлова - Јован!"

Као богонадахнути, заиста духоносни егзегета Речи Божије, златоречиви

тумач Светога Писма, он је за нас и данас, после 1600 година, духовни вођ и учитељ у Јеванђељу и читавој Библији, тој Књизи Живота, у којој, Црквом и у Цркви, дише Дух Свети и не дозвољава да та књига, као само текст, постане "мртво слово на папиру", како каже наш православни народ. Златоусти Благовесник је за нас православне богослове и служителе у Цркви Богочовека и Спаситеља свега света Христа Господа, и конкретно за наш приступ и схватање и објашњавање Речи Божије, живи пример и образац егзегезе - изношења на јавност и извођења на видик свима - онога што и јесте слово и дух Светога Писма, а то су речи које су Дух и Живот - Речи Живота Вечнога (Јн. 6,63и70), које извиру из Ипостасне Речи Божије, Живототворног и Светворног Логоса Очевог, и увиру у Њега као Логоса Оваплоћеног и Спасоносног, као Слово Које је постало Тело и уселило се у нас и међу нас, и видесмо - и доживисмо - славу Његову као Јединороднога од Оца, пун благодати истине, тј. Духа Светога (Јн. 1,14,18; 3,16; 4,4,23; 14,26; 15,26; Мт. 3,16-17; 12,18,28). Видесмо и доживесмо - и видимо и доживљавамо у Духу Светом у Цркви Апостола и Отаца - славу Његову као Проворођенога међу многим браћом (Рм. 8,29), јер је Он постао Црква - заједница верних и Светих, Пуноћа Онога Који све испуњава у свему (Јн. 1,14; Еф.1,22-23).

Као богослови и егзегети Речи Божије није довољно да Светог Златоуста следујемо само у његовим текстовима, па ни у егзегетском методу којим он тумачи Свето Писмо, него пре свега да Богу пружамо и приносимо чист ум и срце своје, да би у њима Дух Свети могао да уписује и исписује Своје божанске и боготворне мисли, слова, речи, да уписује, опет и опет, Нови Завет Божији, не на каменим плочама мртве вере и срца отврдлог и задриглог "окамењеним нечувствијем", како кажемо у молитвама Богу нашем, тј. срца и ума грехољубљем и пристрасношћу неспособног и непријемчивог за благодат покајања и смирења, за благодат богомудрости и смиреноумља, какве је духодарне врлине и харизме имао Свети Златосут. Да ту опитну истину православне, црквене егзегезе изразимо речима Оца Јустина: творимо да бисмо разумели - **"твори да би разумео"**, говорио је он - то је по њему основно правило православног читања и тумачења Светога Писма. Или још боље познатим речима Светог Григорија Богослова: "Треба се прво очистити - па онда (друге) очистити; прво постати мудар - па умудривати; постасти светлост - па просветљивати; приближити се Богу - па друге приводити Њему; бити освећен - па освећивати; руководити рукама (непосредно); саветовати - савесношћу" (Беседа 2,71: Апологија, ПГ 35,480). У наставку речи Свети Богослов ублажава своје строге и за нас грешне и острашћене скоро недостижне речи, додајући једно "макар", тј. макар започети очишћавати се; макар започети сопствено умудривање и оумудрошћење;

започети своје просветљивање, - али не европском "просвећеношћу", од које данас заслепљује и срце и савест поштеног човека и хришћанина, него Божијом светлошћу, светлошћу оном којом је започео овај свет, када је Бог Творац рекао: Да буде светлост! - И би светлост (Пост. 1,3). То је она Светлост која обасјава свакога човека који долази на свет (Јн. 1,9). И још више она светлост и просвећење које дарује Христос - Вечна Светлост света и свега створенога, и Дух - Фотодотис и Фотагогос - Светлодавац и Светловодитељ свих Светих, свега Светога, свега што је свето и умно, и честито и "миломе Богу приступачно", како каже наш народ, тј. свега Богоугоднога и Спасоноснога.

Богу хвала, и данас, после 1600 година од блаженог представљења Светог Оца нашег Јована Златушта, од његовог пресељења из овога Божијег света и века, у онај бољи и непролазни Божији Свет и Век, то јест у Царство Небеско, у Град Бога Живога, Јерусалим Небески, у Свечани Сабор Анђела и Цркву Првородних записаних на Небесима, и међу духове савршених Праведника, код Господа Исуса, Посредника Новога Вечнога Завета (Јевр. 12,22-24), има још сличних њему православних духовођених егзегета и проповедника живе Речи Божије, која је делотворна, оштрија од свакога двосеклога мача, и продира све до раздеобе душе и духа, и зглобова и сржи, и суди намере и помисли срца људских (Јевр. 4,12; ср. Јерем. 23,29: "Реч Моја - подобна је огњу, вели Господ, и подобна је чекићу који разбија стену"). Међу таквима су и Златоустови благодарни и благородни ученици и следбеници у овоме маломе, али Христу верноме народу Божијем - Свети Николај Жички, Нови Златоуст, и Преподобни Јустин Нови Ђелијски, који је Светог Златоуста и назвао Петим Еванђелистом, и написао му дивни, духонадахнуту Молитву, после онога, напред поменутог јављања овог Светитеља њему и благодатног благосиљања над главом његовом. Ту Јустинову Молитву Светом Златоусту приложићемо у прилог нашем кратком муцању о овоме Златорерчивом и Богоносном егзегети Речи Божије, чију 1600-годишњицу сада прослављамо. Уз његов последњи у земном животу славослов Богу Живоме и Истинитоме: **Докса то Тео пантон енекен!** = Слава Богу за све!

Напомене:

1 За његова дела најисано је, у познајом "Лексикону" Суиде, из 10. века, ово: "Његови списи бројање превазилазе. Сво је Јудејско и Хришћанско Писмопротумачио, као нико други пре њега. Празнике Мученика увеличао је, сионјано имјоривизујући беседе. А језик му је прекао већма него слајови реке Нила. Нико од века није имао такву благојечност речи, каквом је он изобиловао, и једино је он изнад свих других наследио златно и божанствено име - Златоуст".

2 Тако нпр. Св. Максим Исповедник каже: "Као што је говорио (сјарац), да је по анагошком созериању, Црква - човек духовни, а човек - мистичка Црква, тако је ујаво говорио и сво Свејо Писмо, по скраћености, да је - човек, имајући Сјари Завет као тело, а Нови Завет као - душу и дух и ум. И ојети, целога Свејога Писма, велим Сјарој и Новој, историјско слово има као тело, а смисао и шћ онога што је најисано - као душу, ка којој се обраћа а ум (наш)". (Мистијогогија, гл.б. ПГ 91,684). И још: "Божији Лојос-Реч (=Христос) не назива се телом само по томе што се овајлојито, него се саставља (=овајлојује) и кроз историје и зајонейке и ирчиче и разноврсне нејасне речи (Св. Писма)". И такође: "Овајлоћење Лојоса (=Христоса) садржи смисао свих зајонейки и образаца Свејога Писма" (Појавља о бојословљу 1,60.66. ПГ 90,1108.1149-52).

3 Читање и тумачење Свејога Писма за Златоуста је заиста било "живој и наслађивање у Рајском врћу" (о чему он надахнуто говори у 2. Беседи о Евјоротију, ПГ 52, 386 и на многим другим местима). Јер, по њему, у Свејом Писму, као некада у Рају, "Бој са нама разговара". "Кроз језик Пророка ми слушамо како са нама разговара Бој", "кроз Јеванђелисте говори нам Сам Христос, кроз рибаре (=Ајостјоле) говори нам Дух Свеји" и "кроз Павла говори нам Христос, јер Он Сам покрепање ју блажену душу". Бављење Свејим Писмом, читање и тумачење његово, по Златоусту, јесте истовремено и "наш разговор са Бојом", јер је Свејо Писмо зајонейка књижа Божија и наша, књижа Завета и Савеза између Боја и Његовог народа, Његове Цркве. Ојуда је Златоуст сјајрао да је тумачење Свејога Писма увоћење у саме јажне Божанској Ојкривења, ојкривења Истинијој Боја али и истинској човека. "Хоју не да вас површно забављам, већ да вас уведем у саму дубину Божанских Књижа, у дубину у којој нема буре и која је безбеднија од морске јишине", вели он својим слушаоцима. - По речима о. Георгија Флорској, Златоуст је заиста говорио и тумачио Свејо Писмо са влашћу, али је по била власт вере и убећености, у крајњој линији власт љубави - власт Духа Свејога. - Златоуст у Свејом Писму и његовом тумачењу види и јражи јрвенствено Христа и наш живот у Христу, то јест изграђивање Цркве као Божочовечанског Тела Христовог и наше учлачење или учрвећење у Христа Спаситеља, Који у Себи Оваплоћеном обухвата сав род људски и Анђелски, сву творевину Божију у свима световима и на сву вечност. Ово се учрвећење и учрвоствљење остварује Духом Светим кроз Свете Тајне, а најконкретније у Светој Литургији. Зајо је Свеји Златоуст изразио Православни Егзегетија и Пасијир, Еклесиолој и Лијурј=Служитељ Цркве Христове.

4 Претјостјављам, мада нисам сјигао да по и поверим, да јакав сличан јредјоговор постоји и у јрвим грчким шћамјаним Октиоисима и Псалтирима.

5 Љ. Сјојановић, Сјари срјски Зајиси и Најјиси, књ. 1, бр.382; види и врло сличан јоговор у Службенику Божидара Вуковића.

МОЛИТВА СВЕТОМ ЈОВАНУ ЗЛАТОУСТОМ

ајречитији у роду људскоме молитвениче Божји, свети оче Јована Златоусте, ево нас к теби са муцавим молитвама нашим. Немој нас одбацити, јер у свакој одмуцаној молитви нашој ево целог срца нашег, ево уздаха наших, ево вапаја наших! Молимо ти се превелики светитељу: самилосно се спусти са наднебесних висина својих у отровне низине наше, и исцели нас од сваке бољке душевне, да бисмо здраве душе ревностно служили Господу твојом и нашем. Исцели нас и од сваке бољке телесне, ако нам је то на спасење, да бисмо се могли душом здравом у телу здравом подвизавати и уз твоју свепомоћ за спасење душе наше борити, за васкрсење из мртвих савести наше борити, за преображење грехољубивог срца нашег борити, за обожење ођавољене воље наше борити, еда би наша воља, управљана тобом, хтела и желела само оно што је Христово, што је еванђелско, што је небеско, што је вечно.

О, предивни светитељу Божји, свете мошти твоје далеко су од нас, али христољубљем својим ти си сав поред Господа Христа, а човекољубљем својим сав поред нас - зато те од свег срца молимо: љубављу својом сиђи к нама, и огњем христољубља свог запали душе наше, да вечито горе христољубљем твојим у обадва света, горе и никада не сагоре: и дај нам свету љубав твоју према људима, да бисмо и ми једино светом љубављу љубили један другог, и сву твар земаљску и поднебеску.

Свети златоусти Еванђелисте, пети Еванђелисте, молимо те и преклињемо: светим Еванђељем својим води и руководи душе наше, и изведи нас на пут који кроз истину вечну води у Живот вечни. Ум наш, болестан и оболешћен, замагљен и помрачен нечистим помислима, злим мислима, грехољубивим страстима, ти самилосно исцели, просвети и преобрази у ум Христов, као што си ти још за живота на земљи ум свој светим подвизима својим преобразио у ум Христов, и стога нам речитије од свих људи објаснио чудесне тајне Христове, посејане и разливане по свима тварима Божјим, видљивим и невидљивим.

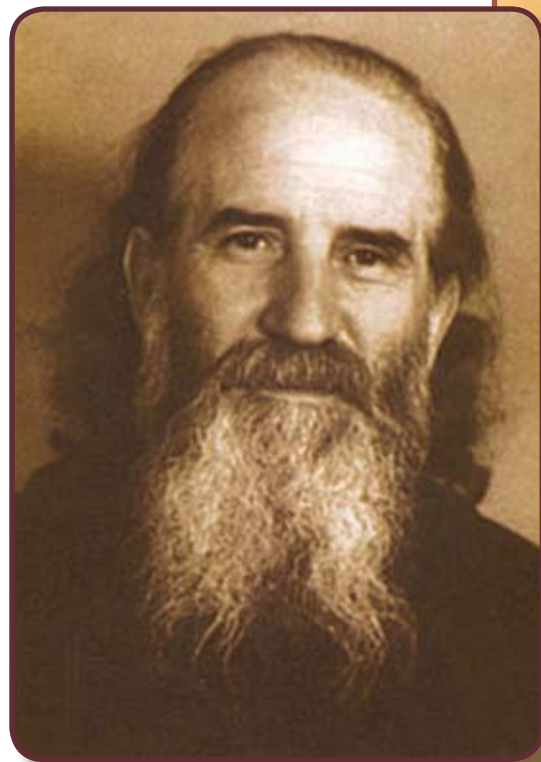
Христочежњиви и Христомоћни оче наш Златоусте, кроз векове и векове ти си безброј душа људских васкрсао из мртвих својим светим књигама и својим светим молитвама – васкрсни и душе наше твојим светим поукама и твојим светим молитвама, јер вођени и руковођени тобом ми ћемо бити у стању побеђивати сваку духовну смрт која никне у нама из нашег унутрашњег грехољубља, или насрне на нас из спољашњег света. О, знамо, знамо, ми, пресвети Духовниче небески, да си ти јачи од сваке смрти; молимо ти се, учини нас победитељима сваке смрти, учинивши нас најпре победитељима свакога греха и сваке страсти, јер су греси и страсти једини наносиоци и претече и клицоноше и виновници свих духовних смрти; зато их ти, хтели ми или не, по бескрајној самилости својој, увек сатири у нама, и тако нам осигуравај победу над сваком смрћу, како бисмо још

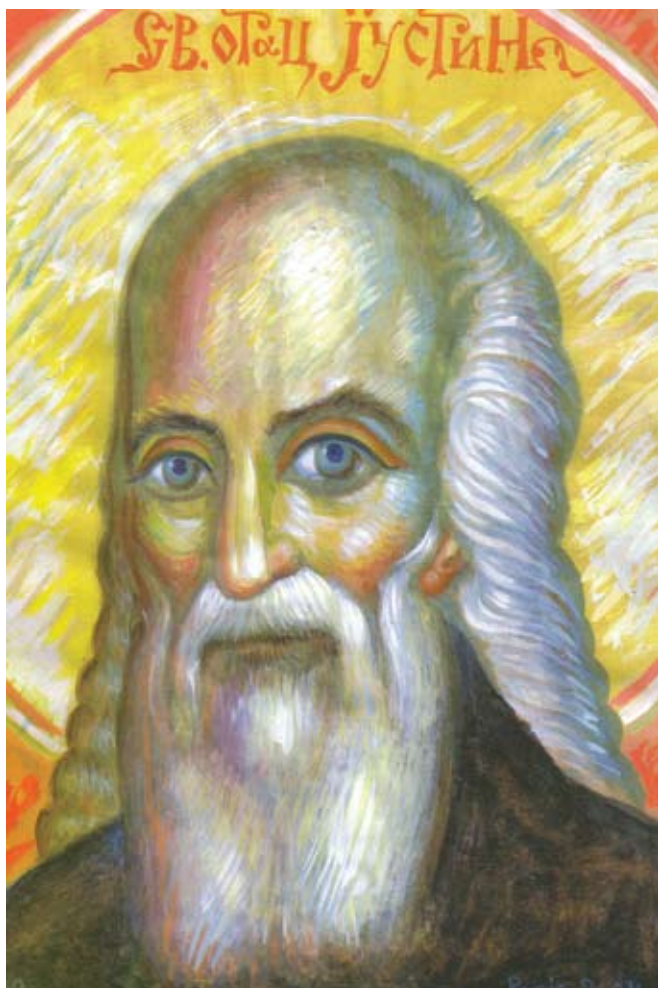
у овом свету с радошћу поживели у васкрсном благодатном васкрелог Господа, која се из тебе обилато излива на све који те свим срцем призивају у помоћ.

Свемилостиви и свепобедни оче Златоусте, смилуј се на мене: сиђи с неба у поноре душе моје, у те зверињаке моје, јер је свака страст љута звер; а душа је моја пуна духовних зверова. О, сиђи међу дивље лавове моје, и претвори их у јагањце! О, сиђи међу крвожедне и душежедне вукове моје, и претвори их у овце! похитај ми у помоћ, разнеће ме разјарене звери моје – страсти моје, увек гладне душе моје.

Ненадмашни златоусти Благовесниче, облаговести ме многогрешног: својим тросунчаним благовестима сиђи у леденице моје, и растопи их, и загреј ме небеском топлином. Лењост моја – ето прве леденице моје; у њој се смрзава све што вуче ка Богу, ка небу; молим те, сиђи у њу, загреј ме вацелог, и подигни ме ка небу, ка Господу! Беспосличење моје – ето друге леденице моје, пресвети оче моји богомудри Духовниче мој: спусти се у њу, све се мисли заледиле, сва осећања, и ја у нехату и беспосличењу умирем на мразу без сунца. Молим те, сунцем ревности своје уђи у душу моју, у леденицу моју, и загреј ме за веру, за молитву, за љубав, за пост, за ревност, за Истину, и за сваку врлину. Уђи и растопи леденице моје огњем вере твоје и љубави твоје и самилости твоје. И тако ме подижи све више к небу, к небу, к небу, ка чудесном Господу твојом, и моме! Јер иако гресима својим далеко одлутах од Господа, и ђаво ме гони по пустињи лудих жеља мојих, ипак верујем да ће свеблаги Господ услышати свете молитве премилог угодника Свог за мене грешног, и чудотворном милошћу Својом враћати ме небу, себи, Царству Свом небеском. Јер иако сам много пута пао, ја нисам од Господа отпао: јер се држим Њега макар уздохом, макар сузом, макар вапајем.

О свемилостиви оче Јоване Златоусте, сажали се на мене свегрешног: прими ме завек у свете мо-

литве своје! опрости и помози мени многогрешном! подигни ме палог и пропалог! измоли ми опроштај грехова! исцели душу моју од свих страсти! исцели ум мој од свих болести! исцели вољу моју од свих слабости! огради ме светим молитвама својим као огњеним оклопом, да ме ниједна страст не рине у духовну смрт! утврди ум мој у Христомислију твојом! утврди срце моје у Христоосећању твојом! обестрасти ме свестрасног помоћу светих врлина! удостој

ме осећати тобом, мислити тобом, хтети тобом, делати тобом, веровати тобом, љубити тобом, живети тобом, бесмртовати тобом! охристољуби ме твојим христољубљем! дај ми смирење и трпљење! моли се у мени за мене и уместо мене! преобрази ме на спасење, на охристовљење, на обожење! охрости ме ођавољеног! омилиствиви ме неосетљивог и несаосетљивог! освеврлини ме порочног! управљај увек срцем мојим! управљај увек душом мојом! управљај увек вољом мојом! управљај увек савешћу мојом! управљај увек мислима мојим! управљај увек осећањима мојим! управљај увек животом мојим, и у овом, и у оном свету! – да бих и ја свегрешни, заједно с тобом Христољубљени оче Златоусте, неућутно славио чудесног и незаменљивог Господа и Спаса нашег Исуса Христа, коме приличи свака слава, част и поклоњење, сада и увек и у векове векова. Амин! Амин! Амин!

Лагодат, заблиставши из уста твојих као светлост огња, просветли Васељену, свету стече ризнице несреброљубља, нама показа висину смиреноумља; тога твојим речима учећи нас, оче Јоване Златоусте, моли Христа Бога Логоса да спасе душе наше.

(тропар, глас 8)

Снебеса си примио Божанску благодат, и устима својим све учиши да се клањају једноме Богу у Тројици, Јоване Златоусте, свеблажени Светитељу, хвалимо те достојно, јер си наставник који нам објашњава Божанске тајне.

(кондак, глас 6)

ВЕРА И НАУКА У ПРАВОСЛАВНОЈ ГНОСЕОЛОГИЈИ И МЕТОДОЛОГИЈИ

Пред читаоцима Каленића је чланак протојереја др Георгија Металиноса, професора на Теолошком факултету Атинског универзитета, о битним питањима односа знања и начина долажења до сазнања у вери и науци

Проблем или привид проблема

Упротстављеност а тиме узрокован и судар између вере и науке је проблем за западну (франко-латинску) мисао, а привид проблема за православну светоотачку традицију. Ова тврдња је заснована на историјским подацима из ове две регије.

Ова (претпостављена) дилема између вере и науке појављује се у западној Европи у 17. веку са истовременим развојем позитивне науке. У исто време имамо и појаву првог православног становишта на ову тему. Важна је чињеница да се овај развој на западу дешава без присуства православља. У овим нама релативно блиским вековима настало је духовно удаљавање и несагласје између [рационалног] Запада и православног Истока. Та чињеница је потврђена расправљивањем и раскркљивањем западног европског света и увођењем филозофије и права у веру, а касније и формирањем

једне посебне религије од тога. Ова религија је заправо одбацивање православља и, према оцу Јовану Романидису, израз болести људског бића. Отуда, православље остаје историјски несаучесник у стварању текуће западне цивилизације, која је, исто тако, различита и по величини од цивилизације православног истока.

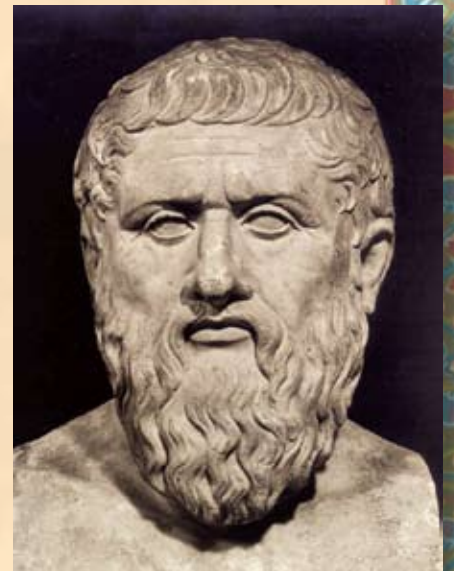
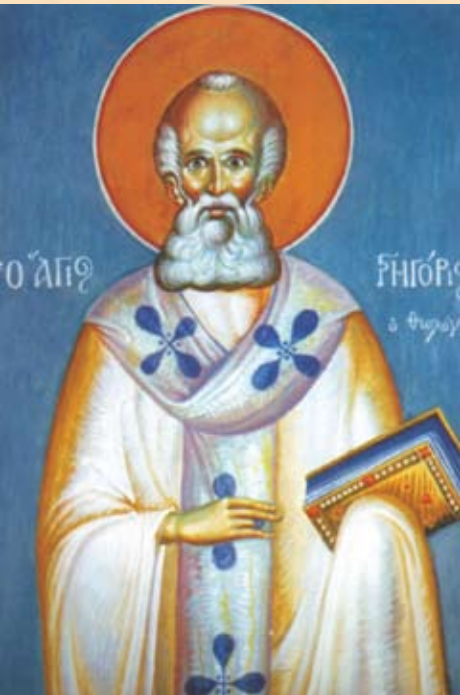
Преломне тачке у западно-европском курсу одступања укључују: схоластику (13. век), номинализам (14. век), хуманизам/ренесансу (15. век), реформацију (16. век) и доба просвећености (17. век). То је серија револуција и, истовремено, разбијање структуре европске цивилизације, која је креирана на дијалектици ова два покрета.

Схоластика је заснована на усвајању Платонових реалија (теорија идеја). Наш свет се замишља

као слика трансцендентних универзалија (реализам, прототип). Инструмент сазнања је интелект ума. Знање (укључујући и познање Бога) је остварено кроз продирање логике у суштину бића. То је основа метафизичке теологије, која претпоставља аналогију бића, последични онтолошки однос између Бога и света, аналогију између створеног и нествореног. Номинализам, пак, прихвата да су универзалије просто називи а не објективно постојећа стварност, као што то прихвата реализам. Овде је, у суштини, реч само о борби између Платонове и Аристотелове мисли кроз европску мисао. Ипак, испоставило се да је номинализам својеврсни ДНК европске цивилизације, чији су есенцијални елементи дуализам, гледано филозофски, и индивидуализам (еудемонизам), гледано са социјалног становишта.

Православни исток је имао другачију духовну револуцију, под руководством својих духовних вођа, светитеља - и оних који су их следили: истинских верника који су остајали верни пророчко-апостолско-светоотачкој традицији; ова традиција стоји на супротном крају схоластике и свих историјских духовних развијања у европском свету. На Истоку, исихазам или молитва срца је доминатна (и представља кичму светоотачке традиције), бивајући изражена аскетским искуственим учешћем у Истини као заједници са Нествореним. Током историје, на православном истоку је сачувана вера у могућност сусрета Бога и света (Нествореног и створеног). Ово, пак, значи одбацивање сваког облика дуализма. Наука, до степена свог развоја постигнутог у Византији/Риму, развила се баш у овом окриљу.

Научна револуција у западном свету 17. века је допринела раздвајању вере и знања. Она је довела до следећег аксиоматског принципа: нова (позитивна) филозофија прихвата истине које су верификоване рационалном мишљу. Ово је апсолутни ауторитет у западном размишљању. Истине ове нове филозофије су постојање Бога, душе, врлине, бесмртности и суда. Њихово прихватање, наравно,

може да се деси само у теистичком окружењу - ово стога што наилазимо и на атеизам као структурни елемент модерне мисли. Црквене доктрине које су одбачене рационалношћу су Тројичност Бога, васкрсење, светост, спасење, итд. Ова природна и логична религија, са православног становишта, не само да се разликује од атеизма него је још гора од њега. Атеизам је мање опасан од искривљења вере!

Православна гносеологија

Рекли смо да је на Истоку супротстављеност између вере и науке привидни проблем. Зашто? Зато што је гносеологија на Истоку дефинисана објектом познања који је двојак: Нестворен и створен. Само су Света Тројица Нестворена. Универзум (или универзуми) у којем је остварено наше постојање је створен. Вера је знање о Нествореном, а наука је знање о створеном. Због тога, то су само две различите врсте знања, и свака има своје методе и своја средства сазнавања.

Верник, крећући се кроз територију натприродног, или знања о Нествореном, није позван да научи нешто метафизички или прихвати нешто логиком, већ да искуси Бога будући у заједници са Њим.

Исправно је речено да ако би хришћанство требало да се појави по први пут у нашем времену, појавило би се као терапеутска установа, болница за успостављање и обнову функција човека као психосоматског бића. Зато свети Јован Златоусти и зове Цркву духовном болницом. Натприродно-теолошко знање се у православљу схвата као узвишено искуство (искуство живота), као учешће у заједници са трансцендентним, а не као недостижна лична истина о Нествореном, а свакако не као проста вежба у учењу. Отуда, хришћанска вера није апстрактно мисаоно усвајање метафизичке истине, то је радије искуство осматрања Истинског Бића: искуство Надсупстанцијалне (Надсуштинске) Тројице.

Ово јасно изражава чињеницу да се у православљу ауторитет налази у искуству, искуству учешћа у Нествореном, виђење Нествореног (како је то изражено терминима "обожење" и "освећење"), ауторитету који није

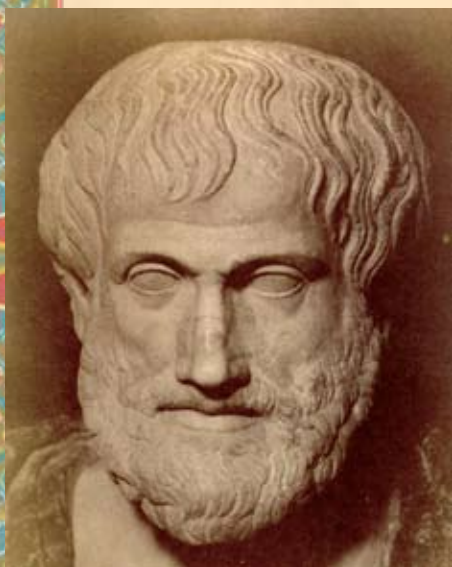
заснован на списима или Светом Писму. Предање Цркве није, пре свега, сачувано међу (црквеним) списима већ у људима. Списи помажу, али они нису носиоци Светог Предања. Предање се чува од стране светитеља. Људска бића су носиоци Јеванђеља.

Смештање списа изнад стварног искуства о Нествореном (што указује не стварање засебне религије од вере) води њиховој идеологизацији и у суштини идолатрији. Заузврат ово доводи до стварања апсолутног ауторитета списа (фундаментализма) са свим добро познатим последицама.

Претпоставка функције знања о Нествореном је, за православље, одбацивање сваке аналогије ("аналогије бића" или "аналогије

вере") у овом односу створеног и Нествореног. Свети Јован Дамаскин сумира ову, тад већ утврђену, светоотачку традицију на следећи начин: немогуће је наћи, у створеном, икону која би открила начин постојања Свете Тројице. Јер, како би било могуће да твар, која је сложена, променљива и описива, која има облик и која је пропадљива, јасно открије Надсуштствену Божанску Природу, која је слободна од сваке категоризације.

Отуда постаје јасно зашто школовање и специфично филозофија, према светоотачкој традицији, нису неопходни предуслови за знање о Богу (тегносија). Поред изузетно ученог светог Василија Великог (379 г.) такође одајемо признање и светом Антонију (350 г.) који према световним стандардима није био учен. Обојица су сведочила знање о Богу: свети Антоније, као неко нешколован, и свети Василије, као неко ко је био школованији од Аристотела. свети Агустин (430. г.) одступа (нешто што би запад нашао веома болним, да су знали за то) од светоотачке традиције у томе што игнорише светоотачку гносеологију као и гносеологију засновану на Светом Писму и који је у суштини нео-платоничар. Са својим аксиомом *credo ut intelligam* (верујем да бих разумео) он уводи принцип по коме се човек доводи до логичког концепта откривења кроз веру. Бог се посматра као сазнајни објекат који се може замислити кроз људски интелект (ум) као што било који други природни објекат може да се замисли. После светог Августина следећи корак у овој еволуцији (уз интервенцију схоластика Томе Аквинског, 1274. г.), начиниће Декарт (1650. г.) са својим аксиомом *cogito, ergo sum* (мислим, дакле

постојим), којим је интелект (ум) успостављен као главни ослонац постојања.

Два типа знања

Управо је православна традиција та која чини крај овој теоретској колизији на пољу гносеологије. Она то чини разликујући два типа знања: Божанско или оно "свише" и секуларно (тиратен) или "сниже".

Прво знање је натприродно, друго природно. Ово одговара јасној разлици између Нествореног и створеног, између Бога и твари. Ова два типа знања захтевају два метода учења. Метод божанског целомудрија је заједница човека са Нествореним кроз срце. Ово је остварено кроз присуство Нестворених Божанских енергија у људском срцу. Метод секуларног сазнања је наука, она се остварује увежбавањем људских интелектуалних и логичких моћи. Православље успоставља јасну хијерархију ова два типа знања као и њихових метода.

Метода натприродне гносеологије, у православној традицији, назива се исихазам, који се састоји од созерцања и очишћења (неписис и катарза) срца. Исихазам се идентификује са православљем. Православље, са становишта светих отаца, је незамисливо изван исихастичке праксе. Исихазам је, у суштини, аскетска и духовно исцељујућа пракса чишћења срца од страсти не би ли се обновила ноетичка моћ унутар срца. Морамо напоменути у овом тренутку, да је метод исихазма као духовно исцељујуће праксе такође

научан и практичан. Због тога је теологија, под одређеним условима, такође научна и практична. Међу теоретичарима науке и уметности теолошка академска класификација је почела на западу у 12. веку, услед померања теологије ка метафизици. Отуда, они који на истоку осуђују нашу сопствену теологију, и с к а з у ј у з а п а д њ а ш т в о , због тога што, у

суштини, осуђују и одбацују изобличену карикатуру онога што сматрају [источном] теологијом. Али шта је функција ноетике? У Светом Писму већ постоји разлика између духа човека (нус) и интелекта (логоса или ума). Дух човеков се у патристичким списима назива нус да би се разликовао од Светог Духа. Дух, нус, је око душе (Мт 6:22-26).

Ноетичка способност је назив функције нуса унутар срца и представља духовну функцију срца,

чија је паралелна функција и срце као орган који пумпа крв кроз наше тело. Ова ноетичка моћ припада мнемоничком систему који постоји унутар ћелија мозга. Обе се могу детектовати људском науком, али наука, ипак, не може да наслути нус. Када човек постигне озарење Светим Духом и постане Божији Храм, самољубље се мења у безусловну љубав и тада постаје могуће да

се изгради реалан социјални однос подржан овим безусловним међусобним односом (спремност да се жртвује за свог ближњег), пре него себичним, користољубивим захтевом за личним правима према духу западно-европског друштва.

Дакле, неке важне последице смо разграничили: прво, да је хришћанство у својој јединствености трансцендентно у односу на религију и концепт цркве као пре свега институције са правилима и дужностима. Надаље, православље не може да се замисли као усвајање некаквих принципа или истина наметнутих одозго. Ово је неправославна верзија доктрине (апсолутног принципа, наметнуте истине). Замисли и значења се у православљу испитују кроз искуствену потврду. Дијалектичко-интелектуални стил размишљања о теологији, као и њена догматизација, су стране православној традицији.

Научник и професор знања о Нествореном, у православној традицији, је духовни старац (духовник), водич или "учитељ о пустињи". Бележење обе врсте знања претпоставља искуствено знање о феномену.

Исто то важи и на пољу науке где само специјалиста разуме истраживања других специјалиста у истој области. Усвајање закључака или проналазака из једне научне гране од стране неспецијалисте (то јест оних који нису способни да експериментално испитају истраживање специјалиста) је засновано на поверењу у кредибилитет специјалисте. Другачије не би било научног прогреса.

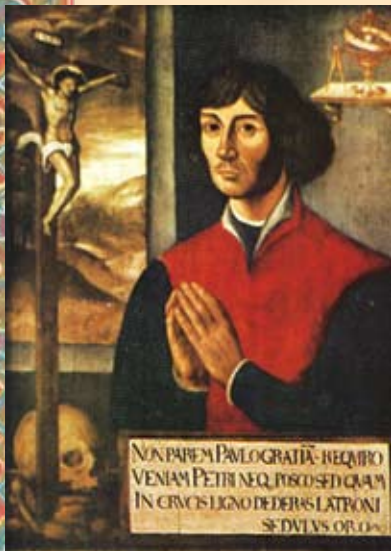
Исто важи и за науку о вери. Емпиријско знање светих људи, пророка, апостола, светих отаца и мајки свих времена је усвојено и засновано на истој истини. Патристичка традиција и црквени сабори функционису на овом искуству које се може доказати. Нема свецрквеног Сабора без присуства просвећених/обожених (θεοῦμενοι), оних који виде Божанске (а ово је проблем данашњих сабора!) православне доктрине које потичу из овог односа.

Свети Авергијин

Галилео Галилеј

Због тога је православна наука исто толико догматска колико и световна наука. Они који говоре о недостатку неутралности на пољу вере, не смеју заборавити речи Марка Блоха, да ниједно научно

Никола Коперник

истраживање од почетка није неутрално, иначе истраживање не би било могуће. То је тачно и за веру.

Православље прави разлику између два типа знања (и мудрости), и њихових метода и средстава, тиме избегавајући њихово бркање као и конфликт. Пут остаје отворен за збрку и конфликт само онда када су услови и суштина хришћанства изгубљени. Ипак, у православном окружењу, постоје неке нелогичне аналогije по-

пут могућности да имамо неког ко се истиче у науци, али је у Божанском знању духовно дете, и обратно, неко ко је велик у Божанском знању је потпуно неписмен у људској мудрости као што је био већ споменути свети Антоније Велики. Ништа, међутим, не искључује могућност поседовања обе врсте мудрости/знања, као што је случај са великим светим оцима и мајкама Цркве. Ово је управо оно што пева акатисте за математичарку свету Катарину Премудру из 3. века: "Мученица, примивши Божанску мудрост од детињства, научи сво светско знање добро..."

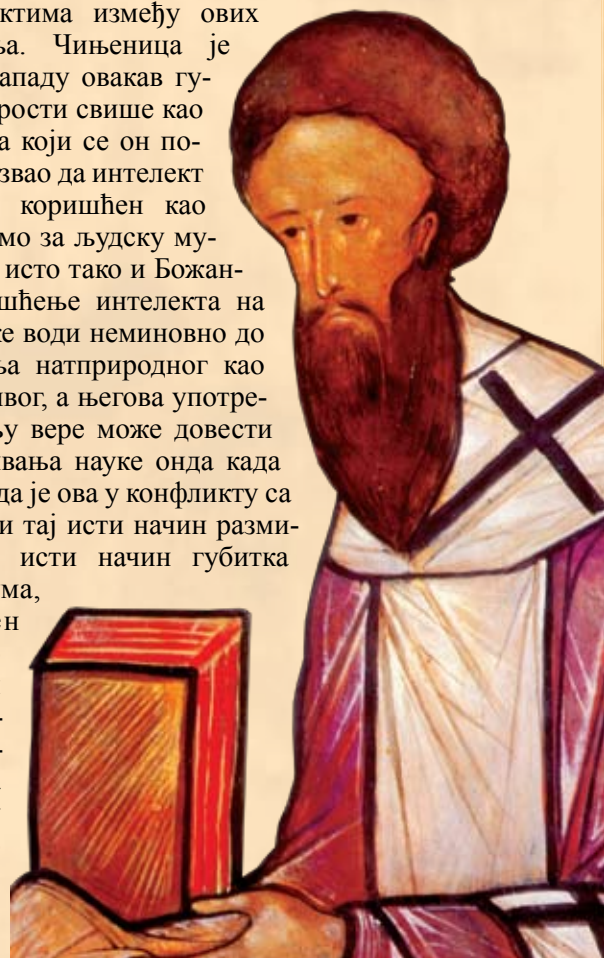
Богочовечанска дијалектика

Отуда, православни верник има искуство које стоји у одношењу два знања/мудрости унутар Богочовечанске дијалектике. А да би се користила христолошка терминологија, свако знање мора остати на свом месту и кретати се у својим границама. Проблем ограничења сваког знања је фиксиран, отуда превазилажење тих лимита води до конфузије њихових функција и коначно до њиховог сукоба. Према реченом, свети оци су бранили исправну употребу знања и образовања. Свети Григорије Богослов наводи: "Образовање не треба омаловажавати." Исти отац у својим другим теолошким проповедима такође поставља лимите обе врсте знања. Свети Григорије користи пословицу старог света (Платон, Тимај): "Тешко је знати Бога, а немогуће Га је изразити [вербално]". Дакле, исто Грк, али сада хришћанин, свети Григорије, разуме да је немогуће изразити (описати) Бога речима, шта више, немогуће Га је разумети! Што ће рећи, Платон је већ истакао ограничења људског резонувања, а важно је напоменути да нема рационализма у старогрчкој философији. Свети Григорије такође показује немогућност да се превазиђу ови лимити и схватање концепције о Нествореном путем знања о створеном.

Разликовање и истовремена успостава хијерархије између два типа знања је управо оно што је свети Василије Велики истицао када је тврдио да вера мора превазићи речи које се тичу Бога као и доказе начињене разумом. Таква вера настаје само делањем и енергијама Светог Духа. Вера је за светог Василија пројава (исијавање) Духа Светога унутар срца. Али он такође даје класичне примере православног коришћења научног знања у свом Шестодневу. Он одбацује космолошке теорије философа о бесконачности и самопостању света и наставља синтезом библијских и научних факата, у оквиру којих превазилази саму науку. Надаље, одбацујући материјалистичка и јеретичка учења, он стиже до теолошких (али не метафизичких) интерпретација природе постања. Централна порука овог рада је да је немогуће логички подржати догму базирајући се само на науци. Догма припада једној другој сфери. Она је изнад разума и науке, даље, она је у оквирума другог знања. Повезивање догме са световним знањима води до трансформације науке у метафизику, а употреба разума у домену вере само доказује његову слабост и релативност. Због тога, иако нема веровања које није истражено у православној гносеологији, свако поље је истражено користећи другачије критеријуме: научно са својим претпоставкама, а поље Божанског Знања са својим.

Најтрагичнији израз отуђења хришћанског тела је цркени став на Западу по питању Галилеја. Овај случај може да се окарактерише просто као прекорачење овлашћења, али је он много озбиљнији јер је реч о непознавању ограничења знања

и конфликтима између ових ограничења. Чињеница је да је на Западу овакав губитак мудрости свише као и начин на који се он постигао изазвао да интелект (ум) буде коришћен као алат не само за људску мудрост, већ исто тако и Божанску. Коришћење интелекта на пољу науке води неминовно до одбацивања натприродног као несхватљивог, а његова употреба на пољу вере може довести до одбацивања науке онда када се сматра да је ова у конфликту са вером. Али тај исти начин размисљања и исти начин губитка критеријума, пројављен је одбацивањем Коперниковог система на Истоку (1774 - 1821). На ука

Григорије Круг - Свети Василије Велики

се, заузврат, осветила за осуду Галилеја од стране римокатоличке цркве, у лику Дарвина, са његовом теоријом еволуције.

Калемљење западног проблема на православни Исток

Европско просветитељство се састојало од борбе између материјалног емпиризма и метафизике Аристотела. Просветитељи су философи и рационалисти истовремено. Грчки просветитељи, са Адамантом Кораисом као њиховим патријархом, били су метафизичари у својој теологији и управо су они пренели конфликт између емпириста и метафизичара у Грчку. Ипак, православни монаси са Свете Горе, Кољивари и остали оци исихасти остају емпиристи у својим теолошким методама. Увођење метафизике у нашу популарну и академску теологију је потекло, у принципу, од Кораиса. Због тога је Кораис постао ауторитет међу нашим академским теолозима, као и другим општим моралним покретима. Ово значи да је очишћење срца престало да буде претпоставка теологије и њено место је заузела схоластичка едукација. Исти проблем се појављује у Русији у време Петра Великог (17-18. век). Због тога су свети оци сматрани философима (у суштини неоплатонистима попут светог Августина) и социјалним радницима. Ово је постало прототип пијетистима у Грчкој. Надаље, исихазам је одбачен као опскурно учење. Такозване прогресивне идеје Кораиса се састоје из чињенице да је он био присталица Калвиниста а не римокатоличке употребе метафизике, и његови теолошки радови су укорјењени у његовом Калвинистичком пијетизму (морализму).

Ипак, за свете оце, православље је анти-метафизичко, зато што оно непрестано тражи емпиријску потврду, путем исихастичких метода. Ово је разлог због кога је исихазам Кољивара емпиријски и научни. Рацио је према светом Никодиму Агиориту емпиријски. Ово је илустровано у начину на који исихасти 18. века прихватају научни прогрес на западу. Кољивари прихватају научни поглед као што, на пример, свети Никодим Агиорит чини у свом раду *Симболитикон*, где прихвата последње теорије свога времена о функционисању срца. Свети Атанасије Пароски не пориче саму науку, већ њену употребу од стране западних просветитеља грчке нације. Сви ови редом посматрали су науку као Божије дело и као понуду за унапређење живота. Али коришћењу науке у метафизичкој борби против вере, како је практиковано на Западу, и онда пренешено на Исток, потпуно се

исправно противе традиционални теолози 18. и 19. века. Грешка лежи на страни грчких просветитеља који су, немајући никакву везу са светоотачким погледом на знање, иако су сами били свештеници и монаси, преносили европски конфликт између метафизичара и емпириста у Грчку, говорећи о ирационалној религији. Овде пак, свети оци православља, распознајући два типа знања истовремено праве разлику између рационалног и надрационалног.

Проблем конфликта између вере и науке, поред конфузије знања, довео је до идолизације два типа знања. Отуда је у хришћанству настала слаба и морбидна апологетика (на пример, грчки професор апологетике је, пре много година, произвео математички доказ постојања Бога!). У православљу, пак, овај дуализам није очигледан. Ништа не искључује коезистенцију вере и науке када вера није имажинарна метафизика, а наука не сведочи лажно свој позитиван карактер користећи метафизику. Међусобно разумевање науке и вере је потпомогнуто текућим научним језиком.

Принцип неодређености (што ће рећи да нема узрочности) је врста апофатизма у науци. Повратак светим оцима отуда, помаже да се превазиђе конфликт. Прихватање граница два типа знања (о Нествореном и створеном), као и коришћење одговарајућих органа и средстава за сваки, приступ је православља и светих отаца који смештају земаљску мудрост испод вишег или Божанског Знања.

Насупрот томе, конфузија између два типа знања у западној мисли изазива узајамну погрешну интерпретацију и наставља да изазива њихов конфликт. Црква која инсистира на метафизичкој теологији увек ће бити у обавези да тражи Галилејево покајање, а наука која игнорише своје границе деградираће у метафизику и почети да се бави постојањем Бога (што није њена одговорност) или сасвим одбацити Бога.

превео Александар Перишић

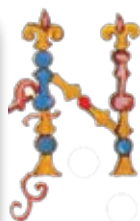
Франс Халс - Рене Декорт

Свети Григорије Палама

БУДУЋНОСТ ХРИШЋАНСТВА У ЕВРОПИ

Каленић објављује предавање протојереја ставрофора др Зорана Крстића, професора Православног богословског факултета Универзитета у Београду и ректора Богословије у Крагујевцу, на основу магнетофонског записа, одржаног на дан Светог архангела Михаила 2007. године у Коларчевој задужбини у Београду у оквиру серије од четири предавања на тему улоге Цркве у процесу европских интеграција. Остали предавачи били су др Сима Аврамовић, професор на Правном факултету у Београду и протојереји ставрофори др Владан Перишић и др Радован Биговић, професори на Православном богословском факултету у Београду.

а почетку овог излагања дужан сам да се захвалим организатору на љубазном позиву. Част ми је да учествујем и да дам свој, свакако не велики допринос, расветљавају ове сложене теме, под једним заједничким називом *Улога Цркве у процесу европских интеграција*. Определио сам се за тему везану за будућност Хришћанства у Европи. Та тема звучи

помало, да тако кажем, бомбасто, али ја се нећу бавити пророчанствима. Дакле, циљ овога предавања нису пророчанства, нити сам ја за тако нешто способан, али свакако да је потребно нешто рећи о два појма која срећемо у самом наслову теме. Један је Европа а други Хришћанство. Ма колико то некима изгледало јасно, овде се ипак ради, ако смем тако да кажем, о једначини са две непознате. Нити је Европа потпуно одређен појам, нити је то Хришћанство. Ја ћу покушати да говорим о овим појмовима, и да их на неки начин повежем, али нећу да, како рекох, дајем пророчанства о томе шта ће се десити у Европи у будућности. Говорићу о врло једноставним, основним хришћанским појмовима. Мислим да на основу тих појмова можемо да говоримо и о будућности Хришћанства у Европи.

Запитајмо се најпре зашто је потребно да говоримо о Европи? Из неколико разлога. Мислим да је основни разлог тај што се и ми сами налазимо у Европи, али други, можда још значајнији разлог је тај што нам европска друштва служе као узор, као модел ка коме се крећемо. Анализирајући европска друштва, можемо понешто да наслутимо и о сопственој будућности, јер несумњиво је да постоји веома широки консензус између наших политичких партија

да је Европа наша будућност и да начин уређења европских држава и уређења европског друштва, које нас овде више занима, јесте оно ка чему и ми тежимо. Са друге стране, запитајмо се да ли када кажемо Хришћанство, сви дајемо исти садржај том појму? Да ли можда и ту постоји размимоилажење? Да ли је потребно вратити се и изнова осветлити неке основне ствари везане за хришћанство?

Желео бих на почетку да истакнем неколико основних карактеристика европских друштава, опет из разлога што и наше друштво, све више и више поприма те карактеристике. Процеси који су се дешавали протеклих векова у европским друштвима били су означавани појмом секуларизације. Другим речима, Црква и Хришћанство су се из центра друштвеног живота све више, углавном не својевољно, селили на маргине и периферију друштвеног живота. То је процес који траје неколико векова, и у њему се само друштво еманциповало од Цркве. Хришћанство је постајало све више приватна ствар, а све мање друштвена. Међутим, последњих најмање деценију и по, међу теоретичарима се поставља питање да ли можемо све процесе у друштву да подведемо под појам секуларизације? Сведоци смо да се у друштвима пред крај двадесетог века дешавају и супротни процеси, процеси десекуларизације. Неке области друштва, које су раније биле изразито секуларне, добијају религиозне карактеристике, јер у те области друштва улазе и религиозни елементи. Поменуо бих најдрастичнији пример, а то је школство.

Дакле, до пре 4-5 година школство је код нас педесетак година било изразито секуларно, али са увођењем веронауке у нашем државном школству се појављују религиозни елементи. Друго је питање колико се ти елементи органски уклапају у целокупно школство, али они су у сваком случају присутни. Тако да можемо да кажемо да је у тој области друштва дошло до одређене десекуларизације. То нам даје за право да потражимо неки бољи појам који ће на један квалитетнији начин осликати оно

што се дешава у савременим друштвима. Реч је о појму плурализма. Дакле, оно што је карактеристика савремених европских друштава и што ће све више

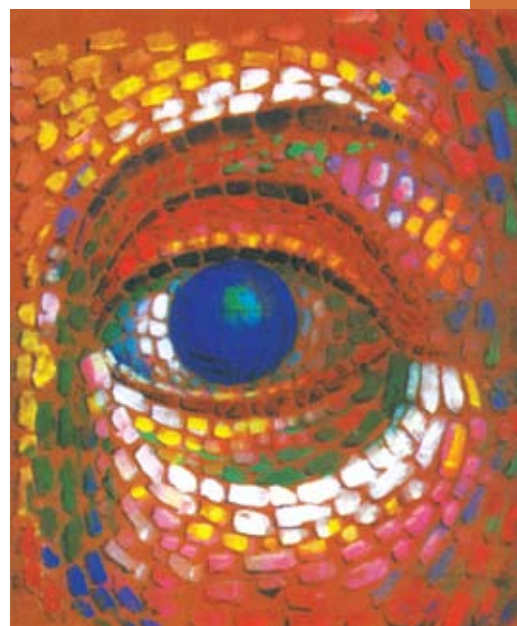
бити, и већ јесте, карактеристика нашег друштва, јесте плурализам. Плурализам ће, по свему судећи, у скорој будућности бити трајно стање друштва, јер не постоје никакве тенденције које би сугерисале да европска друштва и наше друштво у будућности неће бити плуралистичко. Основна тенденција је све већа и већа глобализација која се сигурно неће зауставити у ближој будућности, тако да цела земљина кугла постаје јединствен простор, како се то обично каже - једно глобално плуралистичко село. Дакле, појмови времена и простора не играју више тако значајну улогу као некада. То је разлог због којег треба да говоримо о плурализму као трајном стању у скорој будућности европских па и нашег друштва.

Шта подразумевамо под плурализмом и да ли је то стање друштва различито у односу на нека претходна стања? Да ли је наше друштво на почетку 21. века различито у битним елементима од рецимо српског друштва с почетка 19. века? Ако јесте, које су битне карактеристике тадашњег, а које данашњег друштва? Основна карактеристика плуралистичких друштава огледа се у чињеници да у њима постоје различити извори искустава, различите вредности, различите друштвене улоге које коегзистирају без заједничког теоријско-практичног принципа који би их структурирао и сво то мноштво учинио појмљивим и јасним. Постоје различите вредности у таквом друштву, различите друштвене групе, али оно што је карактеристично јесте да не постоји заједнички принцип који би их структурирао.

Можда је потребно да овде направимо мали искорак. Дакле, то је основна разлика између садашњег друштва и неких претходних традиционалних, патријархалних, хомогених друштава, или како год хоћете да назовемо та друштва. Ранија друштва су имала основни принцип који их структурирао. Вековима је тај принцип било Хришћанство. Дакле, то је био простор и култура у коме су се људи кретали и разумевали. Данас то није тако, јер недостаје тај заједнички принцип. Али то ћемо касније још објаснити. Желео бих сада да направим само појмовне разлике између плуралности и плурализма и релативизма и плурализма, јер може се десити да се ти појмови поистовете. Прво, целокупна творевина је плурална и свако друштво је плурално, другим речима, у сваком друштву кроз целу историју постојали су различити сталежи, различита занимања. У природи исто тако срећемо плуралност, јер постоје многобројне врсте, али у природи, а исто тако и у традиционалним друштвима, постоји основни принцип, основни елемент, који све то обједињује. За нас Хришћане у природи је то Бог, који је Творац свега створеног, а у традиционалним друштвима је то обично била религија. Плурализам то не подразумева, то није исто, плуралност и плурализам. Са друге стране, ако не постоји тај заједнички принцип, да ли то значи да су садашња друштва релативистичка и да није могуће одредити шта је у њима добро, а шта зло? Плуралистичка друштва су заиста у непрестаној опасности да у упадну у релативизам. То је оно што је и наше искуство. Имате једну групу људи која

каже: "За нас је то добро." Нека друга група каже: "За нас је то апсолутно зло." Како ћете да усагласите те две групе људи? Узмимо пример абортуса. За нас Хришћане је то убиство. Али, постоји одређена група људи која каже: "Не, то је право жене." Дакле, жена има право на контролу свога тела. Уколико прихватимо да је свако мишљење добро, онда улазимо у врло опасну сферу релативизма, која може да уништи свако друштво. Друштво не може да опстане ако су у њему све вредности подједнако добре или подједнако лоше. И плурализам не функционише тако. Дакле, кажем, постоји стална претња да се он претвори у релативизам, али бар теоретски не би требало тако да буде, већ би требало да се по одређеном питању траже најбољи могући одговори. Али, нема те институције која ће у плуралистичком друштву рећи: "Ја имам одговоре на сва питања." То је нешто што се апсолутно спречава. Постоје парцијална решења за неки проблем. Хајде да видимо шта кажу заинтересоване различите групе, па онда да видимо које је то најбоље мишљење. Код нас је, на жалост, још увек друштвени простор сувише, да не кажем загађен, али притиснут политиком, тако да нам најчешће политичари доносе таква решења, али у неким другим срединама итекако велику улогу игра јавно мњење, па се рецимо по неком питању формира одређено јавно мњење које заступа, опет, нека група људи и доносе такво решење. Оваква ситуација доводи Цркву у потпуно нов положај. Рекао сам да су хомогена, традиционална друштва у свом центру имала религију. За наше просторе то је била православна Црква. Процес секуларизације у последњих 10-15 година, када наше друштво постаје све више и више плуралистичко, доводи Цркву у нову позицију, какву није имала у ранијим друштвима.

Пре него што кажемо како би Црква генерално требала да се одреди према новој позицији, да кажемо како се појединачно Хришћани одређују према таквој ситуацији. Има неколико могућности, бар теоретски. Једна од њих је да кажемо: "Нас то не занима. Оваква, плуралистичка, ситуација у друштву је апсолутни грех и ми нећемо да имамо никакве везе са тим." Односно: "Ми знамо, или барем мислимо да знамо, шта заступамо. Ако људи желе да буду Хришћани, треба

о. Стаматис Склирис - детаљ Цркве из композиције - Благовести

да дођу код нас. Пре тога ми не учествујемо ни у каквим разговорима.” Дакле, ситуација плурализма се доживљава као стање греха. Опет, у тој ситуацији имате најмање две могућности. Једна је да се Црква повуче у себе, да направи гето и да Хришћани међу собом комуницирају без неке претеране жеље да имају утицај на спољашње друштво. Тако углавном функционишу поједине протестанске групе. Нама православнима то уопште није својствено, а није ни католицима. Ми се у таквим ситуацијама радије ослањамо на политичку власт, дакле, покушавамо да имамо утицај на политику и да тиме ублажимо последице те ситуације плурализма у друштву. Другим речима, покушавамо да одозго поново хомогенизујемо друштво. Још на неколико начина Хришћани могу да реагују на ову ситуацију. Један од тих начина је онај на који најчешће реагујемо и који је обележје нашег времена, а то је да реагујемо релативизмом. Како? Тако што релативизујемо хришћанску поруку и кажемо да она има вредност само у нашем приватном животу, али за друштво у целини она не игра никакву улогу. То је заправо стање Хришћана у великом, или највећем проценту. Вера остаје наша лична, потпуно приватна ствар и не шири се на друштво. Друштво функционише на потпуно секуларизованим основама и принципима, а вера остаје наша приватна ствар. Да ли ико данас када разговара о неким областима друштвеног живота, нпр. о судству или економији, уопште узима могућност да постоје некакви хришћански темељи или елементи у свему томе? Чак ни ми Хришћани, тако нешто не очекујемо, нити заступамо. Друштво се формира и формирано је апсолутно на секуларизованим основама, са хришћанством само у траговима. Дакле, то је преовладавајући став данашњих Хришћана. Видећемо касније колико тај став има будућности и у нашем друштву и уопште у европским друштвима. Најзад, можемо да кажемо да Хришћани према тој новонасталој ситуацији могу и трезвено да се односе, и да је тај став најбољи и да је битан не само за данашње време, него за сваку историјску епоху. Историјске епохе се смењују, оне нису суштински различите једна од других. Свака историјска епоха има своје добре и лоше елементе и ниједна није апсолутно грешна или апсолутно света. То би био један трезвен став у коме и Хришћани а исто тако и хришћанска Црква има прилике да делује. То је посебно важно данас, јер нам нико више не брани да делујемо у друштву. Нема више забрана и то је добра карактеристика плуралистичког друштва. Све друштвене групе па и Црква равноправне су.

Нема оних друштвених група, које би биле, како ми то кажемо, равноправније од других, него су све заиста апсолутно равноправне. И нико нема право да каже: “Ви не смете по том питању ништа да кажете.” То се још увек ту и тамо чује код нас у јавности, али то просто не може да се подведе под основе плуралистичког друштва. Свака друштвена група има право да каже своје мишљење по сваком питању, а да ли ће њено мишљење бити усвојено или не, то је већ друга ствар. Дакле, трезвени приступ био би став да стварност коју видимо није апсолутни грех, већ да нам она пружа могућност да делујемо.

Треба рећи још нешто што је веома важно пре него што кренемо на друге ствари, које су суштинскије од ових претходних. Овакву ситуацију треба да схватимо, како сам то на почетку рекао, као трајну ситуацију. Неће се друштво вратити на своју претходну фазу хомогености. Другим речима, сви ми, ако уопште постоји у Цркви такво мишљење, треба да престанемо да сањамо сан о средњем веку. Средњи век се неће вратити. Неће наше друштво бити хомогено у некој скоријој будућности; другим речима, плурализам је контекст у коме треба да делујемо у скорашњој будућности. Маргинализација Цркве има и добре стране, или ћемо макар, уколико то правилно схватимо, моћи да извучемо поуке из те ситуације. Многе ствари којима се Црква некад бавила враћене су друштву или држави. Црква се не бави више, у основи, ни образовањем, ни осталим областима друштва, не бави се посебно ни политиком. Чиме, онда, Црква треба да се бави? Оним што и јесте њена мисија, оним што и представља њену суштину. После много векова у којима је Црква била приморана да се бави и неким стварима које јој можда нису биле својствене, опет долазимо у ситуацију да се бавимо оним стварима које су директно везане за Хришћанство, и оним што чини мисију Цркве.

Од овог момента почиње дубља прича и намеће се суштинско питање: Шта је мисија Цркве? Ако не треба да се бавимо политиком, образовањем, не знам чиме све још, јер то припада друштву, чиме онда треба да се бавимо? Секуларизација је, поред тога што је маргинализовала Цркву, довела до још неких крупних промена. Једну од тих промена можемо означити појмом екскултурација, растеловљење. Претпостављам да овај појам, који није много коришћен, није потпуно јасан, тако да морам да га објасним. Шта се дешава кад нешто померате на маргину? Остављате простор да неко други делује у центру. У овом контексту се дешава да се стварају животне форме које више нису прожете Хришћанством. То означавамо појмом екскултурација. Свакидашњи живот се више не заснива на Хришћанству,

као пре 3, 4 или 5 векова. Само по себи је јасно да како Хришћанство померате на маргину, тако заправо, стварате нове форме у самом центру, које више нису засноване на Хришћанству. Најједноставније речено, стварате нову културу. Под културом подразумевам свакидашњи начин живота који је заснован на одређеним религијским или философским поставкама. Али свакидашњи начин живота, тј. култура, у најширем смислу не представља само духовна достигнућа човечанства, већ и свакидашњи начин живота, оно како живимо од јутра до мрака, сваки од нас појединачно, и сви ми заједно. На тај начин ми изражавамо неку културу, мада тога већина нас и није свесна. Али онако како проводимо дан, ми заправо сведочимо о томе шта мислимо о себи, о човеку уопште, о Богу, о свету који нас окружује. Иако у већини ми тога нисмо свесни, одаје нас свакидашњи начин живота. Где ћемо да сместимо Бога у наш свакидашњи начин живота? То је нешто што је било апсолутно јасно и својствено нашим прецима од пре 100, 200 или 300 година, јер је за њих Бог увек био у центру свега. Без обзира да ли су радили у пољу, да ли су се сахрањивали, венчавали, или су им се рађала деца, увек је било места за Бога. Данашњи човек тешко да може да нађе место Богу у свом свакидашњем животу, и све га мање налази. Из тог разлога имате нешто што се назива Хришћанин седмог дана. Чак и они који успеју да нађу неко место за Бога, то успевају само недељом пре подне. Осталим данима не. Како ће и где један пословни човек да нађе место за Бога у свом дневном распореду? И на који начин? Свакидашње животне форме су изгубиле свој хришћански садржај, и он је померен на маргине. Бог и вера у Бога нису више извори смисла, нити европски човек поистовећује истину и живот са Богом. Оно што се у 20. веку говорило о смрти Бога, значи да Он постаје сувишан. Овде се намеће једно значајно питање: Ако Бог не може да нађе место у свакодневном животу европског, па и нашег човека, да ли религија може? Нажалост, рећи ћу зашто нажалост, одговор је позитиван, ма колико то чудно звучало. Дакле, има религије у животу савременог човека, Европљанина уопште, па и нашег човека, али религије без Бога. То је можда и кључна

тачка будућности Хришћанства у Европи. Религија без Бога је пожељно лице Хришћанства за Европу, а све више и за наше друштво. Шта то конкретно значи? То прво значи да се Хришћанство везује за историју, за оно што је прошло. Најједноставније речено, везује се за музејске експонате и као музејски експонат оно је предмет посебне пажње, како у Европи тако и код нас. Дакле, сви европски уставни гарантују ово што сам поменуо и како је то неко рекао - што је мање вере у Европи, то се религија више штити и постаје чинилац националног и културног идентитета једног народа, део историјског памћења, традиција и култура, нешто што је увек везано за прошлост, а престаје да буде начин живота, који за основну карактеристику има послушност вољи Божијој. Престаје да буде борба против зла и борба за задобијање Духа Светога, за спасење, престаје да буде подвиг и да се поистовећује са истином. Дакле, кад данашњем европском човеку, то показују статистике, а претпостављам да то важи и за нас, поставите питање шта је или ко је Христос, најчешћи је одговор да је то одређена идеја или симбол.

Занемарљиво мали проценат Европљана ће вам рећи да је Он живи Бог Старог, и посебно Новог Завета, живи Бог Историје, ове која се овде дешава, и да је непрестано присутан у творевини и историји. То је та велика разлика, именованемо је касније, која постоји између ова два типа вере. Једно је традиционални приступ, а друго је она жива вера која је упућена ка Живом Богу. Ово је дакле тај карактеристични феномен нашег времена, и на жалост већина Европљана а ту убрајам и наше људе, овако се односи према својој вери. Као пример навешћу вам један део из књиге *Зли дуси* или *Нечисте силе*, како гласи стари превод, да се само присетимо како је Достојевски пре више од једног века веома добро наслутио шта ће бити основна проблематика. У разговору између Шатова и Ставрогина, Шатов занесено износи све те велике идеје о руском народу, да је он богоносни народ, и тако даље, дакле, са великим жаром говори какву будућност има руски народ, а онда му Ставрогин поставља врло једноставно питање. "Хтео сам да знам", обраћа се Ставрогин Шатову, "верујете ли ви у Бога или не?" Шатов збуњен тим питањем каже: "Ја верујем у Русију, верујем у њено православлје, верујем у Тело Христово, верујем да

о. Станислав Сквириц - Кип и просјак

ће се други долазак извршити у Русији... ” “А у Бога, у Бога? ”, пита Ставрогин, а Шатов одговара: “Ја ћу веровати у Бога.” Дакле, то је основни проблем и ту се деле та два приступа вере. Другим речима, основно је питање да ли наша вера припада историји и има традиционалистички приступ, или је то вера у Живог Бога, односно, да ли је то вера у Бога или вера у одређене идеје. Вера у живог Бога се на овај шатовљевски начин претвара у идеологију, тј. у различите и многобројне идеологије.

За ово предавање користио сам неколико савремених студија углавном везаних за Француску. Једна жена, врло занимљив социолог, говорећи о узроцима таквог стања у Европи, наводи три разлога. Да ли су то заиста узроци или су последице, процените сами. Дакле, узроци чињенице да Хришћанство више не игра суштинску улогу и не обликује свакодневни живот су, прво: по први пут у историји Хришћани не живе у страху од немаштине и глади. Самим тим могу да запоставе сва метафизичка питања па и питање

Бога. То је узрок или последица, можемо о томе да разговарамо; друго: нема више бриге о томе шта ће се десити после смрти. Данашњи Европљанин не размишља много о томе шта ће му се десити после смрти. На неки начин, смрт смо или занемарили, не размишљамо о њој, или смо је уклопили у неку врсту неминовне завршне фазе нашег живота, али шта ће бити са нама после смрти, та мисао не занима много савременог човека. Трећи узрок, или трећа последица, је у томе да је брак изгубио своју светост. Он је постао као у време римске империје, обичан, можда не баш обичан, треба и то поштовати, дакле, уговор између две стране, али је изгубио сваки елемент светости. Дакле, брак више није символ односа између Христа и Цркве, него једноставно уговор и договор између две стране који траје док су те стране сагласне, а кад више нису сагласне, као и сваки уговор он се раскида. Јесу ли ово узроци или последице, о томе можемо да разговарамо, али сигурно да могу у извесној мери да нам помогну у расветљавању овог заиста сложеног феномена.

Најзад, и са тим бих желео да завршим, да сумирам ова најмање два начина везивања људи за Хришћанство. С тим што поменути социолог, налази и трећи, поменућу га само, а то је тип поклоника, који код нас изгледа није баш толико заступљен. Заправо, ради се о људима који воле да одређени број дана у години проведу на неком месту, у неком мана-

стиру нпр. Имате таквих људи и код нас, али кажем то није баш тако раширено, који сваке године оду недељу дана у Хиландар, рецимо, или на Острог, а преко године немају неке посебне везе са Црквом. То је тип поклоника који је, по овом теоретичару, итекако заступљен у Западној Европи. Значајан број људи иде на поклоничка путовања и тамо проводи неколико дана живећи хришћанским животом. Али оно што се нас тиче у већој мери, то су категорије, са једне стране, традиционалног верника, и са друге стране, пробуђеног верника, или једноставно верника. Које су унеколико карактеристике традиционалног верника који несумњиво преовладава у свим европским друштвима, па и код нас? То је да веза са Црквом и Хришћанством постоји кроз процес социјализације. Одрастајући и уклапајући се у друштво, човек на европским просторима који су несумњиво хришћански, упио је и одређене хришћанске вредности. Другим речима, родитељи или баба, деда, некада и школа, све су то били чиниоци који су стварали хришћанску

веру у некој одређеној личности. Вековима се то тако дешавало. Из тог разлога је Црква и прихватила да крштава децу. Зато што су родитељи ти који ће касније да васпитавају децу и да је подижу у хришћанском духу, уводећи их у Цркву. Вековима су људи у Цркву улазили кроз процес социјализације. Како су учили да говоре, да се опходе, како су налазили своје место у друштву, тако су се учили и хришћанским вредностима. То данас више није случај управо зато што друштво више није хомогено, не може да допринесе уласку људи у Цркву, или стварању Хришћана. Могуће је да се чак и деси нека хришћанска социјализација, а да људи не буду Хришћани.

То је оно што имамо у већини случајева код традиционалних верника, код нас рецимо, да славе славу и да евентуално иду у Цркву неколико пута годишње, али да суштински нису Хришћани. Данашњи Европљанин, претпостављам и данашњи Србин, у већини случајева, може да замисли свој живот и без Хришћанства, јер му оно ништа суштински не доноси. За разлику од таквог традиционалног верника, који постоји свуда где постоје традиционалне религије, постоји група или категорија верујућих људи, или људи пробуђених, који су поново открили Хришћанство и то доживели као свој лични избор. Веома је важан тај елемент личног избора. Код тра-

Чедомила Маринковић

Слика подигнуте цркве

Представе архитектуре на ктиторским портретима у Српској и Византијској Уметности

издању “Принцип Бонарт прес-а” из Београда, Центра за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу изашла је ова изузетно интересантна и значајна књига. Књига је заправо измењена и допуњена верзија магистарског рада одбрањеног на Филозофском факултету у Београду.

Најпре ваља истаћи да и поред чињенице да су ктиторске композиције на којима је ктитор представљен како светитељу коме је црква посвећена дарује макету подигнутог храма честе, поготово у монументалном сликарству, али и у другим видовима уметничког представљања у византијској уметности (под византијском уметношћу подразумевамо и све просторе који су били под њеним културним утицајем, тзв. Византијски комонвелт), студије са сличном тематиком до сада нисмо имали, не само на српском језику већ уопште. Тиме ова књига, без обзира на чињеницу да је ауторка јако добро и систематично обрадила тему, још више добија на значају. Напоменули бисмо да је хвале вредна чињеница да неко за свој први научни рад изабере тему која раније није обрађивана.

У књизи је после опсежног списка литературе и уводних разматрања о пореклу и развоју теме, почев од ранохришћанског периода па кроз даљи развој у Византији и просторима њеног културног утицаја и посебно у српској средњовековној уметности, те даљих разматрања у поглављима *Представљена црква, Начин представљања ктиторске архитектуре и Насликана Црква или макета*, у другом делу комплетно је каталогски обрађено 89 храмова (од тога 31 из Србије и 58 са других простора, што Византије што земаља њеног културног утицаја) који су на преко две стотине илустрација солидног квалитета и визуелно одлично покривени. На крају је урађен резиме на енглеском језику као и индекс појмова и иконографских тема.

Топло бисмо препоручили ово издање не само стручној јавности, већ и свакоме ко се интересује за византијску и уопште православну уметност.

Такође, ваља напоменути, да је ауторки мр Чедомили Маринковић ово прва књига и да се пред нама налази изузетно перспективан аутор од кога у будућности очекујемо још доста интересантних али и озбиљних научних радова.

Дејан Манделц

диционалног верника немате лични избор. Јер, кажу, ми нисмо имали избор да будемо или да не будемо Срби, или где ћемо да се родимо, па између осталог нисмо имали избор ни којој ћемо религији и којој Цркви да припадамо. Код верника у правом смислу те речи имате лични избор. Он се определио за нешто и самим тим то даје много већу снагу његовој вери. Анкете које су обављане са таквим људима сведоче да се са маргина значај њихове вере преноси у сам центар њиховог живота. Другим речима, један верник, у ужем смислу, веру доживљава као центар свог живота и не може да замисли живот без вере. За разлику од традиционалног верника који врло једноставно може да замисли свој живот без вере. У претходних педесет година, за време комунизма, људи су се врло лако одрекли своје вере, своје славе, и чега год хоћете и нису то баш осетили као неки велики недостатак, живело се и даље. Прави верник се неће одрећи своје вере, јер кад изгуби своју суштину, изгуби срж свог постојања, он нема више разлога да живи. Да завршим, ако треба да пророкујем, мада сам на почетку рекао да нећу да пророкујем, али хајде... Овако би стајале ствари: демократска Европа жели традиционалног верника и за демократску Европу и уопште за свет, традиционални верник је пожељан тип верника, и она ће све учинити да заштити традиционалног верника. Са становишта Цркве, традиционални верник нема будућност. И то је оно што показује управо целокупни 20. век. Дакле, ту будућности нема, то треба да нам буде апсолутно јасно. Зашто? Зато што традиционални верник не производи, не ствара, већ само поштује оно што је некада створено, као у музеју. Музеји су добра и лепа ствар, то није спорно, ми идемо и посматрамо шта су људи стварали, али оно што нас одржава у животу јесте оно што ми стварамо, а традиционални верник, на жалост, не ствара. Ако Хришћанство буде засновано на традиционалним верницима, то неће бити добро, а управо је то процес који се дешава последњих 100-200 година. Са друге стране, истински верник нема будућности у Европи. Он ће неминовно доћи у сукоб зато што ће пројављивати друге вредности. То је класични сукоб између света и Цркве. Он може да буде оштар, а може да буде и мање оштар, то није битно, али је неминован, зато што се Црква, или ако хоћете Царство Божије, заснива на другачијим принципима него што су то принципи света. Такав верник нема неке велике будћности у Европи. Другим речима, биће борбе. Ко ће из тога да изађе као победник, друга је ствар, али са становишта Цркве то је једини начин. Црква мора бити активна и стваралачка и то једина будућност Европе. Европа мора да поново буде, као што је била пре 15-20 векова, надахнута идејама хришћанства. Дакле, потребно је да се поново деси један такав стваралачки процес, али он мора да буде уистину стваралачки, мора да буде аутентичан. То могу да изнесу само верујући људи у правом смислу те речи, односно, то неће бити њихово дело, него ће бити поново, као и раније, Дело Божије. А ми смо увек само ту да сарађујемо и да подржавамо, да се приклањамо Вољи Божијој.

Нова Издања

ОСВЕШТАН НОВИ ХРАМ СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА У СЕЛУ ДРЕНУ КОД ЛАЗАРЕВЦА

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован је у 23. недељу по Педесетници, 4. новембра, уз саслуживање свештенства колубарско-посавског намесништва и уз присуство великог броја верних, освети новоподигнути храм, или како је он то рекао, нови дом Божији, у селу Дрену надомак Лазаревца, посвећен светом великомученику Георгију и након тога одслужио свету

архијерејску Литургију. Благословом његовог преосвештенства, изградња храма започета је 2002. године. Наредне године извршено је освећење темеља, а 2006. освећење звона и крстова, да би ове године богоугодно дело било довршено. Треба истаћи труд и љубав према овој новосијајућој светињи, монаха српског и светогорског Рафаила, дете дрењанско,

који је даровао земљу на којој је храм подигнут и прикупљао значајна материјална средства за његов довршетак, као и несебично залагање и давање тамошњег председника грађевинског одбора, доктора Ивка Марића, али и свих мештана који су у овом, нимало лаком подухвату на разне начине и по својој моћи учествовали.

Током чина освећења цркве, владика је, полажући у срце часне трпезе мошти патрона новог храма, светог великомученика Георгија, а поред њега и мошти светог мученика Харалампиа, светог архијакона Стефана и светог Уроша цара српског, донео тамошњим верницима посебан благослов и благодат.

У надахнутој беседи владика је говорио да је овим чином и молитвеним сабрањем освећено и оваплоћено ново парче неба на земљи, дом Божији, Црква Божија. Црква која је пре свега живи организам тела Христовог чији смо ми удови, Црква која је изнад свега заједница свештенства и свих крштених возглављена у епископу као икони Христовој. То је заједница живог Бога са живим људима који Цркву слушају а не нападају, рекао је преосвећени. Говорио је о храму као предворју раја, а о светој Литургији као предукусу царства Божијег, које ће у другом Христовом доласку бити у пуноћи оства-

рено, а које јесте смисао нашег живота. Радост тога ћемо осетити једино у светотројичном начину живљења, који подразумева љубав, непрекидно узајамно даривање и послушање, изражено речима "Оче нека буде воља Твоја". Владика је посебно истакао труд ове генерације, која је за разлику од предходне фабрикоградитељске, одлучила пре свега да себи сагради Цркву, која не сме остати пуста, већ украшавана не само сликаним, већ и живим иконама Христовим, нама самима, нашим молитвама, сузама покајања, врлинама, активним учествовањима у светој евхаристији, односно заједничарењима са самим Богом у светој тајни причешћа. "Будимо са Богом, да бисмо осетили радост постојања човека", рекао је владика завршавајући своју беседу.

Посебно треба истаћи да се у светој Литургији причестио велики број парохијана, нарочито деце, што сведочи о постојању интензивнијег, правилнијег и квалитетнијег учествовања у црквеном животу, све већег броја чланова локалне парохијске заједнице.

Након литургијског сабрања епископ Јован је са својим свештенством и верницима учествовао у трпези љубави коју су са својим парохијанима припремили њихови пастири и први домаћини овог духовног празника, протојереј ставрофор Митар Топаловић и протојереј Недељко Кусмук. Овом приликом владика је све заслужне наградио својом архијерејском грамотом признања.

јереј Жељко Ивковић

ОСВЕШТАНА НОВА ЦРКВА СВЕТОГ ВЕЛИКОМУЧЕНИКА ГЕОРГИЈА У ЦРНОМ КАЛУ КОД БАТОЧИНЕ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован освештао је 10. новембра ове године, на дан када Црква прославља архиепископа српског светог Арсенија Сремца, новоподигнути храм посвећен Светом великомученику и победносу Георгију, у селу Црни Као код Баточине. Након овог богоугодног чина, владика Јован служио је у новој богомољи Свету архијерејску Литургију.

Међу чињеницама које објашњавају како је изграђена ова црква, најважнија је да је у селу са свега сто тридесет домаћинстава и пет стотина становника она завршена за свега четири месеца. Ктитор је Владимир

Којанић из Лапова са породицом, док су велики добротвори Оливера Ђурђевић из Градца и Момчило Панић из Црног Кала који су даривали земљиште. Цркву је градио мајстор Радиша Милосављевић из Вучића, према пројекту архитекте Радослава Прокића.

У проповеди, епископ Г. Јован ово дело вере и љубави свих који су учествовали у његовом подизању, назвао је још једним делом неба на земљи. „Није велика као Студеница, Хиландар или Пећка патријаршија, али је по Духу, који је призван током освећења и духовној снази оних који су се трудили око ње, равна овим светињама. Биће и још већа, ако верни народ редовно долази у свој храм и ако се буде освећивао својим животом, трудом, љубављу и сједињењем са Господом у Светом причешћу.“

Назвавши новоподигнуту цркву у Црном Калу мајком, владика Јован замолио је верни народ да мајку Цркву не остављају саму, јер је у њеном крилу најтоплије. Позвао их је на љубав и слогу, али је за то неопходно да претходно имају јаку веру, која је први услов међусобног зближавања. Уследила је и архијерејска поука о Светом причешћу као услову свих услова на нашем путу спасења, уз наглашавање да причешће није обичај, већ живот и догађај у којем се сваки појединац сусреће са Богом.

Ктитор храма у Црном Калу Владимир Којанић одликован је орденом Светог Саве другог степена, док је епископ Јован епархијски орден Војводе Карађорђа доделио председнику општине Баточина Радиши Милошевићу, за бригу о црквама у овој средини. Велики добротвори Оливера Ђурђевић и Момчило Панић завредили су архијерејску грамату признања.

Саво Арсенијевић,
протојереј ставрофор

БОГОСЛОВСКО И ДУХОВНО УЗРАСТАЊЕ У ДИЈАЛОГУ СА СВЕТИМ ЈОВАНОМ ЗЛАТОУСТИМ

ретпразништво славе богословског училишта у Крагујевцу било је посвећено великом јубилеју – хиљадушестогодишњици упокојења светог Јована Златоустог, патрона школе, када је одржан православни симпозион о богословљу овог великог васељенског учитеља, о чему смо известили на првим страницама нашег листа. Централно прослављање небеског заштитника богословије у Крагујевцу почело је Светом Литургијом у школском храму, на којој је начелствовао Његово високопреосвештенство архиепископ цетињски и митрополит црногорско-приморски Г. Амфилохије, уз саслужење епископа шумадијског Г. Јована, епископа из Антиохије Г. Василија, епископа новосадско-бачког Г. Иринеја и епископа Г. Атанасија, умировљеног захумско-херцеговачког. О животворности учења Златоустог и у наше доба проповедао је митрополит Г. др Амфилохије:

„Свети Јован Златоусти пре шеснаест векова упокојио се у Господу, али благодаћу Божијом остао је са нама и међу нама: и својим светим моштима освјештаним благодаћу Христовом, и својом личношћу облагодатеном, и својим дјелима испуњеним мудрошћу Божије истине.

Ријетко се ко у историји Цркве Божије тако свеобухватно дотакао свих дубина, свих висина и свих ширина Христове безобалне истине као што се дотакао свети Јован Златоусти. Постао је заиста сасуд Божије благодати, сасуд који напаја, ево вековима, гладне и жедне људе истине Божије и мудрости Божије. А све оно што је свети Јован Златоусти записао, што је изговорио, што је посведочио, све је то садржано у овој Светој Божанственој Литургији светога Јована Златоустог, у којој и ми учествујемо и коју и ми служимо заједно са небеским силама, заједно са Црквом Божијом васељенском, католичанском, заједно са свима светима међу којима је данас невидљиво саслуживао и свети Јован Златоусти. Од оних првих рјечи, којима благосиљамо Оца и Сина и Духа Светога, до последњег амин, што значи, нека тако буде, све што је у Светој Литургији, представља чудесно откровење и сведочанство живога присуства живога Христа са нама и међу нама, присуства које врхуни у Светој тајни причешћа. То су посвједочили Свети оци, међу њима и свети Златоусти, то су записали из дубина свога бића и из дубина свога опита духовнога, све су то обликовали и оставили нама као начин и пут којим ћемо ходити да би пришли, попут светога Јована, апостола и других светаца, Христу Богу нашем; како би се Њега дотакли на онај благодатни начин, силом Духа Светога, у тајни Цркве Божије, како се и он дотакао, живећи по Јеванђељу, Христоравар примивши на себе и сијајући кроз

вјекове као златни грумен Божији, великом истином и светињом, сведочећи о Христу Господу.

Само да узмемо једну реченицу из Свете Литургије, па ће нам бити јасно како је дубока Света Литургија и како је дубок и предубок био онај који ју је записао. Увек понављамо на Светој Литургији рјечи: *Љубимо једни друге да бисмо једнодушно исповједали Оца и Сина и Духа Светога*. Овим рјечима свети Златоусти нам открива истину за којом чезну сви мудраци овога свјета: како и којим путем познати истину, познати тајну свјетова у којима живимо, познати тајну онога ко је изнедрио свјетове, познати оне најдубље тајне на којима почива свјет и човек. Ето, свјети Златоусти једноставно, али крилато јасно, непогрешиво нам каже да једини истински приступ тајни познања и богопознања јесте љубав. Љубав према Богу, љубав према човјеку и љубав према ближњем, љубав према

творевини Божијој јесте мјера, најдубљамјера, најсавршенија мјера богопознања, човекопознања... Онај који нема истинске и праве љубави у свом срцу, не може познати ни себе, не може познати ни свјет око себе, не може познати ни људе са којима носи заједничку природу. Само онај који има праву и истинску љубав тај задобија и правознање.

Тамо гдје постоји истинска љубав, само тамо се потврђује једнодушност. А тамо гдје је једнодушност, гдје су двојица или тројица

сабрани у име Господње, гдје је Црква Божија, ту се открива валика и света тајна Пресвете Тројице, Оца и Сина и Духа Светога. Тој Светој тајни приио је себе на дар свети Јован Златоусти. И та света тајна блиста и сија кроз њега и допире до нас, јер је Онај кога је он заволио свим својим бићем заједно са нама, присутан је међу нама као што је био присутан у њему. Открива се и дарује нам се Његова љубав као Тјело и Крв Његова, а ми примајући Христоравар, по речима светога Јована Златоустог, ми такође познајемо Њега и познајемо једни друге, постајемо једно са Њим у бесконачној вечности Царства Божијег. Зато свети Златоусти и започиње Литургију са *Благословено царство Оца и Сина и Духа Светога*, јер се том великом Богочовечанском љубављу улази у то Царство, задобија се квасац његов овде на земљи и кроз тај квасац ми се надамо и исповједамо да ћемо се још присније Њега причешћивати, још Га дубље познати у невечерњем царству Његовом, у вјечном Царству Оца и Сина и Духа Свјетого.

Ова школа није случајно изабрала као свог небеског покровитеља светог Јована Златоустог, великог богослова, тајновидца, великог пастира и учитеља, великог исповједника Христа Бога нашега, великог страдалника у име Христово. Управо у томе и јесте примање Христоравари светога Јована, што је он

примио Христа онаквог какав се он јавио. А Христос нам се јавио, не само оваплотивши се и не само проповедајући науку своју и Јеванђеље своје, него нам се јавио кроз тајну Часнога крста, кроз тајну страдања и распећа. Јавио нам се и кроз тајну свога васкрсења и вазнесења. Таквог је Христа он познао и признао, Њиме је живео и није онда чудо што је и он био заједно са Христом саразепет, што је гоњен и што је прогоњен. Свети Златоусти није гледао ко је ко, био је само вјеран Христу и Његовој истини, најдубљој истини живота. Он је имао смјелости и храбрости да се супротстави моћницима онога времена, не да би неку своју власт показао, него управо да би посвједочио истину о Богу, о Христу, истину о правом људском живљењу, људском понашању, односима међу људима...”

Честитајући славу у име професора и студената Православног богословског факултета Универзитета у Београду, епископ новосадско-бачки Г. Иринеј, за трпезом љубави говорио је о нади да они који се данас богословски усавршавају, увек на уму имају пример светог Јована Златоустог.

„Радујем се, знајући ово место још из времена када је овде било градилиште, из кога ће се касније развити ова богословија, што сам данас овде видео овакву лепоту и добре услове за ваш рад. Желим да изразим не само наду, него и уверење да се ви овде достојно спремате за своје даље богословско усавршавање и духовно узрастање, угледајући се управо на свога патрона, заштитника и молитвеника, светога Јована Златоустог, чије име носи ово часно училиште. Као што је он веровао, да докле год је жив, иде путем духовног узрастања и дубљег урањања у тајну Христовог Јеванђеља, тако и ви, уверен сам, схватате да после учења и усвајања Јеванђеља Христовог под кровом овога училишта, треба да наставите своје усавршавање, са свешћу да то учење није крај, већ почетак вашег богословског образовања, сазревања и узрастања. Као што наш народ у својој једноставности каже, прави поп се учи до смрти. Мислимо на све службе у Цркви којима се свештенослужбеници Јеванђеље спасања, на пастирску службу, на службу учења, на службу катихете и вероучитеља која је неодојива од пастирске службе и у крајњој линији – на сву мисију Цркве.

Владика Атанасије је синоћ нагласио две могућности приступа Светом писму. Једна је могућност строги, спољашњи филолошко-историјски и критички приступ који открива само слово. Наравно, и то је потребно, потребно само као први корак ка разумевању вечнога смисла вечне Речи Божије. Следећи корак је разумевати Свето писмо умом Цркве, умом Христовим, Духом Светим, чему нас учи управо свети Јован Златоусти... Тако и ми данас, то дозволите да вам кажем са извесном слободом, јер и сам већ деценијама како знам и умем, тумачим нашим студентима Свето писмо, имамо увек тај пресудни избор између служења букви, слову које убија и Духу који оживљава. У оној првој варијанти могуће је напредовати без вере у Христа. Ако се изучавање

Светог писма сведе на историју, на филологију, на археологију, на све помоћно, то нам помаже да дођемо до суштине, али нас не уводи још увек у ту суштину. Онда се може десити да се Светим писмом баве и људи који не припадају Цркви и то је феномен наших дана. Сви они разноразни тумачи тобоже настанка хришћанства и аналитичари библијских текстова полазе са тих основа. У том контексту може се рећи да је био у праву Соловјов, велики руски мислилац, који је у своја три разговора о антихристу предвидео да ће на крају историје антихрист, поред свега осталог, добити почасни докторат и то управо из библијских наука и то у Тибингену, доказујући веродостојност Јеванђеља. Та врста теологије, ако је то дозвољено употребити под називом теологије, може да нас одведе далеко од Христа.

Али, ако ми, искоришћавајући, употребљавајући све резултате филолошке анализе библијских текстова и историјских сазнања о оквиру и фону на којем је зазвучала Реч Божија кроз уста оваплоћене Речи Божије, оваплоћеног, очовеченог Логоса Божијег, ако даље идемо и покушамо да сами непрекидно кроз живот ослушкујемо Реч Божију, чак и у њеном привидном ћутању, можда првенствено у ћутању, онда ћемо ми бити прави ученици Златоустога тумача Речи Божије, проповедника Благовести Христове. Онда ћемо моћи да на основу доживљеног предања Цркве сведочимо шта нам реално, не апстрактно, у нашем времену, нама овде и сада, саопштава Реч Божија дата нам и у Светом писму, али пре свега у Литургији Цркве, једнако аутентично и спасоносно на сваком кораку. И кроз сведочење данашњих Отаца Цркве и јучерашњих и сутрашњих, ако Бог да. Зато се ја радујем што се ова богословија, ово училиште

труди да буде унутар тока тог вечног и непресушног и животворног Предања православне Цркве и да не буде нека врста стерилне, схоластичке школе као на хришћанском западу, него да буде жива, мала Црква у оквирима Саборне и католичанске Цркве Христове са свим њеним атрибутима и свим њеним Богочовечанским садржајима – правом вером, истинским слављењем Бога и истинским етосом, животом и пуноћом благодати о којој говори Христос објављујући у данашњем Јеванђељу да је дошао да донесе живот, и то у изобиљу, изобиљу које ми никада не можемо докучити и које представља реални живот Цркве у времену, као увод у вечни живот који је још несазнативији и још необухватнији него што нам је овде доступан. Али је један исти, почиње овде и траје без краја, у бесконачне векове...”

Са ученицима и професорима крагујевачке богословије, благослов великог васељенског јубилеја, поделили су и гости из братских богословских школа, из Ниша, са Цетиња, из Сремских Карловаца, из Београда, Србиња. Учествовали су и представници града Крагујевца и других друштвених институција. Благодарност свима изразио је ректор богословије, протојереј ставрофор проф. др Зоран Крстић.

Р. К

КРАГУЈЕВАЦ

*Дани свете Петке у Крагујевцу –
Виногради*

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован, по први пут је 27. октобра ове године, служио у цркви Свете Петке, у новосаграђеном храму у насељу Виногради, који из дана у дан добија облик истинске српске богомоље и чија се изградња ближи крају. Празнично бденије служио је у петак, а затим у суботу и свету архијерејску Литургију. Том приликом владика Јован је одржао пригодну беседу.

Владика је беседио о врлинском начину хришћанског живота користећи пример свете Петке и о врлинама које се потврђују у нашем свакодневном животу добрим делима. Као пример укрељења у хришћанској вери, преосвећени владика је навео пренос моштију свете Петке из Трнова у Београд у тренутку када је српски народ губио државу и слободу.

Владика је даље говорио о светој Литургији као центру хришћанског живота и нагласио да је циљ свете Литургије да се верници причешћују, јер хришћански начин живота јесте укључивање целог себе у Литургију, а не прилагођавање Цркве својим световним потребама. Нажалост, у данашње време много је оних који не схватају или не желе да схвате саму природу Цркве. Црква је Тело Христово и она се не може поистоветити са било којом земаљском организацијом. Основно својство Цркве Христове јесте заједништво и заједница, а Црква је простор где се та заједница пројављује и кроз коју се једино можемо спасти. Сви који мисле да Црква треба да се прилагођава њима, а не живе Црквеним животом, морају да схвате да Црква на то неће никада пристаћи. Литургијска заједница у чијем средишту је епископ јесте права и истинска Црква, а то нам потврђује ехаристијско сабрање у храму Свете Петке.

Домаћин колачар ове године био је господин Милоје Раичевић из Винограда.

КРАГУЈЕВАЦ

Крсна слава епископа Господина Јована

На навечерје празника Обновљења храма светог великомученика и победоносца Георгија – Ђурђица, крсне славе Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована, након одслуженог вечерњег богослужења у Саборној цркви, надлежни парох јереј Срећко Зечевић, у Владичанском двору осветио је славску водицу. Честитајући славу владици, отац Срећко је рекао: „Ваше преосвештенство, нека Вам молитвом светог великомученика и победоносца Георгија, заштитника дома отаца Ваших и молитвеника Вашег пред престолом Свевишњег, Свевечни Господ подари крепости и снаге да одолите свим искушењима на Вашој претешкој архипастирској стази.“

На дан своје крсне славе, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску литургију у Саборном храму Успенија Пресвете Богородице у Крагујевцу, уз саслужење више свештеника и ђакона. Након јеванђељске поуке, беседио је протонамесник Добривоје Милуновић, парох Светосупенског храма. Најпре је говорио о мучеништву светог Георгија који је био војник свирепог римског цара Диоклецијана, али пре и изнад свега војник Великог Цара небеског, обучен у свеоружје Христово. Световрлински живот и страдање светог Георгија потпуно се осликавају у речима прочитаног Јеванђеља (Лк 21, 12-19) и Посланице Ефесцима светог апостола Павла (6, 10-17). Када је Диоклецијан, након дугог мучења Георгија, упитао овог дивног светитеља Христовог – да ли си се раскајао, или си још непокоран, овај Божији угодик одговара – зар ти мислиш царе, да сам ја већ толико изнемогао, те ћу се због тако малог мучења одрећи своје вере? Пре ћеш ти изнемоћи мучећи ме, него ли ја мучен.

Након проповедања о Јеванђељу и светом великомученику Георгију, отац Добривоје, у име свештенства и верника Шумадијске епархије честитао је владици Јовану крсну славу. Рекао је да се кроз историју аждаја, коју је свети Георгије копљем погубио, често придизала и да и у овом нашем времену поново сикће и насрће, нарочито на благочестиве архијереје, износећи разне клевете и лажи. У проповеди су истакнуте и незаборавне и увек актуелне речи светог апостола Павла ученику Тимотеју: „Сви који хоће да живе побожно у Христу Исусу биће гоњени. А зли људи и опсенари напредоваће од зла на горе, варајући и варајући се“ (2 Тим 3, 12-13).

Старшина Саборне цркве протојереј ставрофор Зарије Божовић, након заамовне молитве, благословио је и осветио славско жито и славски колач. Док је делио нафору и благосиљао народ, владика Јован је честитао славу и другима којима је свети Георгије молитвеник пред Господом, истовремено примајући од пастве честитке поводом своје крсне славе.

Сабрање је настављено у Владичанском двору пријемом за свештенство и народ. Свечани славски ручак приређен је у поподневним часовима. Међу многобројним гостима, свештеницима, монасима, монахињама и многобројним верницима, били су и епископ жички Г. Хрисостом, епископ врањски Г. Пахомије, министар вера у Влади Србије Радомир Наумов, градоначелник Крагујевца Верољуб Стевановић, потпредседник Епархијског савета Радиша Пљакић... Током славске трпезе, епископу Јовану славу је честитао владика Хрисостом, истичући одговорност коју епископ шумадијски испољава вршећи многобројне архијерејске дужности.

Р. К.

КРАГУЈЕВАЦ – ВИНОГРАДИ *Крштење у Евхаристијској радости*

Недељно Литургијско сабрање 18. новембра ове године – служио Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован - у храму Прподобне матере Параскеве у Виноградима, у Крагујевцу, показује нам једну живу Евхаристијску реалност учешћа и заједничарења у Цркви Христовој, пројављеној и окупљеној на Вечери Господњој, када се једино потврђује да се живот сваког хришћанина запечаћује Светом евхаристијом. А то значи да се мимо Литургије и причешћа, као предуслова нашег спасења, наш живот у Цркви не може замислити.

Након што је крстио новорођеног хришћанина Луку, сина пароха цркве Свете Петке Горана Мићића, епископ шумадијски, Преосвећени Г. Јован, беседио је о животу као највећем дару Божијем који треба да чувамо, а не да га узалуд потрошимо, не сећајући се ни јучерашњег ни „сутрашњег“ дана. Бог од нас тражи ударје, тражи да овај живот живимо онако како то доликује хришћанима да би задобили Царство небеско. То пре свега значи да живимо у црквеној заједници. Епископ је речено поткрепио јеванђељским примером о младићу којег је мучило само једно питање, како да задобије живот веч-

ни. Једини одговор на то питање био је: одреци се себе! Човек може да се спаси само кроз подвиг у Литургијском сабрању, узимајући Хлеб и Вино – Тело и Крв. Без црквене заједнице која сада, увек и у векове векова подразумева - епископа, клир и народ, нема спасења.

Владика је указао да данас има и оних који траже спасење ван своје парохије, ван своје Цркве. Али, они су изгубљене овце из стада које пастир треба и мора да врати у стадо. Говорио је епископ и о томе да се у Литургији све и стално обнавља, па и у овај недељни дан, када је Црква добила новог члана – новокрштеног Луку. Господ га је препознао кроз Свету тајну крштења, сада треба да га укрепи и утврди у Светој литургији.

Г. Мићић, јереј

МОНАСТИР КАЛЕНИЋ

Славско подсећање на шестовековни јубилеј

Ваведење Пресвете Богородице и храмовна слава манастира Каленића слављени су ове године изузетно свечано, јер је започето обележавање великог јубијела – шест векова од подизања ове изузетно значајне хришћанске и националне светиње.

Епископ шумадијски Г. Јован уочи празника служио је бденије. А на Ваведење, уз саслужење више свештеника, у препуној манастирској цркви верног народа, служио је Свету архијерејску литургију. Традиционално, учесници Литургијског сабрања били су верници из целог Левча али и из свих крајева и градова Србије. Многи од њих приступили су Светој тајни причешћа.

У беседи, током Литургије, протојереј ставрофор др Зоран Крстић, ректор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, наглашава колико је значајно што је ова светиња већ шест векова дом Господњи: „И ови зидови, као утроба Богородице, смештају самог Бога и постају тако дом Господњи. Ова грађевина јесте заиста лепа, и по архитектури и по сликарству, и то је битно. Али, важније је што прима хришћане ево већ шест векова, генерације и генерације хришћана који су својом љубављу према Господу, учинили да ови зидови и ова светиња буду дом Господњи... Шест векова сведоче шта је вазда било и шта ће увек бити само потребно – а то је отворена љубав и отворено срце према Господу.“

Након трократног опхода око манастирског храма и резања славског колача, по вековној пракси, игуманија манастира Каленића, мати Нектарија почастила је за трпезом љубави све учеснике овог великог молитвеног скупа.

С. А.

РЕКОВАЦ

Увођење стотине младих у Литургијску заједницу

Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење свештенства и монаштва левачког дела Шумадијске епархије, служио је 10. децембра ове године Свету литургију у градској спортској дворани у Рековцу. Богослужење у спортској хали била је права небоземна мистагогија Свете евхаристије у којој је активно учествовало преко четири стотине ученика Пољопривредно-ветеринарске школе, Основне школе „Светозар Марковић“ и дечијег вртића из Рековца. Све је протекло у најбољем реду и складу, у литургијском миру и заједништву вере, љубави, благодати, што само обезбеђује заједничко причешће Телом и Крвљу Христовом.

Ово Литургијско сабрање заиста је била јавна, али истовремено и Тајанствена вечера Царства Божијег – сви учесници су се причестили, а причешћу је претходила припрема кроз покајање, пост и молитве. Десетак дана пред ово чудеснореално сабрање, игуман манастира Денковца јеромонах Серафим и игуман манастира Саринца јеромонах Јустин исповедили су преко стотину ученика Пољопривредно-ветеринарске школе. У рековачкој цркви Светог Романа служени су покајни и канон пред Свето причешће.

Ученици Пољопривредно-ветеринарске и Основне школе „Светозар Марковић“ у Рековцу, имали су могућност да у наставку овог духовног угођаја потраже одговоре на сва питања која су се, за њихове невине душе отворила, јер их је посетио и одговоре понудио Њихов духовни архипастир, епископ Г. Јован.

Бранислав Матић, ђакон

КРАГУЈЕВАЦ – ХРАМ СВЕТЕ ПЕТКЕ

Рукоположење као васељенски догађај

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован у недељу 16. децембра ове године служио је Свету архијерејску литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради током које је ђакон овог храма Мирољуба Миладиновића рукоположио у чин презвитера. Учествовао је велики број верника, чланова црквене заједнице при овом храму, што је још једна потврда да рукоположење не може бити одвојено од Евахристијског сабрања локалне Цркве и епископа као центра тог сабрања. Рукоположење је васељенски догађај, јер се рађа нови трудбеник на њиви Господњој. Њега је Господ призвао, епископ рукоположио, а верни народ његове Цркве рекао је – достојан. То је потврда саборности. Молитвено јединство свих који су тога дана учествовали у Светој литургији представља пуноћу Цркве у којој своје место налази свештенство које ради Цркве и постоји.

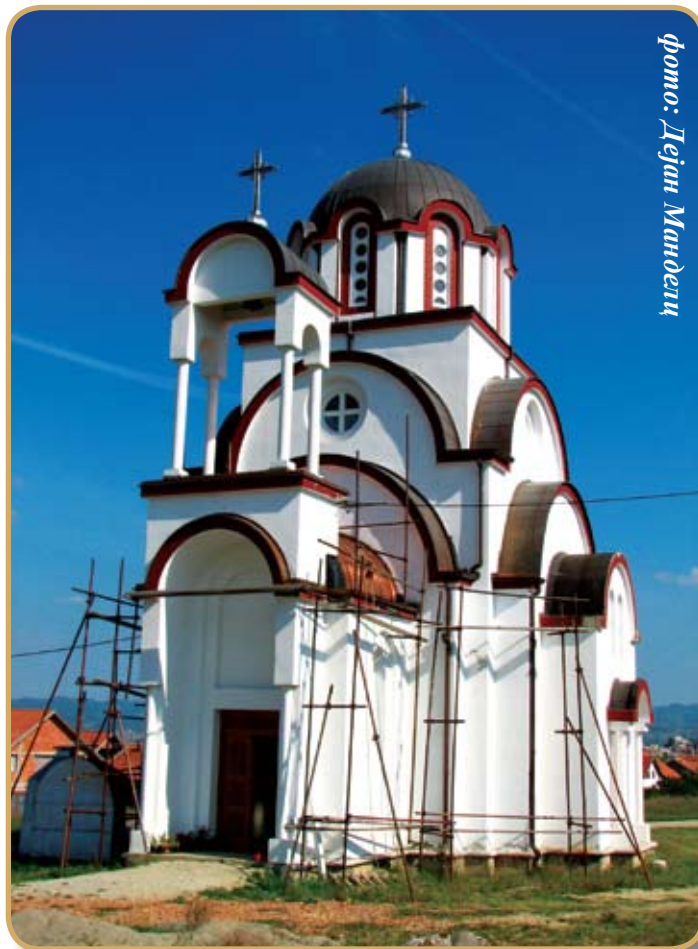

фото: Дејан Мандић

Владичина бедеда подсетила је верни народ колико је битно да своју веру потврђују добрим делима, да се вера сваког од нас мора потврђивати у општењу с Богом. А општити с Богом значи спознати Божанску љубав која се сваким даном излива на нас. Литургија, молитва, пост су једини пут до Бога. Кроз Богољубље једино можемо доћи до човекољубља. Међутим, многи од нас често бирају оно треће – обожавање себе, удовољавање ниским прохтевима, што није ништа друго него гордост. То је зид који одваја човека од Бога и Бога од човека. Зато је потребно, каже владика Јован, протерати лажног човека из нас и ослободити се те опакe болести самољубља, које изазива све друге болести. Ове речи потврђују се у јеванђељском одломку о исцељењу десет губавих људи, који је објаснио у беседи наш епископ.

Г. М.

ЗБИВАЊА У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ ЛЕВАЧКОМ ТОКОМ 2007. ГОДИНЕ

РЕКОВАЦ

Духовни разговори

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован је у уторак, 6. фебруара, у културно-просветном дому у Рековцу сусрео се са верницима из Левча, на трибини под називом *Духовни разговори*, и на тај начин започео и благословио предавања са темама из црквеног живота, која ће бити организована под молитвеним заступништвом светог Романа. Дом културе у Рековцу је био мали да прими све оне који су дошли да са својим епископом разговарају о духовним темама. Одговарајући на постављена питања темељно и прецизно, владика је изразио балагодарност Богу и задовољство чињеницом да су верни овога краја са великим интересовањем учествовали у овом духовном разговору и на тај начин показали да желе да о својој вери сазнају више.

СЕКУРИЧ

Исповест свештенства

У понедељак, 12. марта, у храму Светог архангела Гаврила у Секурич, одржана је исповест свештенства Архиепископског намесништва левачког. Исповедник је био високопреподобни отац Јевтимије, игуман манастира Јошанице. Након исповести свештенства, епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију Пређеосвећених дарова. После Свете Литургије, ђакон Бранислав Матић прочитао је реферат на тему «Да сви једно буду... (Јн 17)». Након читања реферата, епископ је разговарао са свештенством о самом реферату и о проблемима са којима се свештеници сусрећу у својој парохијској служби.

РЕКОВАЦ

Молебан за почетак школске године

У понедељак, 10. септембра, у цркви Светог Романа Српског у Рековцу, у присуству свештенства и монаштва Левачког намесништва и више од двестотине ученика основне и средње школе из Рековца и околине, служен је молебан за почетак нове школске године. Активно учешће у молитви узели су сви присутни, читајући молитве и одговарајући на јектеније и прозбе. Ученицима и професорима обратио се игуман манастира Денковца отац Серафим (Божић), иначе духовник ученика средње школе и омладине Левча. Он је у својој беседи објаснио улогу и значај омладине у Цркви.

Након молитве, ученици и професори су на дар добили по једну Спаситељеву икону, а затим је у црквеној сали приређена закуска, уз духовни разговор са монашtvом и свештенством.

РЕКОВАЦ

Прослављена храмовна слава – Свети Роман Српски

У присуству великог броја верника левачког краја прослављена је храмовна слава рековачке цркве Свети Роман Српски. Свету Литургију служили су шест свештеника и левачки ђакон, а певао је ђачки црквени хор Свети Роман Слаткопевац из Рековца. Верном народу обратио се старешина храма, протонамесник Драгослав Петровић, говорећи о хришћанском животу, као и о потреби да се уложи велики труд у циљу очишћења срца и душе. Посебно је нагласио начин на који православни хришћанин треба да живи, а то је учешће у Светој Литургији, односно, живот по Христу, са Христом и у Христу. Служба Божија завршена је литијом, освешћењем жита и резањем колача.

Славско сабрање и трпезу љубави увеличао је велики број верника. Јереј Сретко Петковић је у обраћању верном народу на свечаном ручку, истакао значај живописа у православном храму, као и значај угодника и светитеља Божијих на Светој Литургији, где се сви заједно молимо и постижемо јединство Цркве. Овом приликом покренута је и акција за прикупљање средстава за живописање храма у Рековцу.

Драгослав Цветковић, протојереј

Благословите сва дела Господња

Као свега Творац, смислио си анђеле,
и пред тебе у страху стадоше,
с трепетом кличући:
Благословите сва дела Господа, појте...

Причешћем божанственог огња
као пламен поставши,
кличу небески умови:
Благословите сва дела Господња Господа,
појте и преузнесите...

Невештаствене духовне анђеле си поставио
и све видљиво, што непрестано ти кличе:
Сва дела Господња Господа...

*Октоих, канон бестелсним,
песма осма, други ирмос, глас трећи*

СВЕТЛОСТ ВИЗАНТИЈЕ

Коста Брадић је 2003. године, на молбу митрополита Амфилохија, почео да ради на нацртима за мозаике храма Светог Саве у Београду. На сајму књига ове године представљена је мапа *Светлост Византије* у издању Интерпреса, која садржи 30 предлога за израду мозаика. Десетог новембра ове године у Библиотеци града Београда одржана је промоција овог значајног издања. На

трибини су учествовали аутор Коста Брадић, отац Стаматис Склирис, Ђорђе Кадијевић, историчар уметности и аутор текста у овој публикацији, те Мирко Мркић Острошки директор издавачке куће Интерпрес. Стихире Светом Сави из Хиландарског рукописа извели су Драган Р. Млађеновић и певачи „Светог Николе“. Трибини је присуствовао и епископ бачки господин Иринеј. На промоцији је приказан и један изведен мозаик, светог

значајна промена. Кроз беле линије дело добија радост и побеђује тежину. А са чисто стилског гледишта даје му модеран карактер...

Успева Коста Брадић оно што не успевамо ми савремени иконописци. Сваки савремени православни иконописац има проблем, јер имитира традицију па његово дело губи једноставност и простоту старих икона и фресака. Коста Брадић пак успева да задржи ту једноставност... У фону Коста Брадић исцртава некакве таласе, неке линије које су као таласи, и ови таласи нису само око светитеља, нису само фон, већ улазе у структуру силуете, побеђују осећај тежине и дају ритам целој композицији. Тај ритам је у супротности са силуетама које су статичне. Можемо да употребимо израз светог Максима да је та комбинација ритма као покретно мировање, дело има неку озбиљност која долази од статичности, а истовремено има животност и покретност... Користећи традицију Коста Брадић ствара једно веома модерно дело... То што ради Коста Брадић има дубоко српски карактер. Нико до сада није гледао традицију на тај начин, нико није радио нешто слично, ово је сликарство потпуно

А р х а н ђ е л а Михајла, рађен по овим предлозима, који је израдила сликарка Бисенија Тршченко.

О изради мозаика за храм Светог Саве на Врачару говори се већ дуго година, али је ово први конкретан корак у том правцу. Србија је у предходним десетлећима дала велики број изузетних уметника, познатих и признатих широм света, способних да изведу пројекат оваког значаја, нешто што ће обележити културу овога времена на начин како су обележили своје време Сопотани, Дечани, Студеница... Али за један објекат од духовног значаја, неопходна је и духовност и велико познавање традиције једног посебног ликовног језика као и познавање богословске науке што Коста Брадић сигурно поседује.

Отац Стаматис Склирис позитивно се изразио о овом предлогу и укратко је прокоментарисао рад Косте Брадића:

„...Коста Брадић мења црне линије контура византијске силуете белим линијама. То је једна врло

ново али истовремено и традиционално. Мислим да ако то сликарство буде нацрт за мозаике великих

Звон и суштина светлости остају непознати (само се условно дају наслутити у круговима подлоге која светли у облику зракова). Али, примећују се трагови њеног деловања на светозарним бићима на слици. Очевидно је да уметника не заокупља околина, створања или бића као самовредности. Он настоји да помоћу своје вештине гравирања извуче из феноменолошког замрачења и хаоса, и тако обелодани онтолошку вредност бића као истине која је обасјана светлошћу и њоме зрачи око себе.

Отац Стаматис Склирис

тему средњовековне религијске уметности, већ да представљају сведочанство времена у коме су настали?

Пред нама је данас завршен Брадићев пројекат за зидну мозаичку декорацију централног београдског храма, представљен збирком детаљно израђених скица. Те скице невеликог формата дочаравају Брадићеву визију монументалног мозаичког ансамбла која, рецимо са искреним убеђењем, величином замисли и снажном сугестивношћу, превазилази све што је у нас, у наше време, остварено у ликовној уметности сакралне садржине.“

На крају сам се уметник кратко обратио посетиоцима речима:

„...Ја сам сликар, и као сликар васпитан сам на естетски начин, међутим када сам ушао у Цркву видео сам да то није довољно, да мој однос према

естетици није довољан, постоји нешто веће и јаче од естетике, а то је духовност. И онда је дошла једна немогућност, незнање, непознавање шта је духовност у ликовном смислу. Оца Јустина сам једном питао шта он мисли које су добре иконе? Каже он: „молитвене“. Ја мислим, па зар нису све иконе молитвене. Међутим, није тако. Ту молитвеност сам видео код оца Стаматиса у Пиреју у његовој цркви... Нећете веровати, ово што сам радио ја не познајем, не

могу да га видим, уопште, јер ту се десило нешто чудно, као да ја то нисам радио. И дођете и гледате и питате се ко је то радио... то је цео мој однос према овоме што сам радио, ја ћу га видети ко зна када, ја га сада не могу видети, верујте ми, не могу да сагледам, други то боље виде од мене.“

Дејан Манделц

димензија, (подразумевамо да ће сликар водити рачуна о изразима лица) биће то највећи допринос савремене српске иконографије целом свету. Мишљења сам да сви ми морамо да обратимо велику пажњу на то што предлаже Коста Брадић, и ја сам као свештеник и иконописац сигуран да ће то бити огроман српски допринос савременој иконографији.“

Ђорђе Кадијевић, рецензент овога издања и други говорник на трибини у свом тексту за мапу написао је између осталог и ово:

„Пред Брадићем је искрсло и питање које је изискивало одговор: како направити мозаике, формално прилагођене канонским иконографским композицијама, прожети их садржајем који треба да им да духовни смисао, и у исто време, дати им димензију универзалне уметничке вредности. Како постићи циљ, да се ти мозаици, пошто буду испуњени наведени захтеви, не претворе у етиду на

КАМЕНИТКО СЛИКАРСТВО И ИСИХАЗАМ

Закључујући значајну студију о сликарству манастира Каленића (Шумадијска епархија, Крагујевац 2000), Драгиња Симић-Лазар указује да је могуће препознати на каленићким фрескама утицаје исихазма, нарочито ако се посматрају у контексту сликарства Теофана Грка. Подсећајући на приближаваће великог јубилеја – 2008. године у Шумадијској епархији прослављаће се шестогодишњица подизања Каленића – преносимо разматрања Д. Симић-Лазар о вишеструким утицајима на сликаре каленићких фресака

ко фреске Каленића поредимо са очуваним фрагментима Теофановог сликарства, где су зубу времена посебно одолели ликови монаха, приказаних као наземаљска, готово бестелесна бића, морали бисмо и монашке представе у Каленићу да посматрамо у истој равни. У лирској, поетски уравнотеженој целини каленићког сликарства, издвајамо у ствари два типолошка израза. При уласку у храм, пада у очи „ре-

алан“ простор, којим се обнављају лакције антике, и то посебно у припрати, у циклусима *Детињства*, где се неколико сцена истиче велелепним архитектонским позађем, понекад употпуњеним волумима; потом у наосу у епизодама које приказују Христову земаљску делатност, као и у двема композицијама из живота Богородице. На другој страни су небеска бића мимо сваке реалне подлоге. Ако посматрамо апостоле у олтарском *Причешћу*, затим монахе у припрати и, на крају, ако у наосу издвојимо приказ

Немање у монашкој одори и арханђеле Михаила и Гаврила, опчињени смо њиховим скоро бестелесним појавама, покривеним прозирним наборима туника које обавијају непостојећа тела. Нестварност тих бића приближава их Теофановим монасима. У опусу овог сликара, међутим, не може се сагледати целина, јер она није очувана. У Каленићу је различит приказ двеју категорија очигледан, и у тој подели сагледавамо велике стваралачке тренутке уметничке екипе која наговештава филозофску поделу на небеско и земаљско. Она у Каленићу није остарена само просторно, према утврђеним законима, већ и естетски. Поглед на те слике позива нас, као у случају Теофана Грка, на размишљања о идејама произашлим из исихазма, које су сликари, живећи између Свете Горе и световних ктитора, уносили у дела остављена нам у наслеђе. Ми бисмо били спремни да у тој великој

цариградској породици, у којој је везе каленићких фресака са Рубљовом први подвукао С. Радојчић, извучемо нит која везује каленићке монашке и апостолске представе са Теофаном, иако специфична експресивност руског Цариграђанина остаје његова јединствена одлика. Теофанов манир брзих потеза у јаким светло-тамним валерима, сликари Каленића су провукли кроз лирску призму да би, попут њиховог великог грчког претходника, нежнијим потезом изразили нематеријалност монаха и апостола.

Ако бисмо, мимо блискости каленићких фресака са сликарством Рубљова, желели да истакнемо различитости, могли бисмо у прилог Каленићу да подсетимо на већ наведене набоје пластичности, које не видимо код Рубљова и његових следбеника, продубљеност простора у епизодама земаљског живота, за разлику од дводимензионалних стилизација руског мајстора. Следећи све поменуте елементе, можемо рећи да каленићке фреске, и поред своје

јединствености, одржавају чвршћу везу са наслеђем из ближе византијске прошлости него руско сликарство.

Танана обрада драперија и финоћа каленићких ликова обавијених измаглицом, као и вез на туникама који подсећа на рад минијатуриста, заслуживали би посебну студију, која би, уз нове елементе и податке о сликару Радославу којима располажемо, довели до атељеа у коме су велику улогу играли и мајстори минијатура.

Наведимо и да су сликане зоне, као и композиције и фигуре, раздвојене траком смеђе боје. Та трака је посебно занимљива у припрати, где су у горњој зони, у циклусу *Детињства Богородице*, очувани орнаменти, од којих неки подсећају на мотиве са декоративне пластике која краси портал. У нижој зони припрате, као и у целом споменику, она је једобојна, мада је да-

нас углавном отпала или је избледела. Занимљиви су и остаци најниже траке на нартексу, која је одвајала доњу зону од геометријских орнамената и имитације мермера: на њој се назире остаци шаховских поља и геометријских и лиснатих мотива.

Додајмо и две-три речи о боји у каленићком живопису. Светломрској боји, која је замишљена као једна од хроматских вредности, придружују се жута и окераста. Ти тонови, темељећи се један на другом, употпуњени су другим хроматским ефектима, посебно уочљивим у теми плаве – од светле сивоплаве до угаситомодре – и зелене боје, чији најсветлији валер оставља утисак прозрачности воде. Префињени хроматизам и сфумато дају местима и личностима трасцедентну димензију. Један јарки златноокер тон уноси звучне акценте на покоји огртач светаца.

У неким нимбовима још су сачувани трагови златне боје.

У целини узев, у каленићком се сликарству могу разликовати две тежње или две „природе“: „женска“, која остварује веома висок уметнички ниво и влада целином, и „мужевнија“, мање заносна, најучивљивија на западном зиду наоса.

МАНАСТИР СВЕТОГ ГЕОРГИЈА НА ЛИПАРУ

Освештани манастирски конак и припрата

новооснованом манастиру Шумадијске епархије (2004. године) – Светог великомученика Георгија на Липару (у Доњој Сабанти код Крагујевца), на празник Срђевдан (20. октобра 2007), Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску литургију и освештао је нове објекте који овај нови манастир чине светињом која ће имати све услове да буде средиште црквеног живота овог дела Шумадије. Захваљујући благочестивим верницима и ктитору, господину Мирославу Брковићу из Крагујевца, манастирска црква на Липару врло брзо је проширена припратом са звоником, а у њој је постављен и нови иконостас. Комплетно је завршен и прави манастирски конак у коме ће бити места за многобројне манастирске госте, жељне духовне утехе. Све те објекте, у току Евхаристијског сабрања, освештао је владика Јован. Овај молитвени скуп био је и прилика да се изрази захвалност свима који су допринели узрастању манастира, пре свега господину Мирославу Брковићу, кога је Свети архијерејски синод СПЦ одликовао Орденом Светог Саве другог степена.

Како је све ново у манастиру на Липару израстало из Литургијског заједничарења, епископ Г. Јован проповедао је о томе да хришћански живот једино има смисла ако је Литургијски живот који је преокус Царства Божијег

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 16. октобра 2007. до 31. децембра 2007.

Осветити:

Нови иконостас храма Светог апостола Томе у Јеловику, 19. октобра 2007;

Нову припрату, иконостас, звоник и конак манастира Светог великомученика Георгија на Липару, 20. октобра 2007;

Темеље за нови конак манастира Светог Луке у Бошњанима, 31. октобра 2007;

Новоподигнути храм Светог великомученика Георгија у Дрену код Лазаревца, 4. новембра 2007;

Новоподигнути храм Светог великомученика Георгија у Црном Калу код Баточине, 10. новембра 2007.

Рукоположити:

Ђакон Ненада Петровића у чин презвитера 19. октобра 2007. у храму Светог апостола Томе у Јеловику;

Ђакон Зорана Врбашког у чин презвитера 22. октобра 2007. у храму Светог великомученика Георгија у Лазаревцу;

Теолога Дејана Антића у чин ђакон 31. октобра 2007. године у манастирском храму Светог апостола Луке у Бошњанима;

Ђакон Срђана Миленковића у чин презвитера 31. октобра 2007. године у манастирском храму Светог апостола Луке у Бошњанима;

Теолога Горана Лукића у чин ђакон 21. новембра 2007. у Петропавловском храму манастира Ралетинца, а у чин презвитера 25. новембра 2007. у храму Успења Пресвете Богородице – Саборној цркви у Крагујевцу;

Ђакон Мирољуба Миладиновића у чин ђакон 16. децембра 2007. у храму Свете Петке у Виноградима - Крагујевац;

Ђакон Бранислава Матића у чин презвитера 30. децембра 2007. у храму Свете Тројице – Старој цркви у Крагујевцу.

Рукупроезвести у чин ттеца:

Марка Петровића;

Милоша Ђурића, ученика Богословије у Крагујевцу;

Бојана Миленовића, ученика Богословије у Крагујевцу;

Никола Илића, ученика Богословије у Крагујевцу;

Стефана Васиљевића, ученика Богословије у Крагујевцу;

Дејана Савића, ученика Богословије у Крагујевцу.

Основати:

Нову Српску православну Црквену општину пчеличко-сабаначку при храму Светог великомученика Теодора Тирона у Великим Пчелицама;

Нову Српску православну Црквену општину сабаначко-ратковићку при храму Свете великомученице Марине у Горњој Сабанти.

Укинути:

Српску православну Црквену општину овсишку при храму Светог великомученика Прокопија у Овсишту;

Српску православну Црквену општину загоричку при храму Светих Косме и Дамјана у Загорици.

Извршити арондацију:

Досадашњих парохија Шумаричке у Шумарицама и Дивостинске у Дивостину;

Досадашњих парохија Влакчанске у Влакчи и Овсишке у Овсишту;

Досадашњих парохија Жабарске у Жабарима и Загоричке у Загорици.

Одликовати:

Орденом Светог Саве другог степена

Мирослава Брковића из Крагујевца;

Владимира Којанића из Лапова.

Орденом Војска Карађорђа

Радишу Милошевића, председника општине Баточина.

Архијерејском граматом признања

Радослава Гајића из Смедеревске Паланке;

Скупштину општине Лазаревац;

Оливеру Ђурђевић из Градца;

Момчила Панића из Црног Кала.

Чином протопрезвитера

Протонамесника Ђорђа Марјановића, пароха у Обрежу;

Достојанством протонамесника

Јереја Драгана Симоновића, пароха Старе цркве у Крагујевцу;

Јереја Александра Бороту, пароха Старе цркве у Крагујевцу.

Поделити благослов за искушеништво:

Слободану Костићу у Светоуспењској обитељи манастира Денковца.

Замонашити:

По чину мале схиме

Искушеника Радојка (Матијевића), сабрата манастира Јошанице;

По чину велике схиме

Архимандита Јована (Маричића), игумана манастира Тресије.

Прогласити:

Упражњеном Парохију у Неменикућама.

Преместити:

Протонамесника Милана Благојевића, досадашњег пароха Пете крагујевачке парохије при Старој цркви и

поставити га за пароха Прве крагујевачке парохије при Старој цркви.

Поставити:

Новорукоположеног јереја Александра Лукића, за пароха парохије у Бошњанима;

Новорукоположеног јереја Ненада Петровића, за пароха Прве парохије у Селевцу;

Новорукоположеног јереја Зорана Врбашког за пароха Пете крагујевачке парохије при Саборној цркви;

Новорукоположеног ђакона Дејана Антића, за парохијског ђакона храма Успења Пресвете Богородице у Варварину;

Ђакона Недељка Дикића, за парохијског ђакона храма Светог великомученика Пантелејмона у Станову – Крагујевцу;

Новорукоположеног јереја Горана Лукића, за пароха парохије у Неменикућама;

Новорукоположеног јереја Мирољуба Миладиновића, за духовника Окружног затвора у Крагујевцу;

Новорукоположеног јереја Бранислава Матића, за пароха Пете крагујевачке парохије при Старој цркви.

Разрешити:

Протонамесника Драгана Милутиновића, даље дужности опслуживања упражњене Прве парохије у Селевцу;

Протојереја Томислава Гајића, даље дужности опслуживања упражњене Треће парохије у Варварину;

Протојереја ставрофора Животу Марковића, даље дужности духовника Окружног затвора у Крагујевцу;

Протонамесника Милана Благојевића, даље дужности пароха Пете крагујевачке парохије при Старој цркви;

Ђакона Бранислава Матића, даље дужности парохијског

ђакона храма Светог Романа у Рековцу.

Причислити:

Монахињу Магдалину (Вармужу) монашкој обитељи Петропавловског манастира Ралетинца;

Искушеницу Катарину Кесић монашкој обитељи Благовештенског манастира Дивостина.

Примити у свезу клира:

Ђакона Недељка Дикића из Епархије браничевске;
Ђакона Ивана Гашића из Епархије Средњезападноамеричке.

Поделити канонски отпуст:

Јерођакону Захарији (Алексићу), сабрату Светоархангелског манастира Вољавче.

Пензионисати:

Протојереја Момчила Рајковића, пароха Прве крагујевачке парохије при Старој цркви.

Поделити благослов за упис на Православни богословски факултет Универзитета у Београду:

Оливери Петровић из Јагодине;

Владану Дамљановићу из Ракитова;

Јереју Небојши Младеновићу из Јагодине;

Ивици Камберовићу из Јагодине;

Дејану Антићу из Варварина;

Биљани Вуловић из Рековца;

Игору Нешићу-Миловановићу из Јагодине;

Протојереју ставрофору Виду Милићу из Барајева;

Јереју Срђану Тешићу из Крагујевца;

Горану Болобану из Сребренице.

СЛУЖЕЊА, ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДНЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

од 1. октобра до 30. новембра 2007. године

ОКТОБАР

1. октобар 2007:

Учествовао на седници Савета Правног факултета Универзитета у Крагујевцу поводом почетка нове школске године.

2. октобар 2007:

Пријем и рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

3. октобар 2007:

Посетио у болници у Београду оболелог протојереја Војислава Одавића, пароха у Петки;

Посетио у болници у Крагујевцу оболелу монахињу Јефимију, сестру манастира Благовештења;

Посетио манастир Ралетинац ради надгледања текућих грађевинских радова.

4. октобар 2007:

Посетио, у пратњи архимандрита Алексеја, Врњачку Бању.

5. октобар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

6. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Причестио у болници оболелу монахињу Јефимију; Венчао у Саборној цркви у Крагујевцу Предрага и Љиљану.

7. октобар 2007 – Преподобни Симон монах:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Прерадовцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Крстио у манастиру Каленићу малу Милицу, кћерку пароха у Превешту Ивана Јовановића.

8. октобар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

9. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу и парастос поводом годишњице погибије краља Александра Карађорђевића.

10. октобар 2007:

Пријем и рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

11. октобар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

12. октобар 2007:

Присуствовао у Ректорату Универзитета у Крагујевцу предавању Слободана Самарџића, министра за Косово и Метохију у Влади Србије.

13. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Денковцу и крстио малог Данила, сина свештеника Немање Младеновића;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

14. октобар 2007 – *Покров Пресвете Богородице:*

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве у Барајеву и рукоположио у чин презвитера ђакона Александра Лукића; осветио нову капелу за паљење свећа и чесму у порти цркве у Барајеву; венчао у Барајеву Игорa и Јованку;

Пререзао славски колач октету Катедралне цркве у Крагујевцу Свети Роман.

15. октобар 2007:

Посетио, у пратњи архитеката и грађевинских стручњака, манастир Прерадовац поводом изградње новог манастирског конака.

16. октобар 2007:

Примио, код цркве у Рогојевцу, Томислава Мареновића и Борислава Стијела, лекаре Војномедицинске академије у Београду.

17. октобар 2007:

Приједи и рад у Патријаршији СПЦ у Београду.

19. октобар 2007 – *Свети апостол Тома:*

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Томе у Јеловику и рукоположио ђакона Ненада Петровића у чин презвитера; осветио нови иконостас цркве у Јеловику и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио цркву Светог Томе у Конатицама ради надгледања фрескописања;

Посетио цркве у Јунковцу и Аранђеловцу.

20. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Светог великомученика Георгија на Липару, у Доњој Сабанти и осветио нову припрату манастирског храма, иконостас, звоник и нови манастирски конак; ктитора овог манастира Мирослава Брковића одликовао Орденом Светог Саве другог степена.

21. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у спомен цркви Новомученика крагујевачких у Шумарицама и молебан поводом годишњице стрељања крагујевачких ђака и грађана 1941. године;

Одржао предавање (Духовни разговори с владиком) у сали цркве Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

22. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Димитрија у Лазаревцу и рукоположио ђакона Зорана Врбашког у чин презвитера;

Примио епископа новосадско-бачког Г. др Иринеја и чланове Просветног савета Србије.

23. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и парастос блаженопочившем епископу шумадијском Валеријану поводом годишњице упокојења.

25. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Грнчарици и четрдесетодневни парастос монахињи Валентини;

Посетио Међународни сајам књига у Београду;

Учествовао у представљању *Православне енциклопедије* Руске православне цркве на Православном богословском факултету у Београду.

26. октобар 2007:

Служио бденије у цркви Свете Петке у Виноградима

– Крагујевац.

27. октобар 2007 – *Света Петка:*

Служио Свету архијерејску литургију и пререзао славски колач у храму Свете Петке у Виноградима – Крагујевац поводом храмовне славе;

Пререзао славски колач Јовану Алексићу, ктитору храма Новомученика крагујевачких у Шумарицама – Крагујевац.

28. октобар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог апостола Марка у Стојнику.

30. октобар 2007:

Посетио храм Свете Петке у Смедеревској Паланци ради давања упутства за изградњу парохијског дома;

Посетио манастир Пиносаву и цркву Светог Саве и светог Симеона у Кусадку;

Посетио протојереја Добривоја Милуновића поводом крсне славе.

31. октобар 2007 – *Свети апостол Лука:*

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Светог Луке у Бошњанима и рукоположио ђакона Срђана Миленковића у чин презвитера и Дејана Антића, студента теологије, у чин ђакона; осветио темељ новог манастирског конака; рукопроизвео свештеника Ђорђа Марјановића у чин протојереја; пререзао славски колач поводом храмовне славе манастира;

Посетио протојереја Сенишу Марковића поводом крсне славе.

НОВЕМБАР

1. новембар 2007:

Посетио г. Драгана Вуковића поводом крсне славе;

Посетио свештеника Сашу Огњановића поводом крсне славе;

Посетио свештеника Драгана Симоновића поводом крсне славе.

2. новембар 2007:

Учествовао, у Српској академији наука и уметности, на седници Одбора за обележавање шестогодишњице манастира Каленића.

3. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и општи парастос поводом Задушница;

Посетио Светотројички храм у Корићанима ради надгледања текућих радова на цркви.

4. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију и осветио новоподигнуту цркву Светог великомученика Георгија у Дрену код Лазаревца.

5. новембар 2007:

Посетио, у пратњи Радише Пљакића, потпредседника Епархијског савета, господина Јована Томовића у Горњем Милановцу.

6. новембар 2007:

Посетио, у пратњи протојереја ставрофора Саве Арсенијевића, цркву у изградњи у Црном Калу, ради надгледања припрема за освећење цркве;

Састао се, на Опленцу, са директором јавног предузећа Србијашуме и председником општине Топола.

7. новембар 2007:

Посетио манастир Драчу ради надгледања радова на увођењу подног грејања;

Служио бденије у цркви Светог Димитрија на Вашаришту – Крагујевац.

8. новембар 2007 – *Свети великомученик Димитрије:*

Служио Свету архијерејску литургију у цркви Светог

Димитрија у Лазаревцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио протојереја Рајка Стефановића поводом крсне славе.

10. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију и осветио ново-подигнуту цркву Светог великомученика Георгија у Црном Калу код Баточине; одликовао ктитора цркве господина Владимира Којанића Орденом Светог Саве другог степена и Радишу Милошевића, председника општине Баточина Орденом Војда Карађорђа.

11. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Петке у Лапову и одржао састанак са свештеницима лавовске цркве;

Венчао у цркви Светог Димитрија на Вашаришу – Крагујевац Лазара и Славицу Димитријевић.

12. новембар 2007:

Крстио у манастиру Клисуре унука Луку.

13. новембар 2007:

Служио опело Прокопију Клочару на београдском гробљу Орловача;

Састао се у Влади Србије са министром инфраструктуре Велимиром Илићем;

Састао се у Патријаршији СПЦ са митрополитом Г. др Амфилохијем.

14. новембар 2007 – Врачеви:

Служио Свету архијерејску литургију у капели Клиничко-болничког центра у Крагујевцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио епископа пожаревачко-браничевског Г. др Игнатија поводом крсне славе.

15. новембар 2007:

Посетио манастир Драчу ради надгледања текућих грађевинских радова;

Осветио, са свештеницима Саборне цркве, славску водицу поводом своје крсне славе.

16. новембар 2007 – Ђурђици:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу поводом своје крсне славе;

Приредио славски ручак поводом крсне славе.

17. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Учестовао у крагујевачком градском позоришту у обележавању стогодишњице постојања Соколског друштва;

Састао са принцем-престолонаследником Александром Карађорђевићем и принцезом Катарином.

18. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Петке у Виноградима – Крагујевац и крстио малог Луку, сина свештеника Горана Мићића.

19. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и крстио малог Јована, сина свештеника Зорана Врбашког.

20. новембар 2007:

Учестовао на састанку у Министарству инфраструктуре Владе Србије;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

21. новембар 2007 – Аранђеловдан:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Ралетинцу, рукоположио апсолвента теологије Горана Лукића у чин ђакона и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле;

Посетио свештеника Саву Арсенијевића поводом

крсне славе;

Посетио Радишу Пљакића, потпредседника Епархијског савета, поводом крсне славе;

Посетио свештеника Мићу Ћирковића поводом крсне славе

22. новембар 2007.

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Ралетинцу поводом завршетка грађевинских радова у манастиру;

Примио господина Јована Јованића из Неменикућа, власника предузећа *Дијамант-минерал*.

23. новембар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

24. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Замонашио у манастиру Јошаници, на вечерњем богослужењу, искушеника Радојка Мијатовића, давши му монашко име Јован;

Примио Г. Василија, епископа Сафита и Тартусе (Антиохијска патријаршија).

Присустовао предавању (Православље данас у Антиохији) епископа Г. Василија из Антиохијске патријаршије.

25. новембар 2007:

Саслуживао на Светој архијерејској литургији у Саборној цркви у Крагујевцу коју је служио Г. Василије, епископ Сафита и Тартусе из Антиохијске патријаршије; рукоположио ђакона Горана Лукића у чин презвитера;

Осветио стан свештенику Драгану Миловану;

Отворио и учествовао, у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу, на симпозиону поводом хиљадушестогодишњице упокојења светог Јована Златоустог; сусрео се са учесницима, епископом Г. Василијем из Антиохијске патријаршије, епископом Г. др Иринејем, новосадско-бачким, епископом Г. др Атанасијем, бившим захумско-херцеговачким;

26. новембар 2007:

Саслуживао на Светој архијерејској литургији, коју је служио митрополит црногорско-приморски Г. др Амфилохије, у храму Светог Јована Златоустог у Богословији у Крагујевцу, поводом школске славе. Саслуживали су и епископ Сафита и Тартусе Г. Василије, епископ новосадско-бачки Г. др Иринеј и епископ умировљени захумско-херцеговачки Г. Атанасије.

27. новембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Јована Златоустог у крагујевачкој богословији.

29. новембар 2007:

Посетио манастир Драчу ради надгледања текућих грађевинских радова.

ПОСТРИГ У ВЕЛИКУ СХИМУ

вог хладног децембра, (27/14) на свете мученике Тирса, Левкија, Филимона, Аполонија, наша епархија је добила новог великосхимника, игумана манастира Светих архангела на Тресијама, схи-архимандрита оца Јована

наше епархије. На другој страни, међу мирјанима који су походили ову светињу и налазили укрепљење и поуку и топлину очинске љубави код оца Јована, постоји необично велики број оних који су отпочели свој црквени живот, постајали појци, студенти на Богословском факултету а неки и свештеници. Уопште, манастир Тресије даје необичан пример сарадње монаха и мирјана, који су некако стално присутни у животу манастира. Са благословом оца Јована у манастиру се већ традиционално одржавају и културне манифестације књижевног ("Сабор под липама") и уметничког карактера ("Сабор фрулаша", ликовне колоније). Вишедеценијски подвиг узрастања ка Богу, ка простодушности лишеној сваког лукавства, чистоти срца, целомудрености, ишао је упоредо са грађевинским радовима на

обнови манастирског комплекса, оставио је трага на оцу Јовану. У последњих неколико година је почео озбиљније да оболева, али је бодар дух до сада успео да изнесе слабо тело, а надамо се да ће ова обновљена благодат, постригом у велику схиму, укрепити оца Јована. Владика Јован се обратио новом великосхимнику речима: "Желим ти оче и брате, да те Бог убели као твоју власеницу, да те очисти, да ти подари живота, здравља, расуђивања, созерцања и размишљања о ономе што свакоме од нас предстоји, а то је сусрет са нашим вољеним Господом. Када се спремамо за сусрет са неком вољеном, драгом, особом, желимо да будемо чисти, телом, душом, духом, оделом. Колико пре и више онда треба да се потрудимо да очистимо себе за сусрет са Господом. Наш отац Јован, великосхимник, уградио је у ову обитељ целога себе и свакога од вас, а од данас желим ти, да те Бог још више упућује на свако добро дело, да ти подари смирење, и да у још већој ревности послужиш Богу."

Зоран Алексић,
јереј

(М а р и ч и ћ а) .

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован дошао је у манастир на Космају и том приликом, у поподневним сатима, у капели посвећеној Светом Симеону Столпнику, извршио постриг оца Јована, у велику схиму. У капели, коју је отац

Јован својевремено изградио, био је присутан мали број свештеника и монаха из наше епархије, два искушеника из манастира Тресије, и духовна "чада" оца Јована, а у самом чину пострига епископу је саслуживао јеромонах Јустин из манастира Денковца. Иако је у овом торжественном чину била видљива помешаност молитве са емоцијама свих сабраних у капели, присуство Духовске благодати је само оно потребно учинило важним све до самог краја, кад смо пред собом угледали великосхимника, нашег блаженог старца.

Схи-архимандрит Јован је у манастиру преко пет и по деценија, претрпео је голготу насталу за време владавине комунизма, којој је братство ове Свете обитељи нарочито било изложено, а потом деценијама обнављао манастир и то у последњих двадесетак година као једини монах у овом манастиру, као игуман "без братства", што је углавном случај у манастирима

обнови манастирског комплекса, оставио је трага на оцу Јовану. У последњих неколико година је почео озбиљније да оболева, али је бодар дух до сада успео да изнесе слабо тело, а надамо се да ће ова обновљена благодат, постригом у велику схиму, укрепити оца Јована. Владика Јован се обратио новом великосхимнику речима: "Желим ти оче и брате, да те Бог убели као твоју власеницу, да те очисти, да ти подари живота, здравља, расуђивања, созерцања и размишљања о ономе што свакоме од нас предстоји, а то је сусрет са нашим вољеним Господом.

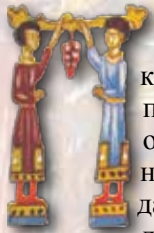
Када се спремамо за сусрет са неком вољеном, драгом, особом, желимо да будемо чисти, телом, душом, духом, оделом. Колико пре и више онда треба да се потрудимо да очистимо себе за сусрет са Господом. Наш отац Јован, великосхимник, уградио је у ову обитељ целога себе и свакога од вас, а од данас желим ти, да те Бог још више упућује на свако добро дело, да ти подари смирење, и да у још већој ревности послужиш Богу."

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИ У ЦРКВИ»

ПРАЗНИЧНА РАДОСТ

остоје дани када радост Царства Небеског толико испуни цркве да више не може да се задржи у њима, него се излије на цео свет. Ти дани се зову црквени празници. На празнике свет као да се испразни од зла и муке и испуни се Божијим миром и радошћу. У време празника најлакше можемо да наслутимо шта нас чека у Царству Небеском које нам је Бог обећао. Неки од великих празника, као на пример Божић, долазе после поста, и богата празнична трпеза тек онда може да се доживи са правом захвалношћу и радошћу. Тако и учимо да у животу тек одричући се и пазећи на себе, чувајући, понекад и уз велике напоре, своју љубав, стижемо до обећаних добара. Црквених празника има много, а опет мало, јер сви би

волили да цео живот буде празник. Па ипак, не можемо стално да празнујемо. Када је Господ Исус Христос повео тројицу својих ученика на планину Тавор и тамо им се показао у светлости Царства Небескога, ученици су пожелели да заувек остану са њим на врху планине. Ипак, Христос их је повео назад у свет јер је требало да се уради још много тога. Када и ми као и Христови ученици осетимо да је Царство Небеско тако близу не треба да заборавимо да, док траје наш живот треба да урадимо још много тога за себе и за друге. Овај свет нам је Бог дао да би га љубављу преобликовали. Дао нам га је да бисмо искористили своје таленте и дарове, да би послужили Богу и ближњима на најбољи начин, и тако цео свет и нас саме и једни друге, принели Њему. Црквени празници посвећени су догађајима описаним у Светом Писму и црквеној историји. Један од највећих празника је Божић, то је рођендан новог света, најзначајнији датум у историји људског рода, дан који историју дели на два дела – на оно што се дешавало пре и на оно што се дешавало после рођења нашег Спаситеља. Господ је на земљу дошао скромно јер није дошао да влада него да служи људима и да их научи да једни другима служе. Радост овога празника је велика, то је радост што је ради нас људи и ради нашег спасења Син Божији сишао с Небеса и постао човек. Велика је радост када у цркви на литургији свештеник поздравља окупљене поздравом – Мир Божији, Христос се роди!, а цела црква му радосно одговори – Ваистину се роди!

Другога дана Божића слави се Сабор Пресвете Богородице јер нам тајна рођења Христовог открива да је Дјева Марија Богородица и да ми људи ништа веће од ње немамо да принесемо Богу као што се и пева у вечерњој стихири:

Шта да ти принесемо, Христе,
зато што си се на земљи јавио
као човек нас ради.

Свака од Тобом створених твари
приноси ти благодарeње:

Анђели – песму,

Небеса – звезде,

мудраци – дарове,

пастири – чудо,

земља – пећину,

пустиња – јасле, а ми Богомајку

Дјеву!

Ти Који јеси пре векова, Боже,
помилуј нас.

и. Станислав Скупец - Рођење Христово - БОЖИЋ

МОЈ АНЂЕО ЧУВАР

Мој Анђео Чувар има жуту косу и бело лице. Очи су му плаве боје, а крила су му од злата. Носи белу хаљину која му је скроз до ногу. Око главе има ореол. Лети нада мном и гледа све моје несташлуке. У његов списак уписују се сва моја добра и лоша дела. Он ме прати где год да креном и помаже ми у свему. Он се смеје и воли ме. Кад хоћу да урадим неку лошу ствар он ме од тога одврати. Тако га ја замишљам.

Сузана Савић, четврти разред

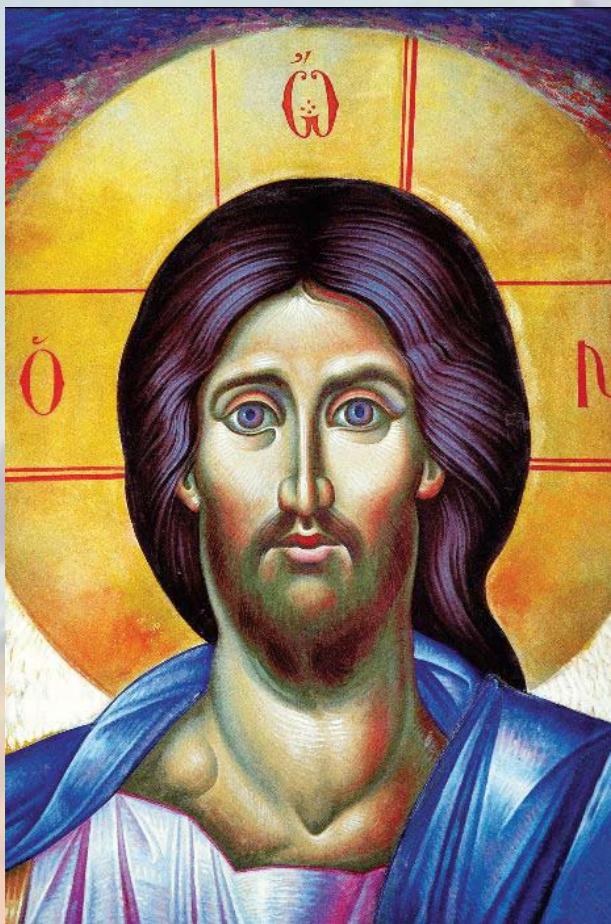

Мој Анђео Чувар ме чува од злог ђавола и не да ми да урадим нешто глупо. Он ми седи на десном рамену и прича ми на уво да урадим нешто добро. Ја га замишљам овако: има бела крила, бео је. Кад је поред мене не плашим се ничега и не бојим се уопште.

Александра Гајић, други разред

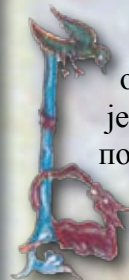
Југослав Оцокољић - Анђео

о. Станатис Склирис-Господ Исус Христос

МОЈ БОГ ЈЕ ЉУБАВ

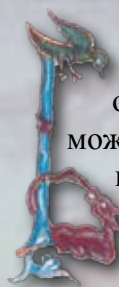

Бог је љубав човекова. Ја верујем у Бога јер је створио свет из љубави. Човек је створен по Божијем лику. Кад не би било Бога свет и људи не би постојали. Бог је створио видљиви и невидљиви свет. У невидљивом свету су анђели, а у видљивом људи. Бог је свуда око нас али је невидљив. Бог је послао Господа Исуса Христа да спасе људе, али је он страдао на крсту. Бог је васкрсао.

Милан Марковић, четврти разред

МОЈ БОГ ЈЕ ЉУБАВ

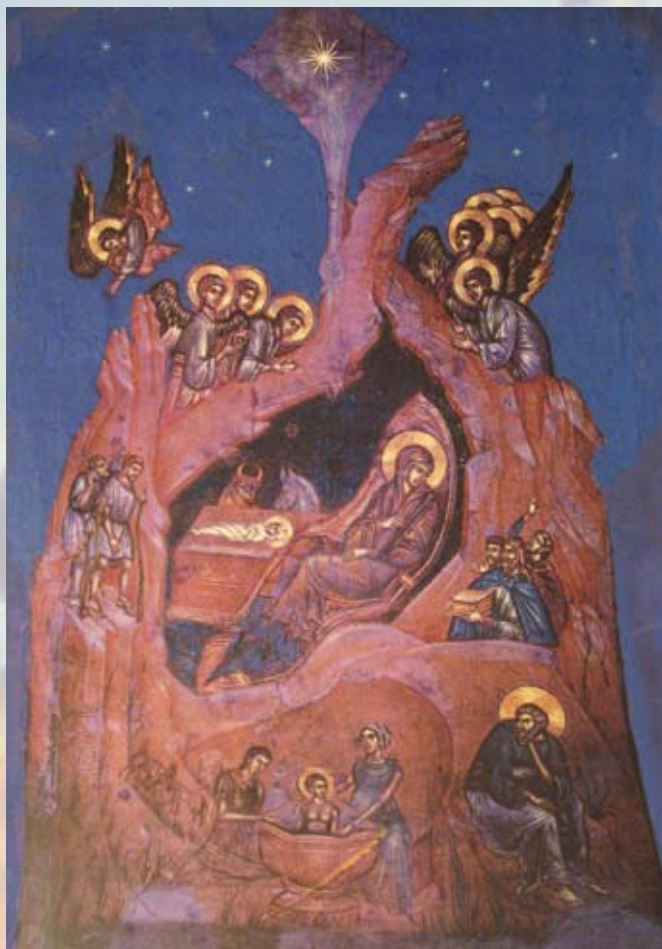

ог је свуда. Он је бескрајан. Њега нико не може видети. Бог нам дарује снагу и веру. Бог нам помаже у невољи. Бог нас увек гледа. Бог је послао Спаситеља Исуса Христа. Исус је страдао на крсту да би спасао све људе. Људи су покушали да оду од Бога. Правили су кулу, а када се Бог наљутио помешао им је језике и нису знали шта говоре. Људи причају глупости да је човек створен од мајмуна. Ја верујем у Бога и увек ћу веровати.

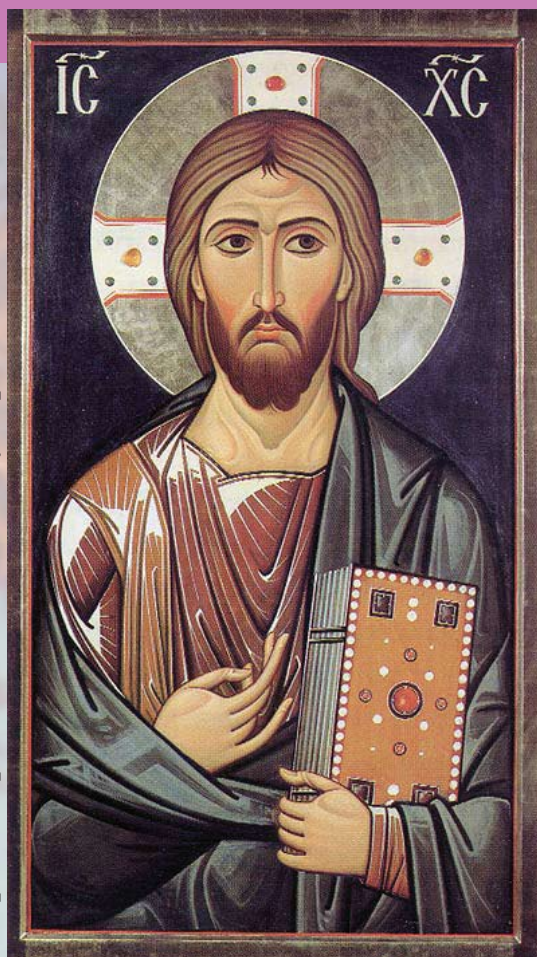
Филип Добричић, четврти разред

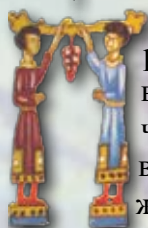
Марија Бајић - Рођење Христово - Божјић

Архимандрит Зинон - Господ Исус Христос

ПРАВОСЛАВНА ВЕРА

равославна вера је једина вера која нас води до Бога. Крштењем се постаје члан цркве. Исус Христос је рекао: «Ко верује у Бога који је увек уз Њега имаће живот вечни.» Није довољно да само кажемо да верујемо у Бога већ то треба и делима да докажемо. Веронаука нас је научила да верујемо у њега и у то да ће нам увек помоћи. Исто нас је Исус Христос учио да не морамо да верујемо у њега ако нећемо, већ да сами изаберемо. Ако би нас Бог присилио ми не бисмо били слободни људи већ слуге, а православна вера нас учи да нас је Бог створио слободним. Људи треба да буду у заједници са Богом, а то могу остварити помоћу молитве. Треба се причешћивати у цркви јер је вино крв Христова, а хлеб је тело Христово... Увек треба бити искрен према Богу и Бог ће опростити ако си нешто згрешио... Бог и православна вера одувек су постојали. Бог је нестворен и вечан. Да би били у заједници са Богом треба да поштујемо правослвну веру, да идемо на Литургију и да се причешћујемо.

Лидија Лазић, седми разред

СТРИП О СВЕТОМ САВИ

На двору великог жупана српског, Стефана Немање, у царској свили и порфири рођен је принц Растко.

Док су старија браћа, Вукан и Стефан, учили ратничке вештине, Растко су од малих ногу занимале књиге и учење.

Још као младић, Растко је одбегао од двора и утекао своје оцу и отишао на Свету Гору, где се замонашио.

Потера великог жупана Немање у манастиру не налази принца Растка него калуђера Саву.

Немања се и сам касније замонашио на Светој Гори и добио име Симеон. Он и Сава подигли су Хиландар.

Сава је често одлазио међу људе где је проповедао веру Христову, просвећивао народ и отварао школе.

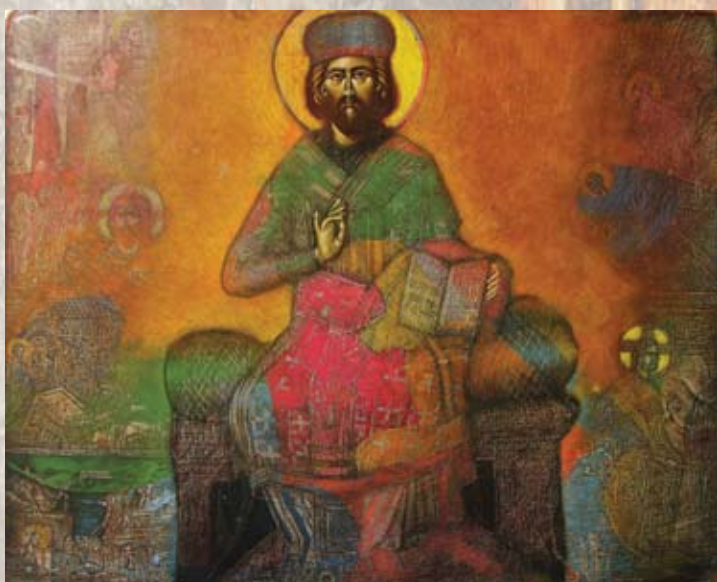
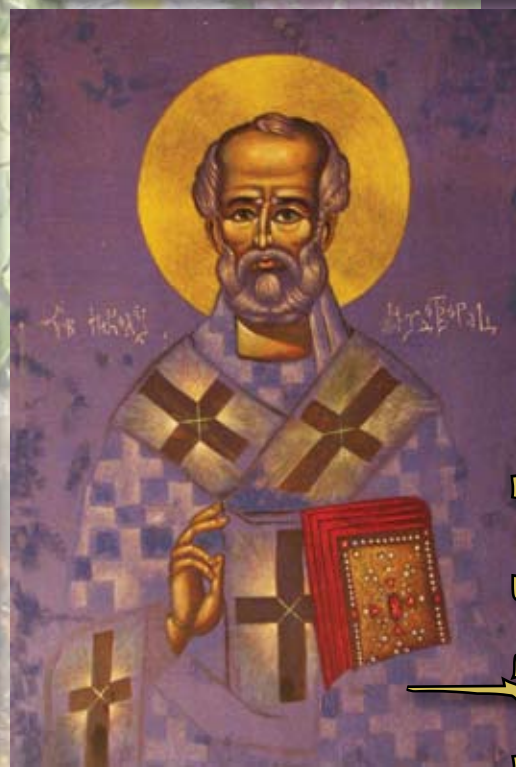

Више пута за време свог живота ишао је на ходочашије у Јерусалим.

ворац овог стрипа Урош Јовановић, иде у други разред природно-математичког смера гимназије у Лазаревицу и одличан је ученик. Дар за сликање открио је још у раном детињству, а рад пред вама сведочи о марљивом уобличавању талента који је у себи препознао. Стрип „Свети Сава“ урађен је за прославу Светога Саве у Гимназији у Лазаревацу.

ПРАВОСЛАВНА ГМЕРИЈА

МАРНИЈА
САЈИТ

*Мозаик светог арханђела Михајла, по предлогу Косте Брадића,
израдила сликарка Бисенија Триченко*

фото: Дејан Манделић